

UNIVERZITA KARLOVA
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

**Význam komunikačních prostředků napomáhajících socializaci a
zlepšení kvality života osob se sluchovým postižením**

**The importance of communication aids in socialising and improving
the quality of life, of people with hearing disabilities**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Tereza Dolenská

Vedoucí práce: doc. PhDr. Monika Nová, Ph.D.
MPH

2023

Poděkování

Děkuji všem pedagogům Husitské teologické fakulty UK, kteří se podíleli na přípravě kompozice školního vzdělávacího plánu obecně a koncepce diplomových prací zvláště. Mé poděkování také patří těm studentům, s nimiž jsem jednotlivé problémy probírala. Zvláštní dík patří Pedagogické knihovně Jana Amose Komenského za poskytnutí materiálu k vytvoření této diplomové práce a Veronice Fickové za překlad videí k dotazníku do českého znakového jazyka.

Tereza Dolenská

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací „*Význam komunikačních prostředků napomáhajících socializaci a zlepšení kvality života osob se sluchovým postižením*“ vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány, a že tato práce nebyla použita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Jméno autora

Anotace

Hlavním cílem této diplomové práce je zjistit názor lidí se sluchovým postižením o na to, jaká je snaha většinové společnosti snížit komunikační bariéry a napomáhat tím lepšímu začlenění těchto osob do intaktní společnosti. Dosažení tohoto hlavního i dílčích cílů bych chtěla dokázat prostřednictvím strukturovaného dotazníku, rozeslaného mezi osoby se sluchovým postižením (školy a organizace) po celé České republice.

Klíčová slova: komunikace, socializace, společnost, sluchové postižení

Annotation

The main aim of this thesis is to find out the operation of people with hearing impairment about the efforts of the majority society to reduce communication barriers and thus to facilitate better integration into the majority society. To achieve this and sub objectives, I would like to prove this through a structured questionnaire sent out to people with hearing impairment (schools and organizations) across the country.

Keywords: communication, hearing disability, socialization, society

Obsah

Úvod	9
1. Vymezení základních pojmů	10
2. Surdopedie	11
3. Stavba ucha	13
3.1. Fungování sluchového aparátu	16
3.2. Zvuk	17
4. Sluchové postižení	18
4.1. Klasifikace sluchových vad a poruch	19
5. Etiologie a diagnostika sluchových vad a poruch	24
5.1. Onemocnění způsobující sluchové postižení.....	25
5.2. Diagnostika.....	27
5.2.1. Metody diagnostiky	28
6. Kompenzační pomůcky, protetika	32
6.1. Historický vývoj kompenzačních pomůcek	32
6.2. Současné příspěvky na kompenzační pomůcky	33
6.3. Typy kompenzačních pomůcek.....	34
7. Komunikace sluchově postižených	42
7.1. Tlumočení	51
7.2. Zásady komunikace s osobami se sluchovým postižením	53
8. Vzdělání a péče	55
9. Pracovní uplatnění	60
9.1. Z hlediska historie	60
9.2. legislativní ukotvení.....	61
9.3. Pracovní rehabilitace a sociální podnikání	62
10. Socializace a komunita osob se sluchovým postižením	63
10.1. Osoba se sluchovým postižením.....	63
10.2. Komunita a kultura s postižením sluchu.....	63

10.3.	Postoje k osobám se zdravotním postižením (z hlediska historie).....	64
11.	Organizace pro sluchově postižené	65
11.1.	Komplexní služby.....	65
11.2.	Tlumočnické služby a vzdělání tlumočnicků	71
11.3.	Organizace pro vzdělání a osvětu.....	71
11.4.	Výcvik psů	72
11.5.	Služby pro rodiny.....	73
11.6.	Služby pro osoby s kochleárním implantátem.....	75
11.7.	Kulturní činnost a sport	75
12.	Praktická část	77
12.1.	Cíl výzkumného šetření.....	77
12.2.	Dílčí cíle.....	77
12.3.	Hypotézy.....	77
12.4.	Použité metody	77
12.5.	Popis výzkumného souboru	78
12.6.	Sběr dat	78
12.7.	Charakteristika zkoumaného vzorku	78
12.8.	Shrnutí výsledků.....	79
12.9.	Analýza výzkumného šetření	80
12.9.1.	Deskriptivní údaje	80
12.9.2.	Vzdělání a práce	84
12.9.3.	Kompenzační pomůcky	87
12.9.4.	Komunikace.....	89
12.9.5.	Tlumočnické služby	94
12.9.6.	Bariéry v začlenění (socializaci) do společnosti	97
13.	Diskuze.....	102
14.	Závěr	106
15.	Seznam literatury.....	107

Seznam zkratk

ASNEP – Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel

CESPO – Centrum služeb pro sluchově postižené v Ústí nad Labem

LORM – Společnost pro hluchoslepé

SNN – Svaz neslyšících a nedoslýchavých

FRPSP – Federace rodičů a přátel sluchově postižených

CODA – Slyšící děti neslyšících rodičů (zkratka vychází z anglického názvu organizace *Child of deaf adult*)

Úvod

Téma diplomové práce s názvem „Význam komunikačních prostředků pro socializaci osob se sluchovým postižením“ jsem si vybrala i z toho důvodu, že již asi dva roky navštěvuji kurzy českého znakového jazyka a velice mě zaujala problematika, která je spojena se sluchovým postižením. Tato práce se tak prolíná do oboru mého studia Sociální práce a charitativní činnosti. Jedním z hlavních problémů je komunikační bariéra mezi osobami se sluchovým postižením a většinovou společností.

Aby byli lidé spokojeni se svým životem a cítili se být plnohodnotnými členy společnosti, musí být schopni a mít možnost naplnit své potřeby. To platí i pro osoby se zdravotním postižením. Asi nejzásadnější potřebou je touha někam patřit a být vnímán takový, jaký jsem. Stát se rovnocenným a pochopeným členem společnosti. Zdravotně postižené osoby jsou v tomto ohledu limitovány.

Na základě mého názoru se domnívám, že i když se naše společnost snaží situaci lidí s postižením postupně zlepšovat, můžeme i nadále pozorovat, že poměrně dost lidí vlastně neví, jak s těmito osobami komunikovat, jak se k nim chovat a jednat bez předsudků. Právě u osob se sluchovým postižením můžeme vidět, že jedno z nejzásadnějších omezení, bráncí lepšímu zapojení a pochopení společností, je již zmíněná komunikace.

Teoretická část této práce obhájí oblasti (kapitoly) zaměřené na surdopedii, sluchové postižení, stavbu a funkce ucha a s tím spojenou klasifikaci sluchových vad a diagnostiku, přes kapitoly zabývající se kompenzačními pomůckami, komunikačními a vzdělávacími systémy, až k organizacím určeným pro pomoc osobám se sluchovým postižením. V praktické části jsem se snažila s pomocí dotazníkového šetření zjistit názor sluchově postižených na snahy společnosti snižovat komunikační bariéry, zlepšovat informovanost, osvětu, o sluchově postižených a tím docílit lepší možnosti zapojení (začlenění) těchto osob do společnosti.

1. Vymezení základních pojmů

Sluchové postižení - je obecný termín, který v sobě zahrnuje lidi neslyšící, nedoslýchavé, ohluchlé a lidi s kombinovanou sluchovou a zrakovou vadou (Hrubý, 1999). Souvisí s obtížemi při komunikaci v mluvené řeči, ať už při jejím vnímání nebo samotném používání.

Sluchová vada - je podle WHO definována jako narušení psychické, anatomické či fyziologické struktury nebo funkce. Z fyziologického pohledu můžeme sluchovou vadu vnímat jako významné způsobení škody (co do funkčnosti) na periferní nebo centrální části sluchového orgánu.

Sluchová porucha - jde o každý sebemenší pokles sluchové ostrosti či změnu kvality sluchového vjemu. O normálním sluchu se dá hovořit, pokud na žádné vlnové frekvenci není ztráta sluchu větší než 20 dB.

Surdopedie - je jeden z oborů speciální pedagogiky, který se zabývá rozvojem, výchovou a vzděláváním sluchově postižených osob. Oddělila se od logopedie a od roku 1983 se jedná o samostatnou vědní disciplínu, ovšem stále částečně spojenou s oborem, ze kterého vzešla (vzájemná spolupráce) (Souralová 2005)

Tlumočení - jinými slovy se jedná o převod sdělení z jednoho jazyka do druhého. Náplní práce tlumočnicka je také pomáhat osobám se sluchovým postižením v orientaci a dorozumívání se v cizím prostředí.

Komunikační systémy - mezi komunikační systémy, které mohou osoby se sluchovým postižením, použít k dorozumívání, patří: Orální komunikace, Totální komunikace, Bilingvální komunikace, Simultánní komunikace

Znakový jazyk - je plnohodnotný prostředek pro komunikaci sluchově postižených, který využívá specifických vizuálně-pohybových prostředků.

2. Surdopedie

Význam pojmu surdopedie můžeme odvodit od dvou slov pocházejících z latiny – surdus neboli hluchý a z řečtiny - paideia = výchova. Jedná se o jednu ze speciálně pedagogických subdisciplín, jejíž hlavní pracovní zaměření se týká výchovy, vzdělání a rozvoj osob se sluchovým postižením. Jde například o osoby nedoslýchavé, s praktickou nebo úplnou hluchotou, ale i o osoby s kombinovaným postižením (neslyšící s poruchou autistického spektra, hluchoslepí, neslyšící s mentálním postižením apod.).

Při vykonávání svého poslání spolupracuje tento obor s ostatními pediemi (logopedie, oftalmopedie nebo somatopedie), ale také s psychologickými, pedagogickými, biologickými, sociologickými a dalšími obory. Co se týká medicínských oborů, surdopedie se obvykle propojuje (pracuje) s pediatrií, otorinolaryngologií anebo foniatrií (Pipeková, 2010). Humanistické disciplíny se propojují se surdopedií hlavně v oblasti sociologie a lingvistiky. Pokud se zaměříme na možnost řešení sluchového postižení s pomocí kompenzačních pomůcek a operačních zákroků, nesmíme opomenout ani technické obory, zejména pak sluchovou protetiku. (Horáková 2012)

Tato vědní disciplína je v současné době samostatným oborem, nebylo tomu však vždy. Změna nastala až od roku 1983, do té doby problematika zmíněné vědní disciplíny spadala do oblasti logopedie. Ta se v minulosti zaměřovala nejen na vývoj a rozvoj mluvené řeči a náhradními technikami její percepce, ale i péči o jedince se sluchovým postižením. Postupně se však došlo k závěru, že oba specializované obory se v mnoha věcech rozcházejí jako například ve svém je zaměření, přístupu ke klientům nebo metodikou práce. Ovšem i přes své odlišnosti se i v dnešní době, nadále propojují a to hlavně při výchově a vzdělání, kde se využívá audio orální metoda komunikace, jelikož právě u sluchového postižení je oblast komunikace výrazně omezena. (Langer 2013)

Hlavní je získání dostatečného množství komunikačních (včetně řečových) a sociálních kompetencí proto, aby osoba sluchově postižená mohla získat kulturní hodnoty a žít plnohodnotný a co nejvíce samostatný život. Komunikační kompetence, které se snaží obor surdopedie těmto osobám zprostředkovat, jsou označovány jako systém pravidel a vytváření promluv nezbytných k porozumění. Dodržování pravidel tedy utváří pro každého člověka komplex mentálních předpokladů, které vyvolávají schopnost člověka dobře komunikovat například jako je dovednost zvolit přiměřené komunikační prostředky s ohledem na aktuální situaci, ve které se daná osoba nachází. (Leohardtová 2001)

Terminologii v surdopedii

Terminologie surdopedie není jednoznačná a tím se zhoršuje přehlednost ~~s tím~~ se spojenou problematikou. Mezi základní termíny surdopedie rozhodně patří „sluchové postižení“ a to hlavně z důvodu, že tento pojem v sobě může zahrnovat veškerou klasifikaci sluchových vad. Mezi další termíny často používané a zároveň odvíjející se ze speciální pedagogiky můžeme zařadit pojmy jako: nedoslýchavost, hluchota, ohluchlost a zbytky sluchu. (Potměšil 2003)

Zásady péče

Zásady surdopedické péče, respektive její kořeny, můžeme nalézt mezi obecnými didaktickými zásadami, jsou však rozšířeny o specifické oblasti výchovy a vzdělání sluchově postižených osob. Mezi zásady surdopedické péče patří:

- zásada včasnosti – souvisí se včasnou surdopedickou diagnostikou (určení správné klasifikace sluchových vad a poruch), protože včasná a správná diagnostika umožňuje úspěšný (na nejvyšší možné úrovni) rozvoj. Důležitou podmínkou pro určení konkrétní vady je co nejkratší časový úsek mezi biologickým (narození) a diagnostickým (náletem vady) věkem.
- zásada přidělení adekvátní sluchové protetiky - pokud to daná porucha nebo vada dovoluje. Dále pak se jedná o vhodnou volbu výchovné a vzdělávací metody či komunikačního prostředku.
- zásada komunikativnosti - je důležité tyto osoby vystavovat předem důkladně připraveným situacím, které umožňují mnoho příležitostí, k jakékoliv formě komunikace (mluvený, znakový jazyk atd.).
- udržování očního kontaktu - podstatná součást pro nácvik efektivní komunikace (pohled do očí nebo spíše do obličeje druhé osoby, poskytuje další upřesňující informace).
- zásada možnosti volby nejvhodnějšího komunikačního stylu – respektování výběru komunikačního systému, preferovaného osobou se sluchovým postižením.
- zásada rozšiřování pojmové zásoby (nikoliv slovní či znakové) - nestačí pouze určité slovo znát, ale také správně chápat jeho obsah a smysluplné použití v situacích, kdy se vyžaduje komunikační zdatnost.

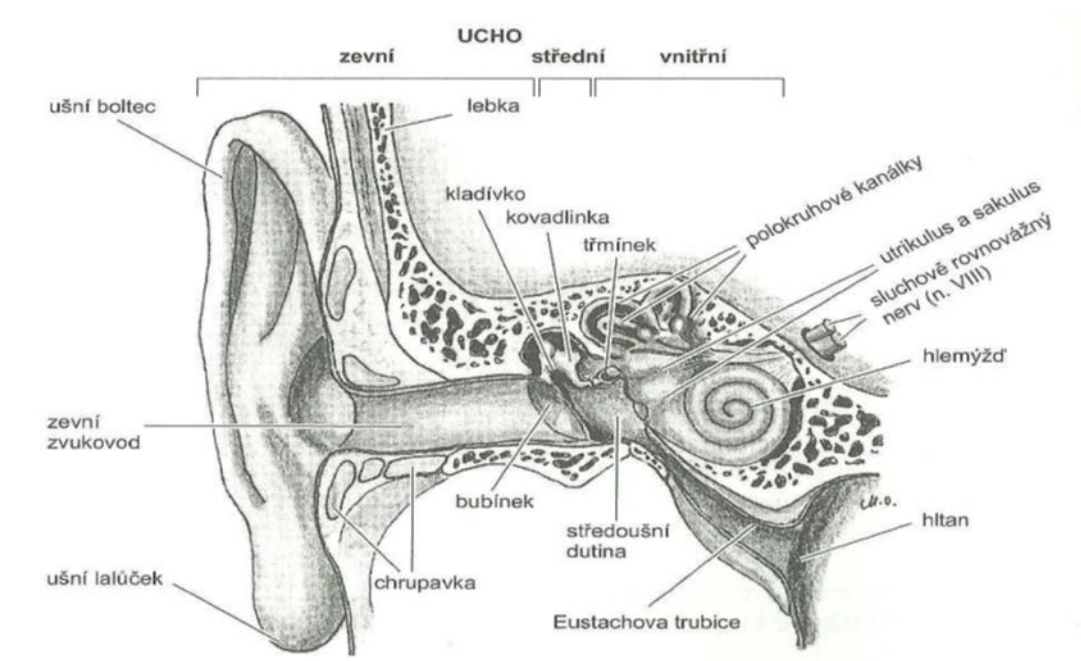
Nakonec jsou to ještě zásady typu přiměřené náročnosti, názornosti nebo systematickosti. (Potměšil 2003, a 2012)

3. Stavba ucha

Lidské ucho slouží k zachycení a usměrnění mechanickému převodu, digitalizaci a transmisi zvukových signálů do centrální nervové soustavy. V uchu je uloženo nejen sluchové ústrojí, ale i systém udržující rovnováhu člověka. Ten umožňuje zachovávat rovnovážný stav těla, přijímá podněty (pohybové, gravitační) a je uložen ve vnitřním uchu. Sluchové ústrojí (orgán) najdeme v nejtvrdějším kosti našeho těla, tedy v kosti spánkové. Můžeme jej rozdělit na dvě části: periferní, tam patří zevní, střední a vnitřní ucho a centrální, která zahrnuje sluchové nervy a sluchové jádro. (Čihák 2004)

- Zevní ucho – se skládá z ušního boltce, zevního zvukovodu a bubínku
- Střední ucho – má tři části: středoušní dutinu, sluchové kůstky a Eustachovu trubici
- Vnitřní ucho – patří sem blanitý a kostěný labyrint, který se dělí na rovnovážnou a sluchovou část.
- Sluchové nervy - sluchový nerv a sluchově rovnovážný nerv
- Sluchové jádro – střední olivární jádra

Obrázek č. 1 – Stavba sluchového aparátu

(Orel, Facová a kol., 2010 s. 98)

Zevní ucho

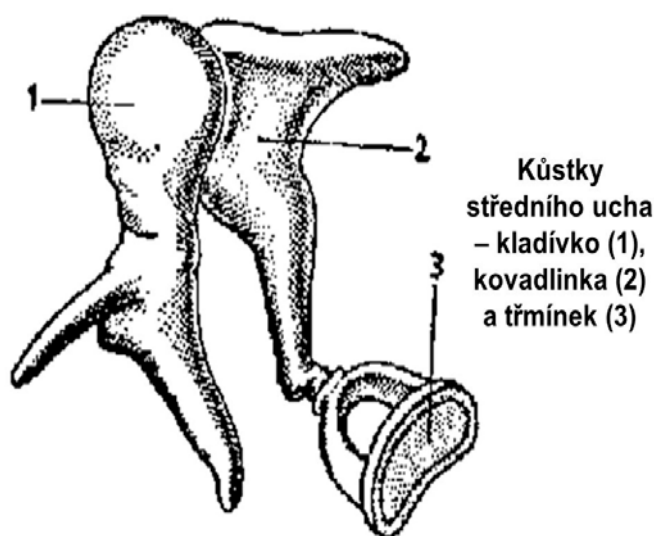
První částí zevního ucha je ušní boltce. Jedná se o plochý útvar s nerovným povrchem. Podkladovým materiálem boltce je elastická chrupavka připojená k okostici kosti skalní vazivem. Dále je v zevním uchu zevní zvukovod, trubice sahající až k středoušní dutině, kterou odděluje bubínek. Vnější část tvoří chrupavka, zatímco vnitřní část má kostěný charakter a je součástí kosti spánkové. V zevním zvukovodu jsou umístěny žlázy tvořící ušní maz. Poslední částí zevního ucha je bubínek, velice tenká membrána, o tloušťce 0,1mm. Je částečně propojena s kladívkem. (Čihák 2004)

Střední ucho

Začíná v středoušní (bubínkové) dutině a jedná se o nejrozsáhlejší středoušní prostor, na který navazuje Eustachova trubice. Na vnitřní straně dutiny je umístěno podélné vyvýšené místo, kudy je veden bazální závit hlemýždě. Dále pak jsou za tímto vyvýšeným místem dvě okénka – horní oválné, ke kterému je připojen třmínek a dolní kulaté, zakončené membránou. Celá středoušní dutina je naplněna vzduchem, který spouští vibrace bubínku. (Čihák 2004)

Sluchové kůstky, mezi které patří kladívko, kovadlinka a třmínek, jsou všechny spojeny za pomoci kloubů (jedna část kladívka je srostlá s bubínkem, druhý konec je kloubně spojen s kovadlinkou a ta je zase za pomoci kloubu propojena s třmánkem, který přesně pasuje do oválného okénka). Tyto vzájemně propojené části středního ucha vedou vibrace z bubínku až do labyrintu vnitřního ucha. (Čihák 2004)

Obrázek č. 2 sluchové kůstky

(dostupné z <https://slideplayer.cz/slide/2945483/>)

Sluchová trubice – Eustachova, tvoří spojující prvek mezi nosohltanem a bubínkovou (středoušní) dutinou. Vnitřní prostor trubice je vyplněn epitelem s řasinkami. Její účelem je vyrovnávání atmosférického tlaku jak v nosohltanu, tak i ve středoušní dutině. To napomáhá lepšímu přenosu vibrací.(Čihák 2004)

Vnitřní ucho

Kostěný labyrint je uložen v kosti skalní a je utvořen z kostěných kanálků a dutin. Labyrint má uvnitř periostem a uzavírá malý blanitý labyrint. Prostory nebo lépe řečeno dutiny kostěného labyrintu jsou naplněny tekutinou zvanou perilymfa. Tou je zajištěna ochrana při otřesech hlavy během normální činnosti lidského těla včetně skoků, prudkých nárazů do hlavy apod. Perilymfu obsahuje i mozkomíšní mok. Labyrint má tři hlavní části:

- Vestibulum - místo, kde jsou uloženy dva váčky blanitého labyrintu
- Podkorové kanálky (tři) – jsou součástí kostěného labyrintu a jsou na sebe kolmé
- Hlemýžď – má dva a půl závitů. Jeho velikost je v řádu milimetrů a ve středu je kostěná osa. Trubice kostěného hlemýždě je vyplněna blanitým hlemýžděm, který obsahuje Cortiho orgán. Zde se nacházejí sluchové (vláskové) buňky, k nimž se větví sluchový nerv. (Horáková 2012) Sluchové buňky jsou buňky, které převádějí mechanickou energii zvuku na energii bioelektrickou. (Lejska, 2003)

Další důležitou částí ucha nacházejícího se v kostěném labyrintu je blanitý labyrint, který obsahuje endolymfu a dělí se na dvě části:

- Předšíňový labyrint – plní především funkci rovnovážnou a to za pomoci dvou váčků, které obsahují smyslové buňky, zaznamenávající jak pohyb ve směru gravitace, tak i otáčivý pohyb. Předšíňový labyrint je umístěn v polokruhových kostěných kanálkách. Jelikož se jedná o objemově menší útvar, než je kostěný labyrint, vznáší se v tekutině perilymfy a je jen trochu přidržován vázovitými vlákny. (Čihák 2004)
- Hlemýžďový labyrint – je utvořen z blanitého hlemýždě umístěného v kostěném hlemýždi. Obsahuje Cortiho orgán, tedy sluchový receptní orgán a je složen ze smyslových a podpůrných buněk. (Čihák 2004)

Sluchově rovnovážný nerv je také podstatnou součástí sluchového aparátu. Jedná se o senzitivní hlavový nerv, skládající se z bipolárních neuronů a přenášející do mozku

smyslové informace z ucha. Dalším nepostradatelným nervem je sluchový nerv, který se stejně jako rovnovážný nerv skládá z bipolárních neuronů a také má navíc afektivní vlákna, která vedou až do sluchových jader. (Lejska 2003)

Sluchová jádra se nacházejí v prodloužené míše na spodině čtvrté mozkové komory. Jádra jsou vzájemně propojena. Jedná se například o střední olivární jádra - místo, kde se dráhy z obou uší setkávají, což významné pro schopnost prostorového vnímání zvuku. (Čihák 2004)

3.1. Fungování sluchového aparátu

Ucho má významné postavení a to nejen pro nepřetržité vnímání a zpracovávání zvukových podnětů z okolí, ale pracuje i s vlastním zvukem hlasu. To je důležité pro správný vývoj a rozvoj řeči. Jelikož *„ucho je příjemcem informací, které jsou kódovány v akustické formě a slouží jako jeden z nejdůležitějších informačních kanálů člověka s okolním světem“* (Šlapák, Floriánová, 1999, s. 14). Zároveň je důležitým analyzátozem pro udržování rovnováhy, pohybu přímočarého i otáčivého a polohy těla v prostoru. Právě poškození sluchového analyzátoru může vést až ke vzniku sluchového postižení.

Člověk je schopný registrovat frekvenci zvuku o rozsahu mezi 20 až 20 000 Hz. Oblast lidské řeči se nachází v rozmezí 1000 – 4000 Hz, nicméně s přibývajícím věkem dochází ke snížení rozsahu vnímaného zvuku. To platí hlavně o tónech s vyšší frekvencí. (Langmeier 2009)

Zvuk se do sluchového ústrojí dostává v podobě zvukových vln. Ke vzniku těchto zvukových vln dochází při procesu zahuštění a následného zředění molekul plynu vzduchu, které v sobě mají energický potenciál převzatý od vibrací vycházejících z okolních těles. Vlny nejdříve vstupují do boltce, kudy se dále přesouvají zevním zvukovodem, odkud míří až k membráně bubínku, kde se původní vstupní energie mění na vibrace, které rozechvívají již zmíněnou membránu. Odtud vibrace putuje k sluchovým kůstkám a dále k oválnému okénku, zde dochází k mnohonásobnému zvýšení tlaku. Toto zvýšení vytváří možnost pro překlenutí odporu tekutiny uvnitř hlemýždě. (Langmeier a kol., 2009) Rozpohybování sluchových kůstek vytváří chvění vláskových buněk Cortiho orgánu. Z něj jsou vedeny vzruchy hlavovým nervem do sluchového centra, které je uloženo ve spánkovém laloku. Proti příliš velkému a hlasitému zvuku je v uchu vytvořena ochrana před poškozením vnitřního ucha a bubínku (dva svaly napínající membrány v uchu a tím snižující velikost vibrací). (Langmeier a kol., 2009) Vedení zvuku z okolního vzduchu přes zevní a střední ucho označujeme termínem vzdušné vedení zvuku. Oproti tomu máme také kostní vedení zvuku, takto ho označujeme v momentě, kdy se zvukové vibrace (využívají kosti lebky) dostanou ke sluchovým kůstkám, odkud potom pokračují hlouběji do sluchového ústrojí.

Eustachova trubice ve středním uchu, má na starosti udržování tlaku vzduchu ve stejném rozmezí jako je okolní atmosférický tlak. Nastane-li však situace, kdy ve středouší tlak vyrovná nesprávně, má to za následek tzv. „vyklenutí nebo zapadnutí bubínku“ (zalehlé uši).

Dále pak vnitřní ucho, obsahující Cortiho orgán, kde se podrážděním vláskových buněk utváří už konkrétnější sluchový vjem. Také za pomoci Cortiho orgánu dokážeme rozeznávat různé zvukové frekvence. (Langmeier 2009)

3.2. Zvuk

Obor zabývající se zkoumáním a studiem zvuku se nazývá akustika. Zaměřuje se hlavně na témata, jako jsou: jak se zvuk dostane do sluchového ústrojí, jak se zvuk ve sluchovém ústrojí změní na zvukový vjem atd. Za zvuk můžeme považovat kterékoliv mechanické vlnění v prostředí, které nás obklopuje. Zvuk se šíří v prostoru i v čase. Zdrojem zvuku je, jak už bylo zmíněno výše, kmitavý pohyb, který rozpohybuje molekuly vzduchu (pohybují se tam a zpět). Tento pohyb se přenáší dále a vzniká zvuková vlna. (Mrázková 2006)

Základní pojem v tématu zvuku je jednoznačně sluchový práh, který představuje nejmenší možnou intenzitu zvuku, postřehnutelného nijak nepoškozeným sluchem. (Renotierová, Ludvíková a kol 2006) Jestliže je intenzita zvuku z nějakého podnětu příliš vysoká, vyvolává to nepříjemný pocit bolesti v uchu. Tento pocit označujeme jako práh bolesti.

4. Sluchové postižení

Vymezit a správně popsat sluchové postižení je poměrně nelehký úkol, protože existuje mnoho odlišných terminologií. Například Slowík (2007, s. 72) říká, že sluchové postižení „je následek organické nebo funkční vady (resp. poruchy) v kterékoliv části sluchového analyzátoru, sluchové dráhy a sluchových center, příp. funkcionálně percepčních poruch.“

Jedná se o postižení postihující jeden ze základních lidských smyslů - sluch, který zásadně ovlivňuje lidský život a tím i jeho kvalitu. Sluchové postižení je obecně v populaci jedno z nejčastějších somaticko – funkčních postižení. Podle světové zdravotnické organizace, dále jen WHO, je na naší zemi celkem asi 32 milionů osob s jakýmkoliv druhem sluchového postižení. Z toho cca půl milionu takto postižených osob je na území České republiky (data z roku 2017 – nejvíce aktuální).

Z výzkumů vyplývá, že věk je nezanedbatelným faktorem ovlivňujícím možnost vzniku ztráty sluchu. Zhruba u každého tisícího narozeného dítěte je diagnostikováno sluchová vada nebo porucha. Děti (3 ze 4000) ve věkovém rozmezí od 5 až do 19 let jsou hluché a jedno z 200 dětí je nedoslýchavé. Ztráta sluchu má však tendenci narůstat s přibývajícím věkem. Například ve věkové kategorii seniorů 65 -74 let, má nějakou poruchou sluchu 33% osob, v kategorii 75 - 84 let už to činí 45% a u osob starších 85 let se nedoslýchavost vyskytuje u 92%. (Lejska, 1995)

Na začátku si ani člověk není sám vědom toho, že postupně ztrácí sluch, poněvadž tyto počáteční změny sluchu nemusejí být vůbec patrné. První výraznější pozorovatelné změny nastanou až v situaci, kdy ztráta sluchu překročí 20%. Při 40% ztráty sluchu se snaží postižení toto své omezení nahradit zvýšenou pozorností při komunikaci s druhou osobou. Ztráta sluchu nad 40% způsobuje již velké komunikační potíže, jejichž velikost souvisí s mírou poruch jednotlivých frekvencí.

Sluch má také nepostradatelnou roli při vývoji a používání komunikačních systémů. Jelikož nám umožňuje nejen komunikaci s okolním prostředím, ale i vnímání vlastní řeči, používané v běžné komunikaci. (hlasitost, intonace, důrazy atd.). Většina sociálních vztahů vzniká za pomoci tzv. sluchového komunikačního kanálu. I proto je ztráta nebo zhoršení sluchu důležitým faktorem, který může vést až k sociálnímu vyloučení z většinové společnosti. To může způsobit sociální deprivaci, izolaci a osamělost.

Na sluchové postižení se můžeme dívat ze dvou hledisek a to z pedagogického a medicínského.

- Medicínské hledisko - pohlíží na všechny možné poruchy sluchu jako na sluchové postižení. Hodnotí se zde hlavně kvantita a kvalita sluchového vjemu.
- Pedagogické hledisko – z tohoto hlediska se jedná o problematiku, kdy dochází k narušení vztahu mezi člověkem se sluchovým postižením a většinovou společností. Dále se zaměřuje na možnosti komunikačních kompetencí ve spojitosti s konkrétním komunikačním systémem. (Pipetová 2010)

Zákon č. 384/2008 Sb. O komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob: „za neslyšící se pro účely tohoto zákona považují osoby, které neslyší od narození, nebo ztratily sluch před rozvinutím mluvené řeči, nebo osob s úplnou či praktickou hluchotou, které ztratily sluch po rozvinutí mluvené řeči a osoby těžce nedoslýchavé, u nichž rozsah a charakter sluchového postižení neumožňuje plnohodnotně porozumět plnohodnotné řeči sluchem.“ (§ 2 odst. 1)

4.1. Klasifikace sluchových vad a poruch

Podstatným bodem pro správné určení klasifikace sluchového postižení je v první řadě rozlišování pojmů sluchová porucha, sluchová vada a sluchové postižení. Tyto pojmy bývají často zaměňovány. Zásadní rozdíl mezi sluchovou poruchou a sluchovou vadou je v době, po jakou trvají, kdy je porucha sluchu brána jako krátkodobý stav, jenž může postupem času dospět až k vadě sluchu (v tomto případě jde již o nevratné poškození sluchu). Termín sluchové postižení v sobě zahrnuje nejen fyzické dopady ve změně sluchu, ale i důsledky v oblasti sociokulturní, sociálního začleňování a v neposlední řadě i interpersonálních vztahů. (Pittnerová 2014) Klasifikace sluchových vad lze třídit podle několika hledisek a to:

- podle místa vzniku postižení
- podle období vzniku postižení
- podle stupně sluchové ztráty v decibelech
- podle stupně postižení.

Podle místa vzniku postižení

Rozlišujeme dva základní druhy sluchového postižení podle místa vzniku a to centrální nedoslýchavost a periferní nedoslýchavost. Periferní nedoslýchavost je zapříčiněna poškozením zevního, středního ucha a dělí se na:

- Převodní (konduktivní) – kdy se jedná o poruchu v mechanické části sluchové dráhy, tedy vnějšího nebo středního ucha a je tím narušen přenos zvukových vibračních signálů do hlemýždě. Sluchové buňky jsou v pořádku. Zvuky jsou zeslabeny, ale nikdy nedochází k úplné ztrátě sluchu, pouze vznikne nedoslýchavost (jelikož i při úplné nefunkčnosti převodního aparátu dojde právě pouze k zeslabení a to nejhůře o 65 dB). Takto vzniklé vady lze řešit za pomoci kompenzačních pomůcek, jako jsou sluchadla nebo chirurgickým zákrokem. (Horáková 2011) Můžeme, jsem zařadit:
 - Ucpání vnějšího zvukovodu ušním mazem
 - Deformity vnějšího či středního ucha
 - Záněty vnějšího zvukovodu (bývají dočasné)
 - Zánět středního ucha
 - Cholesteatom – cysta ve středním uchu
- Percepční (senzoryneurální) - narušena je funkce vnitřního ucha, postiženo je většinou vnímání vysokých tónů, není zachováno celé spektrum tónů. (Lejska 2003)
- Smíšené- kombinace převodní a percepční vady

Centrální nedoslýchavost spočívá v omezení funkčnosti centrální části ucha, snížení počtu neuronů, což způsobuje narušení přenosu nervového vzruchu do mozkové kůry. Ve spojitosti s centrální nedoslýchavostí se mohou objevit:

- Parakuzie – zhoršení sluchu
- Kakofonie – nelibozvučnost v řeči
- Zvukové pseudohalucinace – kvalitativní porucha vnímání kdy si postižená osoba uvědomuje klamné vjemy (to je základní odlišnost od halucinace). (Pipetová 2010)

Podle doby vzniku

Vrozené sluchové vady – vady vznikající v prenatálním období nebo perinatální varianta v období porodu a postnatální – všechny tyto tři možnosti vzniku vrozeného sluchového postižení, můžeme zařadit pod exogenní příčiny vzniku:

- Prenatální - vznikají jako důsledek infekčního onemocnění matky či vlivem působení některých léků v prvním období těhotenství, onemocnění matky zarděnkami (rubeola), infekce, dále to mohou být spalničky, chřipka, toxoplasmosa v těhotenství, nedostatek kyslíku a nedostatečný přísun základních živin
- Perinatální - těžký porod s následným krvácením do mozku, poškození sluchu u předčasně narozených dětí, přerušování dodávky kyslíku do organismu dítěte.

- Postnatální - jako důsledek traumat, onemocnění části sluchového analyzátoru (např. časté záněty středouší, průšnice, meningitídy)

Dále pak se do vrozených sluchových vad řadí geneticky podmíněné vady, které se mohou předávat z generace na generaci (dědičné), které vznikají z endogenních příčin. Jedná se o příčiny, které „Existují již před početím dítěte v genetickém kódu rodičů nebo jen jednoho z nich.“ (Strnadova 2002, s. 19). Strnadová rozlišuje podle toho jakým způsobem se postižení přenáší tři hlavní typy dědičnosti:

- autosomálně recesivní - při tomto typu dědičnosti se postižení neprojeví v každé generaci. Pokud jsou oba jedinci zdraví, ale jsou nositeli dědičné vady sluchu, může se dítě narodit zcela zdravé. (Strnadová 2002)
- autosomálně dominantní – pokud má jeden z rodičů má sluchovou vadu, přenesenou na stejném principu dědičnosti je 50% pravděpodobnost, výskytu sluchového postižení i u dítěte. Pokud se ale narodí dítě zdravé, dál již tuto dědičnost nepředává. (Strnadová 2002)
- dědičnost vázaná na chromozóm X - projeví se zejména u chlapců. Souvisí s metabolickými poruchami, kdy se vyskytuje ve spojitosti s jiným druhem postižení, (např. poruchou zrakového vnímání, s mentální retardací). Může se projevit snížením pohyblivosti kloubů nebo dědičnými poruchami cévního systému (může dospět až k Menierově chorobě). (Strnadová 2002)

Vrozené sluchové vady mohou, vznikat i bez dědičného podkladu. V tom případě mluvíme o tzv. genové aberaci. Tato genová aberace mění genetický kód, který poté může ovlivňovat vznik sluchového postižení.

Získané sluchové vady jsou takové vady, které jsou způsobené infekčními, a degenerativními chorobami, onkologickými nemocemi, úrazy hlavy atd. Získané vady dělíme na:

- Prelingvální vady – které vznikají před ukotvením řeči tedy do šestého roku života, a mají nemalý vliv na vývoj a rozvoj komunikačních a sociálních schopností daného jedince. (Horáková 2011)
- Postlingvální vady – vznikají po ukončení fixace řeči od šestého roku života výše. I když tyto vady už nezasahují do vývoje řeči, nadále jej ovlivňují. (Lejska 2003)

Podle ztráty v decibelech

Jedná se o klasifikaci stanovenou WHO. Ztráta sluchu má hlavní vliv na možnosti jedince vnímat zvuky z okolního prostředí. Velikost sluchové ztráty znamená, že osoba neslyší zvuky s nižší intenzitou než je hodnota sluchového prahu (sluchové ztráty) a zvuky naopak o vyšší intenzitě, tedy nad hodnotu sluchové ztráty, jedinec slyší, ale jen za určité hlasitosti, ta se musí shodovat s rozdílem, který mezi sebou má intenzita zvuku a velikost sluchové ztráty. (Langer, 2014)

Pro lepší pochopení toho, jaká je ztráta sluchu v decibelech, zde uvedeme dvě tabulky. První obsahuje údaje o hlasitosti zvuků v prostředí okolo nás a druhá uvádí jednotlivé kategorie sluchových ztrát.

Tabulka č.1 – Hlasitost zvuků

Zvuk	Hodnota v decibelech
Sluchový práh	0
Šepot	30
Běžná komunikace	60
Pouliční provoz	80
Nepříjemný zvuk	120
Bolestivý zvuk	140

(hrubý 1998 s. 20.)

Tabulka č. 2 - Klasifikace sluchových vad – jednotlivé kategorie ztráty sluchu

Velikost ztráty sluchu podle WHO	Název kategorie ztráty sluchu	Název kategorie podle vyhlášky MPSV č. 284/1995 Sb.
0-25 dB	Normální sluch	
26-40 dB	Lehká nedoslýchavost	Lehká nedoslýchavost (již od 20dB)
41-55 dB	Střední nedoslýchavost	Středně těžká nedoslýchavost
56-70 dB	Středně těžké poškození sluchu	Těžká nedoslýchavost
71- 90 dB	Těžké poškození sluchu	Praktická hluchota
Více než 90 dB, ale body v audiogramu nad 1kHz	Velmi závažné poškození sluchu	Úplná hluchota
V audiogramu nejsou žádné body nad 1kHz	Neslyšící	Úplná hluchota

(Hrubý, J. 1998, s. 13)

Podle stupně (rozsahu) postižení

U tohoto způsobu dělení sluchových vad a poruch, tedy podle stupně (rozsahu sluchové ztráty), se mohou objevit jisté komplikace a to z důvodu nejednotné terminologie.

Navíc se zde vyskytuje všeobecný zlovyk ve velké části většinové společnosti nazývat všechny osoby se sluchovým postižením pouze jedním často používaným pojmem - neslyšící. V tomto termínu jsou poté zahrnuty všechny možné druhy sluchového postižení.

Podle stupně (rozsahu) sluchového postižení, můžeme osoby s tímto typem zdravotního omezení, rozdělit do několika kategorií:

- Osoby nedoslýchavé – jejich schopnost vnímání zvukových vln je pouze částečně omezená a dá se upravovat s pomocí kompenzačních pomůcek. Nedoslýchavost lze dělit na lehkou, střední a těžkou. (Hádková 2016)
Patří sem i tzv. Presbyakusis, jinými slovy stařecká nedoslýchavost (především jde o zhoršení slyšitelnosti tónů s vyšší frekvencí), Přibližně se prokáže u každé třetí osoby starší 65 let a do budoucna, vzhledem k demografické situaci v České Republice, procentuálně výskyt seniorů s touto diagnózou stále poroste. (Horáková 2011)
- Osoby neslyšící – poškození sluchu je tak rozsáhlé, že není možné vnímat jakékoliv zvuky mluvené řeči a proto využívají pro vzájemnou komunikaci vizuálně – motorické komunikační prostředky. Mezi tyto prostředky patří znakový jazyk nebo prstová abeceda. (Hádková 2016) Ke ztrátě sluchu došlo ještě před ukončením vývoje řeči.
- Osoby ohluchlé – na rozdíl od osob neslyšících, zde došlo ke ztrátě sluchu v době těsně před dokončením nebo po dokončení vývoje řeči. V takovém případě bývá řeč těchto osob postupně deformována. (Lejska 2003)
- Osoby s kochleárním implantátem – jedná se o zvláštní skupinu osob, která využívá přístroj chirurgicky umístěný do vnitřní části ucha (tento přístroj mohou využít pouze osoby bez poškozené funkčnosti sluchového nervu.).

Ušní šelesty

Zvláštní skupinou sluchových vad jsou i ušní šelesty (tinnitus aurium). Jedná se o sluchový vjem bez jakéhokoliv vnějšího podnětu. Osoba slyší zvuky silného hučení, syčení, pískání atd. Z ušního šelestu může postupně dojít i k trvalému zhoršení sluchu. (Hrubý 1998)

5. Etiologie a diagnostika sluchových vad a poruch

O některých příčinách vzniku sluchového postižení jsem se lehce zmínila, již výše v textu předešlé kapitoly. Níže v tabulce pro připomenutí jsou vypsané základní příčiny vzniku sluchového postižení.

Tabulka č. 3 – Etiologie sluchových vad a poruch

Prenatální příčiny	Perinatální příčiny	Postnatální příčiny
dědičně podmíněné poruchy sluchu	porodní hmotnost pod 1500g	<u>Meningitida</u> – zánět mozkových blan
četné syndromy jako: <ul style="list-style-type: none"> ▪ <u>Usherův syndrom</u> – onemocnění, které postihuje současně zrak a sluch ▪ <u>Waardenburgův syndrom</u> - nesprávný vývoj tzv. nervového hřebenu, který ovlivňuje především pigmentaci vlasů a pleti a vždy je spojen s poruchou sluchu. ▪ <u>Treacher-Collinsův syndrom</u> - nemoc postihuje obličejovou oblast tzv. ptačí profil s nevyvinutými nebo deformovanými boltci ucha, s tím souvisí možná nedoslýchavost. ▪ <u>Pendredův syndrom</u> – Jedná se o poruchu struma (porucha štítné žlázy), která je propojena s percepční nedoslýchavostí. ▪ <u>Alportův syndrom</u> – typické je postižení funkce ledvin a následně se přidávají poruchy zraku a sluchu. 	předčasný porod	<u>Encefalitida</u> – virové onemocnění způsobené klíšťaty, které napadá nervový systém
onemocnění matky během těhotenství: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Zarděnky ▪ spalničky ▪ černý kašel ▪ toxoplazmóza ▪ syfilis 	<u>Hypoxie</u> – nedostatečné okysličení těla	<u>Herpes zoster oticus</u> - pásový opar oblasti ucha se striktně jednostranným výsevem
toxické látky (drogy, alkohol, nikotin atd.)	<u>Asfyxie při porodu</u> – nedostatek vzduchu (dušení dítěte)	<u>Dystrofie</u>

(Leonhardt, 2001, in Horáková 2011)

Nicméně, tady v této kapitole si etiologii sluchových poruch probereme podrobněji. Pro větší přehlednost rozdělíme příčiny podle umístění, v kterém uchu se vyskytují (takto rozdělené je můžeme dále dělit podle typu zdravotních problémů, které stojí za vznikem sluchových vad a poruch).

- Zevní ucho – chronické záněty (boltec, zvukovod), traumata a nádory, vývojové anomálie
- Střední ucho – záněty (středního ucha, bubínku, středouší), traumata, nádory
- Vnitřní ucho – záněty a zánětlivá onemocnění, traumata a nádory

5.1. Onemocnění způsobující sluchové postižení

Zevní ucho

Záněty

V případě Perichondritidy (zánět boltce) patří mezi typické příznaky otok boltce, zvýšená bolestivost a zarudnutí. Infekce se může do organismu dostat píchnutím hmyzem. Jde o proces nahromadění zánětlivého výpotku v prostoru mezi chrupavkou a jejím vnějším obalem (perichondrin), v takovém případě je chrupavka nesprávně vyživována a to může vést k jejím deformitám nebo nekróze. (Hahn 2007)

Záněty zevního zvukovodu můžeme rozdělit na dva typy: ohraničený a difúzní. V prvním případě je zánět umístěn na malých kožních žlázkách na zevním zvukovodu a provází ho začervenalá pokožka společně se zduřením a případnými výtoky. (Šlapák 2009) U difúzního zánětu zevního zvukovodu, dochází k zánětu v oblasti kůže a podkoží této části ucha. Má bakteriální či virový původ. Typickými příznaky spojenými s tímto typem zánětu je opět zarudnutí, teplota a hlavně zúžení zvukovodu. Někdy se také může objevit převodní nedoslýchavost. (Šlapák 2009 a Hahn 2007)

Jednou z chronických variant zánětu zevního zvukovodu je tzv. Cholesteatom zevního zvukovodu. Místo, kde dochází k tomuto typu chronického zánětu, je většinou spodní stěna kostěného zvukovodu. Může dojít až k zánětům způsobující změnu bubínku. (Hahn 2007)

Traumata a nádory zevního zvukovodu

Takovým traumatem je třeba Othematom, tedy výron krve mezi chrupavkou a jejím vnějším obalem, který je často zapříčiněn tupým úderem do boltce. Mezi další traumata patří omrzliny prvního, druhého i třetího stupně a také popáleniny. Nádory zevního zvukovodu mohou být benigního nebo maligního charakteru. (Hahn 2007)

Vývojové anomálie zevního ucha

Nejčastěji jsou anomálie zevního zvukovodu zapříčiněny špatným nebo zhoršeným vývojem žaberní štěrbinu a také dvou žaberních oblouků anebo dědičnými vadami, projevujícími se různými deformitami všech částí sluchového ústrojí. K vývojovým anomáliím boltce a zvukovodu se řadí:

- Mikrotie – zmenšení boltce má tři možné stupně, první znamená, že boltce má zachovaný reliéf, v druhém jde o zmenšení boltce takovým způsobem, že už tam skoro žádný reliéf není a ve třetím stupni se tam, kde má být boltce nacházejí jenom zbytky chrupavky.
- Anotie - stav kdy boltce zcela chybí (porucha vývoje)
- Atrézie – neboli neprůchodnost vnějšího zvukovodu, která má za následek převodní nedoslýchavost. (Hybášek 1999)

Střední ucho

Záněty

Záněty středního ucha jsou nejčastěji zapříčiněny zánětem horních cest dýchacích, jelikož jsou vzájemně propojeny. Jedná se o mikrobiální nebo virové infekce výstelky středoušní dutiny, léčí se pomocí paracentézy (propíchnutí bubínku) nebo antibiotik. Při opakování zánětů může dojít k poškození středoušních kůstek nebo zjizvení bubínku a to má za následek zhoršení sluchu. (Hybášek 1999) Záněty středního ucha se dělí podle:

- Patologického obrazu – katarální a hnisavé
- Podle průběhu – akutní a chronické

Chronický zánět středouší je provázen tvorbou ušního sekretu a to po dobu delší než tři měsíce. Jeho důsledkem je zhoršená funkce Eustachovy trubice či akutní forma zánětu středouší. Hlavním příznakem je převodní porucha sluchu. (Šlapák 2009)

Akutní zánět středouší je infekce skoro všech silnicových dutin Hlavními příznaky je infekce horních cest dýchacích, bolest, spojená s pícháním v uchu, celkové zhoršení sluchu a tvorba ušního sekretu. Pokud se tento stav nezačne včasné léčit, může dojít k perforaci bubínku.(Šlapák 1999)

Traumata středouší

Mezi příznaky traumat středouší řadíme například krvácení z ucha, perforace bubínku, nedoslýchavost, porucha rovnováhy atd. Příčinou traumat středouší je nejčastěji

náhlý úder do zvukovodu. Takováto traumata se léčí pomocí antibiotik nebo chirurgickým zákrokem. (Hahn 2007)

Tumory středouší

Karcinom středního ucha se projevuje převodní nedoslýchavostí, závratěmi a výtokem z ucha. Vzniká na rozhraní bubínku a zvukovodu, kdy dojde k perforaci bubínku (Hahn 2007)

Vnitřní ucho

Záněty a zánětlivá onemocnění

Akutní labyrintitida - zánětlivé onemocnění, které můžeme rozdělit na dva základní typy:

- Labyrintitis cirkumskriptivní – kdy je zánět umístěn převážně na vnitřním okraji labyrintu, ten se vytvoří z důvodu přítomnosti cholesteatomu. Mezi hlavní příznaky patří časté závratě.
- Labyrintitis difusní - tento zánět se může vyskytovat ve dvou formách tedy jako serózní – kdy jde o zánět toxického nebo infekčního charakteru. Příznaky jsou závratě, pokles sluchu až ohluchnutí. Hnisavé – vznikají z bakteriální infekce, která může dojít až do stavu, kdy nastane trvalá deformace labyrintu. (Hybášek 1999)

Traumata a nádory

Akustické trauma, jehož příčinou jsou nejčastěji časově krátké intenzivní zvuky a můžeme rozpoznat (příznaky) tak, že máme pocit zalehnutí uší, ušní šelesty a může se projevit zhoršením sluchu nejvíce o frekvencích 3000 až 6000 Hz. (Hybášek 1999)

Explozní trauma způsobuje rychlá a nečekaná změna tlaku. Tím mohou vzniknout nejen porucha sluchu ale i rovnováhy může dojít i k převodní nedoslýchavosti. (Hybášek 1999)

5.2. Diagnostika

Jedním z nejdůležitějších kroků při určování diagnostiky sluchových vad a poruch je zjistit velikost sluchové ztráty a místo vzniku postižení. I příčiny vzniku vady proto, aby bylo možné a to z důvodu co nejlépe určit léčebné postupy vhodné pro daný typ sluchového postižení jakož omezit dopad a důsledky z toho vyplývající. Tím se zabývá vědecký obor zvaný

audiologie. Obor se zaměřuje na studium normálních, ale i zdravotně pozměněných osob. (Orel, Facová 2010)

5.2.1. Metody diagnostiky

Metody, které jsou používány při diagnostice sluchových vad a poruch, dělíme na:

- Metody subjektivní – pro tento typ diagnostické metody je podstatná určitá míra spolupráce mezi pacientem a odborníkem. Výsledky takového typu vyšetření hodně ovlivňuje subjektivní sebehodnocení pacienta. Tyto metody proto vnímáme spíše jako základní (orientační). Jejich součástí je např. základní zkouška sluchu – tónová a slovní audiometrie, zkouška ladičkami atd.
- Metody objektivní – na rozdíl od subjektivních metod zde není nutná vzájemná spolupráce. Radíme do nich audiometrii z elektrické odezvy, vyšetření otoakustickými emisemi, měření pomocí evokovaných potencionálů, tympanometrii a další. (Lejska 2003)

Subjektivní metody

Vyšetření sluchu hlasitou řečí a šepotem

Takový typ vyšetření se nejčastěji uskutečňuje v místnosti, která je alespoň 6 metrů dlouhá a co možná nejvíce odhlučněná. Samotný proces vyšetření vypadá tak, že se pacientovi nahlas říkají slova obsahující hlásky o nízkých, středních a vysokých formantech (tón tvořící akustický základ hlásky). Například slova, která slyšíme jako hluboká, v sobě mají samohlásku „u“ (nízké formanty) Slova se středními formanty obsahují samohlásky „a“ nebo „o“. Nakonec slova s vysokými formanty, která jsou složena ze samohlásek „i“ či „e“ včetně sykavek. S pomocí těchto formantů se určí, jaká je vzdálenost od které už vyšetřovaná osoba, předkládaná slova neopakuje bezchybně (slova se říkají hlasitě, ale i šepotem). Vyšetřovány jsou obě dvě uši s tím, že ucho, které zrovna vyšetřované není, je „ohlušeno“ (zamezení přístupu zvuku). (Kabátová 2012 a Hybášek 1999)

Tabulka č. 3 -Stupně sluchových poruch diagnostikované za pomoci vyšetření sluchu hlasitou řečí nebo šepotem

Sluchová porucha	Vzdálenost (určená z vyšetření)
Lehká nedoslýchavost	6-4 m
Středně těžká nedoslýchavost	4-2 m
Těžká nedoslýchavost	1-2 m
Velmi těžká nedoslýchavost	1 m
Praktická hluchota	Slyší zvuk, ale nerozumí slovům
Úplná hluchota	Neslyší žádný zvuk

(Mrázková 2006 s. 26)

Vyšetření sluchu ladičkami

Tato metoda se používá, pokud chceme zjistit, zda se jedná o převodní nebo percepční nedoslýchavost. Ladička má tvar vidlice a je celá vyrobená z oceli. Při vyšetření se do jednoho ramene vidlice udeří měkkým, nejčastěji gumovým kladívkem a to způsobí rozehvění celé vidlice. Nejvíce se tato metoda vyšetření využívá při Weberově, Rinného, Schwabachově a Galleho zkoušce (odlišná zkouška od dříve zmíněných – zkoumá pohyblivost ušních kůstek.). (Hybášek 1999 a Mrázková 2006)

- Weberova zkouška - jedná se o zkoušku kostního vedení zvuku v uších. Vyšetření funguje tak, že se aktivní ladička položí k hlavě a pacient musí říct, kde v uchu mu zní zvuk ladičky. Pokud se u pacienta jedná o percepční sluchovou poruchu, vnímá silněji zvuk ladičky ve zdravém uchu, u převodní poruchy to je přesně opačně. (Kabátová 2012)
- Rinného zkouška - také tato zkouška stejně jako Weberova zkouška pracuje s kostním vedením zvuku. S tím rozdílem, že zde se jedná o porovnání mezi kostním a vzdušným vedením. Tentokrát se aktivní ladička pokládá svojí spodní částí (patkou) za ucho, tedy na výběžek kosti skalní. Pokud je vzdušné vedení slyšet silněji než kostní je diagnostikována percepční porucha. Jestliže to ale pacient slyší opačně, jde o převodní poruchu. (Kabátová 2012)
- Schwabachova zkouška – porovnává se stupeň kostního vedení mezi pacientem a lékařem. Stejně jako u Rinného zkoušky se ladička položí za ucho na výběžek kosti skalní. V tomto případě se ale ladička nepokládá jen k uchu pacienta ale střídavě i k uchu člověka, který vede vyšetření. Když tedy pacient vnímá zvuk ladičky déle než lékař, jedná se o převodní poruchu. Pokud tomu je naopak, je to percepční porucha. (Kabátová 2012)
- Galleho zkouška – pro ověření správné pohyblivosti ušních kůstek se zase ladička přiloží na kost skalní, s tím že se postupně mění v zevním zvukovodu tlak (využití balónku), jestliže pacient vnímá změny v hlasitosti zvuku, vše je v

optimálním stavu. V situaci, kdy se hlasitost nemění, jsou ušní kůstky nepohyblivé (Kabátová 2012)

Tónová audiometrie

Audiologická metoda vyšetření, která se provádí elektroakustickými přístroji (audiometr). Tónová audiometrie umožňuje stanovení prahu slyšení a velikosti sluchové ztráty. Pacient je umístěn do odzvučených prostor a pomocí audiometru, jsou do sluchátek pacienta pouštěny čisté tóny o různých frekvencích a postupně se přidává hlasitost, až do doby než pacient začne vnímat zvuk. (v podstatě se zkoumá kostní i vzdušné vedení). Tím se určí sluchový práh dané osoby a výsledky jsou zapisovány do grafů. (Skákalová 2011 a Lejska 2003)

Slovní audiometrie

Zkoumá porozumění mluvené řeči. Pacientovi se do sluchátek pouští soubor cca 10 slov, které musí po nějaké době správně zopakovat. Soubor by měl obsahovat slova jednoslabičná, dvojslabičná i slova o více slabikách. Zároveň musí mít hlásky o vysokých i hlubokých frekvencích (pracuje se se slovy, která jsou pro pacienta známá). Pacient může při opakování říct, že dané slovo neví nebo ho vůbec neslyšel. (Skákalová 2011)

Objektivní metody

Tympanometrie

Tato metoda audiometrie umožňuje určit stav a fungování středního ucha. Tedy přesněji řečeno zkoumá změny v poddajnosti a odporu středouší a bubínku, podle proměny tlaku ve zvukovodu. Pomocí ušní sondy se do ucha dostává akustický signál a poté se měří odražená část (od bubínku) akustického signálu. (Skalická 2011)

Otokustická emise – OAE

Vyšetření prováděné novorozencům pro určení funkčnosti vlasových buněk v hlemýždi. Podle toho, jakou má daný jedinec emisní vybavenost se zjistí, jestli se u daného novorozence jedná o normální funkci sluchu nebo zda se tam vyskytují náznaky sluchového postižení. Touto metodou se ovšem nedá s jistotou říci, o jaký typ sluchového postižení se jedná (percepční nebo převodní porucha). (Horáková 2012)

Metoda vyšetření BERA

Metoda vyšetření BERA se používá na zjištění kolik je evokovaných odpovědí mozkového kmene u dětí a u osob s mentálním nebo kombinovaným postižením. U těchto jedinců nelze provádět audiometrické vyšetření, z toho důvodu se používá tato metoda, kdy vyšetření probíhá ve spánku. (Horáková 2012)

Vyšetření SSEP

Jedná se o vyšetření ustálených evokovaných potencionálů. Naměřené hodnoty jsou zapisovány do grafu, ze kterého se později vyhodnocuje audiogram prahového slyšení. Provádí se ve spánku, tedy stejně jako vyšetření metodou BERA. (Horáková 2012)

6. Kompenzační pomůcky, protetika

Osoby se sluchovým postižením využívají kompenzační pomůcky. Pro zmenšení komunikační bariéry, vzniklé mezi nimi a ostatními osobami ve společnosti. Tyto pomůcky utvářejí rozsáhlý soubor zesilovacích, elektroakustických a dalších přístrojů napomáhajících překonání bariér v důsledku sluchového postižení. (Bendová 2006). Lze je dělit podle počtu osob, které je využívají:

- Individuální
- Skupinové

Dále je můžeme dělit podle prvotního účelu, ke kterému jsou používány:

- Pomůcky pro kompenzaci sluchové ztráty – kochleární implantát, FM pojítka a sluchadla
- Vibrotaktilní a elektrotaktilní pomůcky
- Signalizační pomůcky a pomůcky pro poslech televize
- Kompenzační pomůcky pro dálkovou komunikaci.

6.1. Historický vývoj kompenzačních pomůcek

Kompenzační pomůcky nejsou výdobytkem současnosti, ba právě naopak se vyvíjely již v průběhu minulosti. Prvními mechanickými předchůdci moderních pomůcek jako jsou sluchadla, byly tzv. trychtýře, které zvětšovaly plochu k zachytávání akustické energie. Písemné záznamy uvádějí, že tyto první pokusy o mechanická sluchadla pocházejí ze 17. století. (Langer 2013)

V průběhu 19. století byl největší rozmach ve vývoji sluchových kompenzačních pomůcek. Do tohoto období lze zařadit sluchové trubice (trubice na jedné straně ukončena speciálním náustkem a druhý konec trubice se přikládá k uchu postižené osoby). Další modifikace těchto trubic poté měla nemalý vliv na vzdělávání osob se sluchovým postižením. (Langer 2013)

Posléze začaly také vznikat pomůcky, které pracovaly s principem kostěného vedení zvuku. Šlo o přenesení vibrací hrtanu na zuby a to prostřednictvím dřevěné nebo kovové tyčinky umístěné mezi zuby. Pro další vývoj měl nemalý vliv rozvoj elektrotechniky na konci 19. a začátku 20. století. Elektrotechnicky vylepšená sluchadla dokázala zesílit zvuk až o 15 dB. Samozřejmě, stejně jako v dnešní době, byla i v minulosti snaha o co možná největší miniaturizaci komunikačních pomůcek. Proto už na konci druhé světové války, byla sluchadla tak malá, že se vešla do kapsy u oblečení. Dále se sluchadla vyvíjela a zmenšovala po objevení

rádia a jeho následného využití. Od té doby se postupně začaly vyrábět různé druhy sluchadel od zvěstných až po digitální (vývojem procházely i jejich jednotlivé součásti). (Hrubý 1998)

6.2. Součastné příspěvky na kompenzační pomůcky

O příspěvek na kompenzační pomůcku může žádat osoba se sluchovým postižením na úřadu práce, v místě bydliště. Podle zákona č. 329/2011 Sb. o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, který určuje počet peněžitých dávek pro zdravotně postižené osoby a snižování dopadů takového postižení na běžný život člověka. Před vydáním zákona č. 329/2011 Sb. se sluchově postižení jedinci spoléhali na vyhlášku 182/1991 Sb., (kterou se provádí zákon č. 100/1988 Sb. o sociálním zabezpečení). Avšak právě v zákoně č. 329/2011 Sb. došlo k podstatným změnám v oblasti definic sluchového postižení a financování kompenzačních pomůcek. Všeobecně je v současné době nutná spoluúčast žadatele o příspěvek, ta může mít dvě základní varianty. První variantou je finanční spoluúčast žadatele minimálně ve výši tisíc korun či 10% z celkové ceny kompenzační pomůcky. Žádost o příspěvek na kompenzační pomůcku může tedy podat osoba s těžkým sluchovým postižením, tím je míněno:

- Oboustranná úplná hluchota - neschopnost rozumět řeči a slyšet zvuk, a to ani za pomoci kterékoliv kompenzační pomůcky.
- Oboustranná praktická hluchota – ztráta sluchu je v rozsahu 70 – 90 dB. Zde postižený dokáže se sluchadlem zachytit zvuk mluvené řeči, ale není schopen jí porozumět.
- Kombinovaná těžká postižení (sluch a zrak) – jedná se o ztrátu sluchu v rozsahu až do bodu oboustranné hluchoty a u zraku se jedná o těžkou oboustrannou slabozrakost (příloha zákona č. 329/2011 Sb. o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů)

Nehodnotí se však jen rozsah zdravotního postižení, ale i finanční a další podmínky pro úspěšné vyhodnocení žádosti. Zdravotní situaci daného jedince přezkoumává posudková komise. Následně všechny ostatní podmínky jsou zhodnoceny prostřednictvím sociálního šetření v přirozeném prostředí. Dále zákon určuje, že příjem žadatele o příspěvek musí být menší než osminásobek životního minima osoby anebo společně posuzovaných osob (o životním minimu pojednává zákon č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu ve znění pozdějších předpisů). Po splnění všech výše uvedených podmínek dojde k samotnému vyplacení finančního příspěvku na kompenzační pomůcku. Tento příspěvek se dělí na finanční příspěvek na kompenzační pomůcku do 10 000 Kč a nad 10 000 Kč.

- Pokud cena pomůcky nepřesahuje hodnotu 10 000 Kč - je příspěvek poskytnut v případě splnění výše zmíněných podmínek a finanční spoluúčasti.
- Pokud je cena vyšší než 10 000 Kč – je nutná 10% spoluúčast a maximální hodnota příspěvku je 400 000 Kč (zákon č. 329/2011 Sb. o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů §10 odst. 1,2 a 3)

V současné době je ve vyhlášce č. 388/2011 Sb. o provedení některých ustanovení zákona č. 329/2011 Sb. o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením uveden seznam, na které pomůcky můžeme žádat o příspěvek: na všechny signalizační pomůcky, speciální programové vybavení (komunikační technologie – telefon, počítač) atd. O příspěvek lze žádat jednou za deset let, ale nevztahují se tam například sluchadla, která kompletně hradí zdravotní pojišťovna. Všechny vyplácené příspěvky na kompenzační pomůcky nesmí v časovém horizontu pěti let překročit částku 800 000 Kč nebo 850 000 Kč. (zákon č. 329/2011 Sb. o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů §10 ods.7)

6.3. Typy kompenzačních pomůcek

Sluchadla

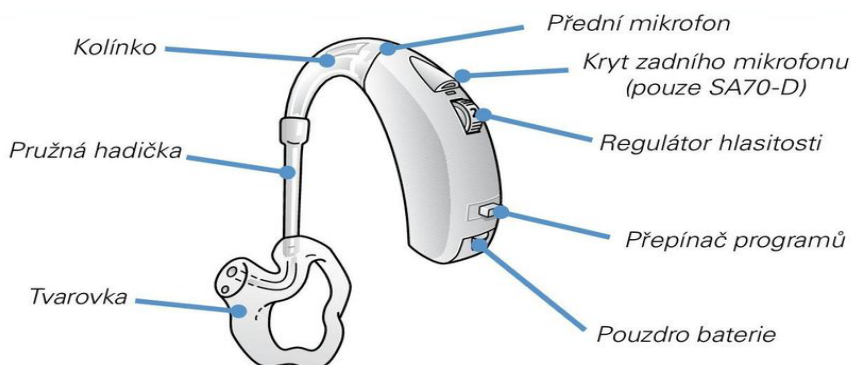
Sluchadla jsou převážně určena pro osoby s lehkým až po těžký stupeň sluchového postižení. Specializovaný lékař, musí nejprve určit prahovou hodnotu sluchu, jelikož sluchadla mohou používat pouze jedinci se zbytkovým množstvím zachovaného sluchu. Jednou ze základních funkcí sluchadel je přijímání zvuku pomocí mikrofону a následná úprava přijatého zvuku reproduktorem, který je umístěn ve zvukovodu. (Hrubý 1999)

Mikrofon přijímá zvukové vlny a přeměňuje je na elektrický signál, posléze zesilovač tyto signály zesílí a dále podrobně upravuje. Další součástí sluchadla je reproduktor, který takto upravené signály změní zpátky na zvuk. Ušní tvarovka (ušní tvarovku a mikrofon spojuje poměrně ohebná hadička) je na míru vyrobený odlitek ucha, uložený ve zvukovodu a zabraňující zpětnému návratu zvuku z ucha ven, kde by mohl způsobit nepříjemné pískání sluchadla. Přepínače (M-MT-T) na povrchu sluchadla jsou určeny k možnosti změnění způsobu vnímání (poslechu) skrze sluchadlo. Při poloze přepínače na pozici M je mikrofon nastaven na přijímání pro normální poslech. Pozice T na přepínači přepne sluchadlo na indukční snímač a při poloze přepínače na MT jsou zesíleny signály přijímané indukčním snímačem, ale zároveň osoba používající sluchadlo vnímá i ostatní signály. Regulátor hlasitosti umožňuje libovolné nastavování stupně hlasitosti. Důležitou součástí sluchadla jsou různé zdroje, jako jsou

akumulátory nebo baterie, jejichž použití se liší podle typu konkrétního sluchadla. (Hrubý 1999 a Horáková 2011, 2012) Sluchadla můžeme dělit:

- Podle konstrukce – závěsná, kapesní, brýlová, umístěna do zvukovodu a do boltce
- Podle způsobu zpracování signálu – analogová, digitálně programovatelná a digitální

Obrázek č. 4 – Digitální závěsné sluchadlo

(dostupné z <https://docplayer.cz/18632334-Navod-k-obsluze-digitalni-zavesne-sluchadlo-sa70-d-open-sa70-d-sa70-open-sa70-sa80-d-sa80.html>)

Kapesní (krabičková) sluchadla

V tomto typu sluchadla je mikrofon uložen v prostoru ve tvaru krabičky a to společně s elektrickými obvody i zdrojem. Krabička je propojena kabelem se sluchátkem. Kapesní sluchadla v sobě mají zabudované části jako je přepínač M - T i přepínač N - H (H - snížení zvuků o nízkých frekvencích a naopak možnost zvýšení zvuků o vysokých frekvencích, N - pro normální fungování sluchadla) regulátor hlasitosti a samozřejmě vypínač. (Hrubý 1999 a Potměšil 1999)

Brýlová sluchadla

Do nožiček klasických dioptrických brýlí jsou zabudovány všechny důležité části sluchadla. U tohoto typu nedochází ke zpětné akustické vazbě, protože, mikrofon pro každé ucho je uložen v opačné nožičce (pro levé ucho v pravé nožičce brýlí a naopak). (Hrubý 1999)

Závěsná sluchadla

Jedná se o sluchadla, která lidé nosí pověšené za uchem (pouzdro s veškerou elektronikou a mikrofonem). Závěsných sluchadel je mnoho typů a běžně obsahují přepínač M-MT-T a vypínač. (Bendová 2006)

Nitroušní sluchadla (boltcová a zvukovodová)

Boltcová a zvukovodová sluchadla se poprvé začala vyrábět v sedmdesátých letech minulého století. Tato výroba byla umožněna zmenšením jednotlivých částí sluchadla. Takže se nyní celé sluchadlo se nyní může snadno umístit do vnitřní části boltce, na kterou se pak nasadí na míru upravená tvarovka. Nicméně se i zde mohou vyskytnout jisté problémové situace. Může dojít ke vzniku tzv. okluze (při zanešení ušní tvarovky), kdy hlas osoby s takto zanešeným sluchadlem, rozechvívá chrupavkovité stěny zvukovodu, ale pokud zvuk nemá šanci dostat se ven, vrací se zpátky k bubínku. Vlastní hlas postižené osoby zní značně nepřirozeně. Tento problém ovšem mizí s použitím zvukových sluchadel, která se ukládají až ke kostní stěně, takže chrupavková stěna nemůže být rozpohybována vlastním hlasem dané osoby, která tento typ sluchadla využívá. (Hrubý 1999)

Analogová sluchadla

Sluchadla zpracovávají zvukový signál při přenosu signálu všemi částmi (analogově). Mikrofon přemění mechanické vibrace vzduchu na elektrický signál, který má podobný (analogický) časový průběh jako původní zvuk. Ve sluchadle je zvuk nejprve zesílen a poté je takto upravený elektrický signál změněn na signál zvukový. (Hrubý 1999 a Horáková 2011)

Analogová (digitálně programovatelná) sluchadla

Vše v tomto druhu sluchadla je po analogové stránce stejné jako u výše zmíněného typu, ale činnost a její kontrola je prováděna digitálně. Sluchadla v tomto případě dávají možnost různého nastavení a to v závislosti na daném okolním prostředí. (Hrubý 1999)

Digitální sluchadla

Digitální sluchadla pracují na stejných principech jako analogová digitálně programovatelná sluchadla, jen s tím rozdílem, že analogický elektrický signál je ve sluchadle měněn pomocí digitálního zpracování (změní se na posloupnou řadu čísel, se kterou dále pracuje v mikroprocesoru). Sluchadlo není omezeno ve své funkčnosti pouze na zesílení nebo zeslabení zvukového signálu. (Hrubý 1999 a Horáková 2011)

Kochleární implantát

„Kochleární implantát je elektronická funkční smyslová náhrada, která zprostředkuje vjemy osobou se sluchovým postižením, přímou elektrickou stimulací sluchového nervu uvnitř hlemýždě vnitřního ucha.“ (Houdková 2005, s. 52). Tato elektronická náhrada je částečně chirurgickým zákrokem umístěna právě do prostoru hlemýždě ve vnitřním uchu. Základní rozdíl mezi sluchadly a kochleárním implantátem spočívá v principu jeho fungování. Zatímco sluchadla zvuk vstupující do ucha pouze zesilují a tím pádem mohou nahradit ztrátu citlivosti vnitřního ucha, kochleární implantát daný zvuk analyzuje a poté přeměňuje na elektronické impulzy, kterými dráždí vlákna sluchového nervu. (Horáková 2012) Kochleární implantát se skládá ze dvou částí:

- Vnější – mikrofon, zvukový (řečový) procesor a vysílač
- Vnitřní – indukční smyčka, přijímač, 22 elektrod (zavedených do hlemýždě)

Mikrofon jako jedna ze součástí vnější části kochleárního implantátu je zodpovědný za zachycení zvuku z prostředí a přeměření do zvukového procesoru. Zvukový procesor zvuk analyzuje a následně ho přetváří (digitalizuje) na kódové signály, které jsou dále vedeny do vysílače prostřednictvím cívky. Elektrody ve vnitřní části kochleárního implantátu jsou rozmístěny prstencovitě a každá elektroda končí v různé části hlemýždě. To umožňuje poměrně velký rozptyl ve vnímání zvukových podnětů. (Hrubý 1998)

Chirurgický zákrok zavádějící kochleární implantát do hlemýždě ve vnitřním uchu trvá přibližně dvě až tři hodiny. V současné době se dělá oboustranná implantace. Zhruba šest týdnů po chirurgickém zákroku se provádí jedna z prvních programovacích procedur kochleárního implantátu. Toto programování se opakuje cca desetkrát a to v období do jednoho roku od operace. (Hrubý 1998). Délka rehabilitace po zavedení kochleárního implantátu záleží na věku, ve které je diagnostikováno sluchové postižení a jaké jsou schopnosti konkrétní osoby. (Krahulcová 2014). V České republice se nachází pět center pro kochleární implantaci:

- Centrum kochleárních implantací u dětí při FN Motol
- Centrum kochleárních implantací u dospělých při FN Motol
- Centrum kochleárních implantací při FN Ostrava
- Centrum kochleárních implantací při KOCHHK V Brně
- Centrum kochleárních implantací při Fakultní dětské nemocnici, Brno

Výběr vhodného pacienta pro kochleární implantát

Kochleární implantát mohou používat, děti tak i dospělí. U dospělých osob se sluchovým postižením se možnost chirurgického zavedení kochleárního implantátu týká hlavně lidí postlingválně ohluchlých, po nemoci nebo úrazu a s postupnou ztrátou sluchu (již dříve používali sluchadla). Zde ale není vhodné, aby doba mezi vznikem sluchové vady či poruchy a operativním zákrokem byla příliš dlouhá. Při dlouhodobém nevyužívání hlemýždě nastává situace postupného zkošťatění, což ztěžuje stimulování sluchového nervu. U dětských kandidátů na kochleární implantát se jedná většinou o vrozenou percepční hluchotu či získanou hluchotu a postlingválně ohluchlé, avšak i tady platí, že maximálně do šesti let dítěte je vhodné využít kochleární implantát. Tímto včasným zákrokem mají děti ještě možnost osvojit si mluvenou řeč a poměrně dobře slyšet. (Hudáková 2005 a Hrubý 1998, Muknšnáblova 2014)

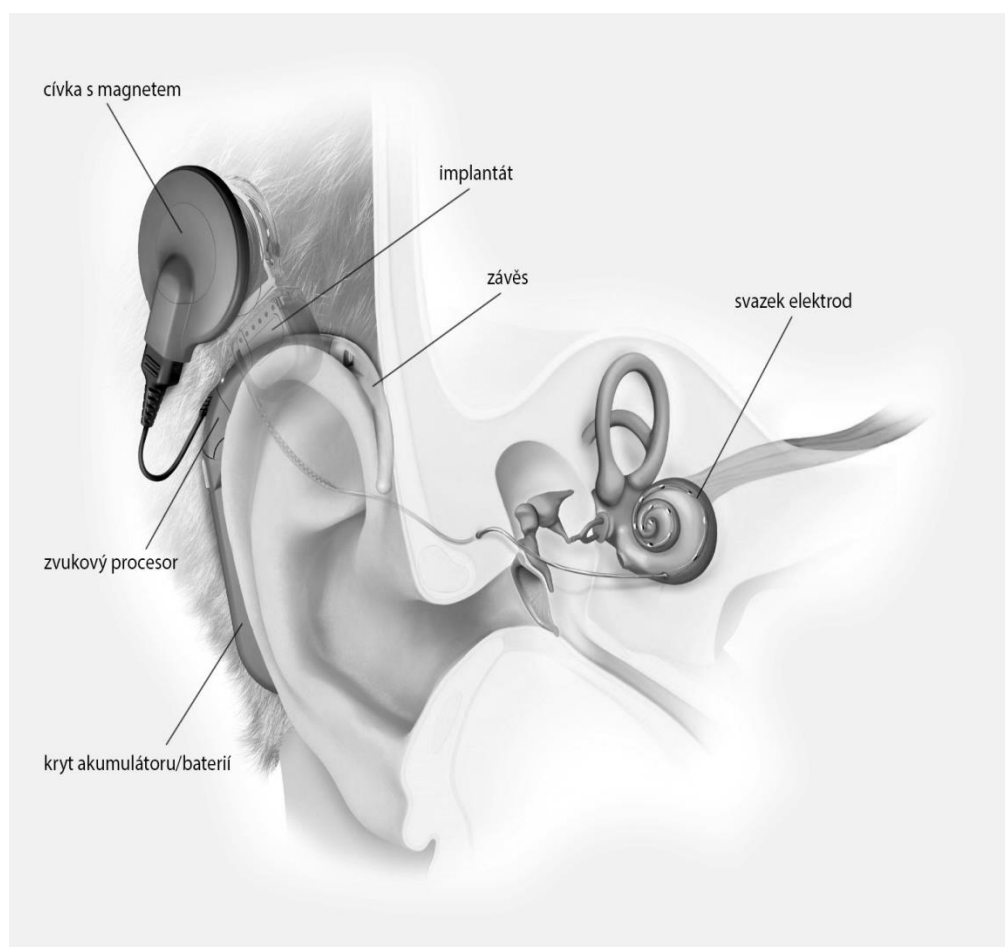
Pro výběr kandidátů jsou proto stanovena nejružnější kritéria (každá země má vlastní) a soubor vyšetření, které musejí absolvovat. Komplexním vyšetřením musí projít všichni uchazeči (vyšetření obvykle trvá zhruba šest měsíců). Určujícími jsou analogická, psychologická, a logopedická kritéria. (Hudáková 2005 a Hrubý 1998)

U Analogických kritérií se hodnotí velikost sluchové ztráty při vyšetření tónovým audiogramem, kdy tato ztráta je větší než 90 dB. Také se provádí vyšetření evokovaných potenciálů, kdy se určují hodnoty sluchového prahu větší než 95dB. Zjišťují se také příčiny sluchového postižení. (Hudáková 2005 a Hrubý 1998)

Psychologická kritéria - u kandidáta pro kochleární implantaci by se neměly, vyskytnout žádné projevy psychopatologického chování. Mentální úroveň rovněž zasahuje do možnosti správného naprogramování implantátu. Je navázána vzájemná spolupráce mezi rodinou a odborníky v procesu rehabilitace. (Hudáková 2005 a Hrubý 1998)

Logopedická kritéria - kvalitní a dostupná logopedická rehabilitace a komunikační schopnosti kandidáta.

Obrázek č. 5 – Kochleární implantát

(dostupné z <http://www.mycimply.com/uvod-do-kochlearnich-implantatu.htm>)

Zesilovače

Jde o dostupnější a o trochu větší kapesní sluchadlo, které zesiluje vnímání signálů řeči před nepříjemným hlukem z okolního prostředí. Kolektivní zesilovače se používají zejména pro zesílení důležitého zvuku, vnímaného danou osobou. Fungují na principech indukční smyčky a FM radiových vln. (Hrubý 1999)

Indukční smyčka a FM systémy – pojítka

Indukční smyčka mění zvukový signál na elektromagnetické pole a je složena z indukčního snímače a mikrofonu. Indukční smyčka se často využívá ve velkých prostorách, jako jsou sály. Na rozdíl od indukční smyčky, která je většinou součástí sluchadel, je zvukový signál v FM systému přenášen s pomocí rádiového signálu a přesně stanovených frekvencí. (Hrubý 1998)

Vibrotaktilní a elektrotaktilní kompenzační pomůcky

Tyto kompenzační pomůcky využívají hlavně osoby s úplnou ztrátou sluchu. Svým tvarem mohou připomínat hodinky či náramek, který je propojen s kapesním sluchadlem a mění zvukový signál na vibrace o různé frekvenci. (Hrubý 1998)

Signalizační kompenzační pomůcky a pomůcky pro poslech televize

Jedná se o každodenní pomůcky (věci speciálně upravené pro potřeby osob se sluchovým postižením.) Signalizační pomůcky využívají vibrace, vzdušné proudění nebo světlo.

Budík pro neslyšící

První variantou je budík pro nedoslýchavé osoby, který využívá hlasitý zvuk o takové frekvenci, jež je pro tyto osoby ještě slyšitelná. Druhá varianta pro osoby neslyšící může využívat intenzivní světlo, vibrace nebo proud vzduchu. (Hrubý 1998)

Zvonek dveří a zvonění telefonu

Obě kompenzační pomůcky fungují téměř výhradně na principu světelné signalizace. Ta musí být všude dobře viditelná a trvat déle než jen po dobu zmačknutí zvonku, aby měla daná osoba dostatečný prostor na reakci. Vedení těchto světelných signalizací je možné: samostatným elektrickým vedením, s pomocí rádiového spojení. (Hrubý 1998)

Při sledování televize mohou osoby se sluchovým postižením využívat už výše v textu zmíněnou indukční smyčku. Nedoslýchavé osoby používají i sluchátka a ostatní mohou používat tzv. titulkování (skryté titulky) tento způsob má však mnoho různých nedostatků a to nejen z hlediska technických problémů. (Hrubý 1998)

Kompenzační pomůcky pro dálkovou komunikaci

Mezi komunikační pomůcky pro dálkovou komunikaci patří:

- Zesilovací telefon – je určen převážně pro nedoslýchavé osoby, a pracuje na principu indukční smyčky. Můžeme ho rozdělit na zesílený telefon (speciálními aparáty) a na běžné telefony s přídatnými adaptéry. (Renotíerová 2006)

- Psací telefon - zde mohou komunikovat mezi sebou dva psací telefony nebo psací telefon společně s běžným telefonem.
- Mobilní telefony – s neustálým vývojem mobilních telefonů se už dnes můžeme setkat s poměrně častým využíváním u osob se sluchovým postižením (video hovory a SMS).
- Fax – umožňuje přepis hovorů do psané formy
- Počítač a internet - zde lze využívat nespočetné aplikace usnadňující komunikaci

7. Komunikace sluchově postižených

Vytváření mezilidských vztahů je založeno na vzájemném předávání informací, dorozumívání a komunikaci. Pojem komunikace můžeme vysvětlit tak, že jde o zisk informací prostřednictvím alespoň dvou účastníků, využívajících k tomu konkrétní znakový systém. Právě komunikace a její prostředky jsou základním stavebním kamenem pro správné fungování společnosti. Základní jednotkou mající vliv na fungování komunikačních systémů (telefonu, televize apod.) je řeč, tedy přesněji řeč mluvená. Ovšem nesmíme zapomenout na význam piktogramů, za pomoci kterých se dá překonat jazyková bariéra či určitá nedorozumění.

Bariéry v komunikaci a mezilidských vztazích u osob se sluchovým postižením vyvolávají na profesionální úrovni péče následující tendence:

- Specificky rozporcované metody vycházející z obecných způsobů komunikace - specifické prvky stimulace a pochopení (vizuálně) mluvené řeči.
- Navržení nových forem komunikace pro jedince sluchově postižené - neverbální (metajazyková) komunikace, znakové jazyky atd.
- Využívání technických kompenzačních pomůcek pro snížení dopadů způsobené různým druhem sluchového postižení. (Krahulcová 2003)

Zákon č. 384/2008 Sb. o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob rozlišuje komunikační systémy na dva hlavní směry podle toho, z čeho vycházejí. Tedy na systémy odvíjející se od českého jazyka a od českého znakového jazyka.

Péče o osoby se sluchovým postižením se neustále vyvíjí. S tím jsou samozřejmě spojené i nově vznikající komunikační systémy. Nejvíce se v průběhu času prosazovaly tyto systémy:

- Systém orální komunikace
- Systém simultánní komunikace
- Systém totální komunikace
- Systém bilingvální komunikace (Krahulcová 2003)

„neexistuje jediná nejlepší metoda, cesta, způsob, komunikační strategie nebo vzdělávací program, ale široké spektrum možností k překonání komunikační bariéry na podkladě individuálních schopností sluchově postižených. Největším omylem historie speciálně pedagogické péče o sluchově postižené byla jednostrannost a hledání jediného a nejlepšího edukačního a rehabilitačního programu pro sluchově postižené“ (Krahulcová 2003, s. 14)

Orální komunikace

Metoda orální komunikace se v průběhu času neustále vyvíjela. Pro představu si zde uvedeme několik osobností, které poměrně velkou měrou ovlivnily vývoj orální komunikace. Mezi představitele patří (seřazeno podle doby, ve které žili):

- Pedro Ponce de Leon (1508 – 1584) a Manuel Ramiréz de Carrión (1579 – 1652) – první pokusy o systematické vzdělávání osob se sluchovým postižením.
- Mnich Pedro Ponce – využíval pro vzdělávání neslyšících mnichů systém znaků a písma, které neslyšící osoby byly schopny, doplnit o náznaky určitého hlasového projevu – tím pádem se u těchto osob může vytvořit orální řeč (s pomocí hmatu a zraku). Pro tento typ komunikace využíval mnich Ponce kresby, předměty a prstovou abecedu.
- V českých zemích se začala používat orální metoda kolem roku 1786, kdy byl v Praze založen první ústav pro hluchoněmé. Významným ředitelem byl Václav Frost (1814 – 1865). Zároveň se za jeho působení rozvíjelo i používání znakového jazyka. (Krahulcová 2003)

„Orální metody reprezentují široké spektrum metod didaktické komunikace, jejímž cílem je osvojení si mluvené, hláskové řeči a didaktického obsahu vzdělávacího programu. Tyto metody se uskutečňují ve formě „čisté metody“, exaktně založené na systematické výstavbě jazyka nebo ve formě metod „volnějších“, založených na hovorových (heuristických) metodách osvojování jazyka s podporou tzv. vizuálně – motorických komunikačních systémů. Současné didaktické technologie i audiotechnika umožňují získat poměrně kvalitní zpětnou sluchovou vazbu u části sluchově postižených. Tyto skutečnosti využití orálních didaktických postupů a metod u části sluchově postižené populace rovněž podporují. Nedostatkem orálních přístupů bylo a je hlavně jejich celoplošné a univerzální využití.“ (Krahulcová 2003, s. 29) Orální komunikační systémy můžeme v dnešní době rozdělit:

- Čisté orální monolingvální systémy – s postupným vývojem se použití této formy orálního komunikačního systému postupně zmenšuje, jelikož je poměrně pomalé, finančně značně ~~namáhavé~~ náročné a rozvoj jazyka a řeči je u osob s těžkým sluchovým postižením v podstatě minimální.
- Orální systémy doplňované vizuálně – motorickými znaky slovní podstaty – orální komunikační systémy jsou rozšiřovány o vizuální prstovou abecedu v mnoha formách. Nejvíce se v tomto systému využívá vizualizace.

- Orální systémy trvale doplněné vizuálně – motorickými znaky (bimodální) neslovné podstaty – důležitý je v tomto systému rozvoj mluveného jazyka a jeho stimulace, zlepšování vlastního vnímání mluvy. (Krahulcová 2003)

Simultánní komunikace

„Simultánní didaktická komunikace (bimodální model vzdělání) je systém, kdy se používá většinového jazyka dané oblasti, státu, ovšem paralelně s ním i nejrůznější další doplňující komunikační formy. Jejich funkcí je zpřesňování výpovědí a jsou nejčastěji vizuálně – motorické. Simultánní komunikační systém reprezentuje pokus o vyrovnání orální a vizuálně – motorické jazykové komunikační produkce. Simultánní komunikace je běžným schématem překladu a převodu mluveného jazyka do znakové řeči neslyšících a obráceně při komunikaci ve formálním projevu.“ (Krahulcová 2003, s. 32)

Mezi simultánní komunikační formy můžeme zařadit český znakový jazyk, prstovou abecedu a další specifické komunikační formy, které jsou uvedeny v zákoně č. 384/2008 Sb. o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, který má v sobě po značných změnách obsažen zákon č. 155/1998 Sb. o znakové řeči a jeho úplné znění je uvedeno pod č. 423/2008 Sb.

Totální komunikace

„Totální komunikaci lze definovat jako komplexní komunikační systém, který v sobě spojuje všechny použitelné komunikační formy (akustické, vizuální, slovní, neslovní, atd.) k dosažení účinného a obousměrného dorozumívání se sluchově postiženými a mezi nimi navzájem.“ (Krahulcová 2003, s. 34) Vznik totální komunikace mohl mít spojitost s proměnou postoje a vnímání většinové společnosti k osobám se sluchovým postižením. Tyto osoby si tak sami mohou vybrat vhodnou formu pro co nejvhodnější způsob komunikace.

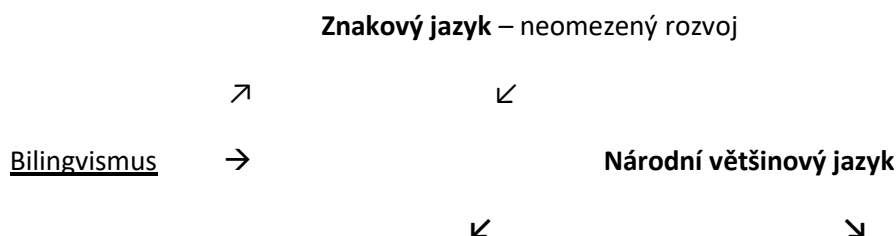
Bilingvální komunikace

Systém bilingvální komunikace je v porovnání s výše uvedenými komunikačními systémy zaměřen na co možná největší úroveň rozvoje v oblasti myšlení a jazyka, a to bez ohledu na úroveň schopností postižené osoby v mluvené řeči. (Krahulcová 2003) Bilingvální metoda komunikace zmiňuje tři základní komunikační systémy, které mohou osoby se sluchovým postižením pro dorozumívání používat:

- Národní znakový jazyk neslyšících
- Psaná forma českého jazyka
- Prstová abeceda

Osoba se sluchovým postižením používající systém bilingvální komunikace je typická tím, že od raného věku umí mluvit nejen znakovým jazykem, ale i českým jazykem, které jsou téměř na stejné úrovni srozumitelnosti pro okolní prostředí. Tato osoba se tedy může řadit k oběma odlišným sociálním prostředím a jejich rozdílným kulturám. (Potměšil 1999)

Schéma struktury a vývoje bilingvální komunikace (Bouvet 1990 in Krahulcová 2003, s. 52)

Psaná podoba jazyka (s podporou znakového jazyka)

Orální řeč – rozvoj omezený senzoricou bariérou

Odezírání

Odezírání je způsob získávání informací při rozhovoru s druhou osobou pomocí zraku, záleží také na schopnosti dané osoby vnímat a pochopit pohyby úst a obličeje druhé osoby. Pro správný průběh při odezírání je nutné dodržovat několik základních pravidel, jako jsou znalost daného jazyka (včetně znalosti často užívaných frází), vhodné osvětlení v prostoru, kde probíhá tento způsob komunikace, vhodná vzdálenost mezi osobami a vhodný postoj právě mluvícího jedince. (Strnadová 2008)

Znakový jazyk x znakovaná čeština a znaková řeč

V lingvistice můžeme najít vysvětlení pojmu znakový jazyk. Je přirozený jazyk neslyšících s vlastním slovníkem a gramatikou, ve své podstatě se jedná o jazyk nevokální a vnímaný zrakem. (Macurová 2018) Komunikace s pomocí znakového jazyka se zakládá na pohybu (pozice a tvary rukou). I přes tyto vzájemně související znaky neexistuje jeden společný mezinárodní znakový jazyk. Každá země má svůj specifický znakový jazyk, který se od ostatních znakových jazyků v zahraničí odlišuje. Jejich vzájemná odlišnost se odvíjí od rozdílného historického vývoje a následné budoucnosti. Vzhledem k tomu, že se znakový jazyk řadí mezi ostatní přirozené jazyky má také stejné atributy: dvojitý členění, systémovost, svébytnost, produktivnost, znakovost atd. Další atributy jsou dále vymezené a definované v zákoně 155/1998 Sb. o znakové řeči.

Na rozdíl od znakového jazyka není znakovaná čeština jazykem, ale pouze uměle vytvořeným systémem pomáhajícím slyšícím osobám v lepší orientaci a dorozumívání se

s neslyšícími. (Hrubý 1999) Znaková čeština vychází z českého jazyka (v podstatě se jedná o pouhý překlad klasické češtiny bez náležitostí a pravidel, která jsou zahrnuta ve znakovém jazyce a při jeho používání. Největší rozdíl mezi znakovým jazykem a znakovanou češtinou spočívá, kromě již výše zmíněných, v tom, že co se týká složení věty má znakovaná čeština stejný slovosled jako mluvená čeština, ale u znakového jazyka je to naopak.

Zákonem č. 155/1998 Sb. o znakové řeči, jsou ustanoveny nadřazené pojmy pro dva odlišné termíny znakový jazyk a znakovaná čeština. Nicméně obecně ve společnosti, možná ve snaze o zjednodušení anebo spíše v důsledku špatného pochopení, se všeobecně používá. A to pro jakýkoliv způsob vzájemné komunikace mezi slyšícími a neslyšícími osobami, ale i mezi dvěma a více neslyšícími lidmi, termín znaková řeč.

Historie a vývoj znakového jazyka

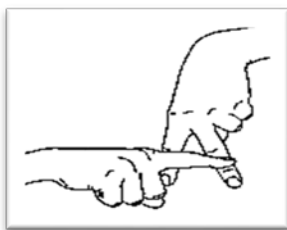
První náznaky znakového jazyka můžeme nalézt už na přelomu 7. a 8. století, kdy byla poprvé použita anglosaským mnichem B. Venerablinem prstová abeceda pro komunikaci s dalšími mnichy (složili slib mlčenlivosti). Následně někteří mniši, začali učit prvky znakového jazyka i neslyšící osoby mimo kláštery. Jedním z prvních takovýchto učitelů je považován Španěl Pedro de León žijící mezi lety 1508 - 1584). Pro výuku byla využívána nejen prstová abeceda, ale i znaky a psaní. V roce 1776 vydal francouzský kněz abbé l' Epée první ucelenou knihu o znacích a prstové abecedě. Vytvořil také jednu z prvních výukových metod pro neslyšící (později známá jako francouzská metoda). Od této doby začínají vznikat speciální školy určené pro neslyšící osoby. Dále byla francouzská metoda rozšiřována o techniky artikulace a odezírání, převzaté od různých zahraničních i domácích učitelů zabývajících se výukou neslyšících osob (Německo, Francie, Španělsko, Anglie). (Historie znakového jazyka ve světě. [online] Publikováno 3. 4. 2006 [cit. 10. 7. 2022] dostupné z <http://ruce.cz/clanky/59-historie-znakoveho-jazyka-ve-svete>)

Prstová abeceda

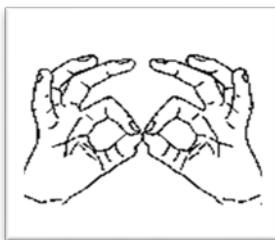
Jde o systém vizuálně – motorického způsobu komunikace. V prstové abecedě se využívá formalizovaných a ustálených postavení jedné nebo obou rukou (ať už postavení dlaně tak i prstů), při zobrazení jednotlivých písmen klasické české abecedy. Prstová abeceda je podstatnou součástí znakového jazyka a využívá se i v totální komunikaci. (nejčastěji se používá pro slova nebo jména, která nemají ještě pevně stanovený a ustálený znak). Uvádějí se dva typy prstové abecedy: jednoruční a dvojruční. Převážně se však používá dvouruční prstová abeceda. (Prstová abeceda - česká prstová abeceda [online] Publikováno 25. 10. 2005 [cit. 10. 7. 2022] dostupné z <http://ruce.cz/clanky/3-prstova-abeceda>)

Prstová abeceda dvojruční – (s menšími změnami – aktualizace). (dostupné z <http://ruce.cz/clanky/3-prstova-abeceda>)

A

B

C

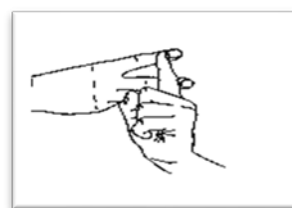
D

E

F

G – nebo místo ukazováčku druhé C od palce dolů

H

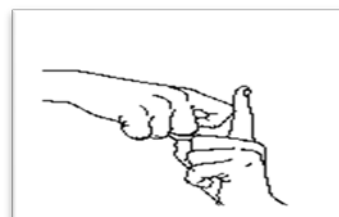
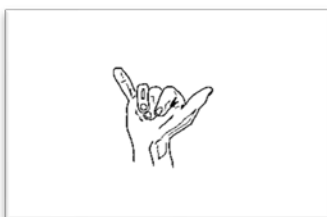
CH

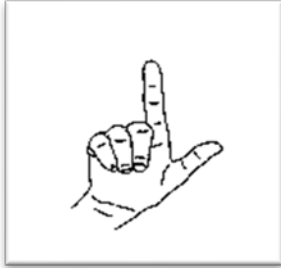
I

J – pohyb oblouk k tělu

K

L

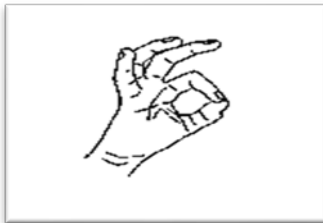
M

N

O

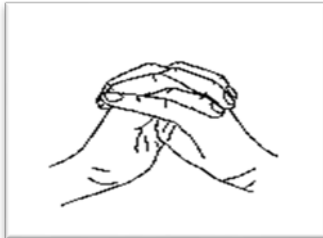
P

Q

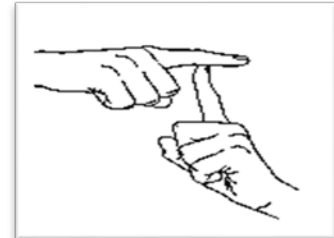
R

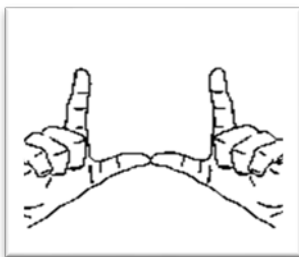
S

T

U

V

W

X

Y

Z

(Pokud chceme říct písmeno s háčkem, dané písmeno se posunu s malým obloukem do leva)

A

B

C

D

E

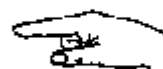
F

G (varianta 1)

G (varianta 2)

H (varianta 1)

H (varianta 2)

CH

I

J

K

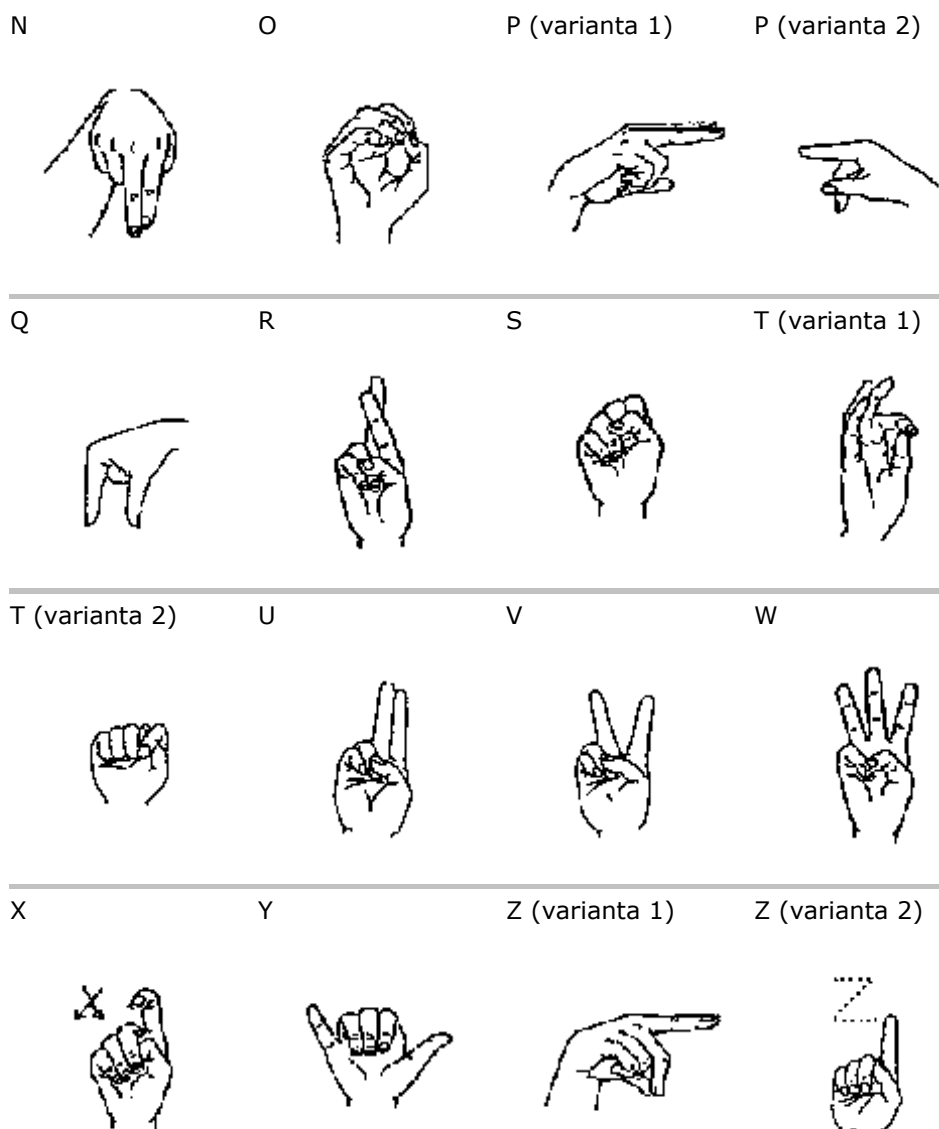

L

M

Prstová abeceda – jednoruční (dostupné z <http://ruce.cz/clanky/3-prstova-abeceda>)

7.1. Tlumočení

Jedná se o formu dorozumívání mezi osobami používající různé jazyky. Tato vzájemná komunikace osob není přímá, ale s pomocí třetí osoby, tedy tlumočnicka. Osoba tlumočnicka musí převést „zdrojovou“ zprávu (informace), takovým způsobem, aby zachoval hlavní myšlenku sdělení a nedošlo tak ke komunikačním nesrovnalostem.

Tlumočení znakového jazyka je chápáno jako převod smyslu sdělení z jednoho jazyka do znakového jazyka a to s ohledem na odlišnosti (ať už v jazyce nebo kulturních znacích) a zákonitosti cílového jazyka (platí pro oba jazyky používané v tomto druhu komunikace a jeho zprostředkování). (Bendová 2006)

V současné době se tlumočení (nejen pro osoby se sluchovým postižením) stává součástí běžného a kulturního života ve společnosti. S tlumočením se můžeme setkat nejen v televizi přesněji řečeno v televizních přenosech, politických a dalších událostech. To určitou měrou umožňuje osobám se sluchovým postižením zapojit se do okolního dění. (Čenková 2008)

Máme několik druhů a způsobů tlumočení:

- Konsektivní tlumočení – jedná se o následovné tlumočení, hojně využívané (i mezinárodně) v době před druhou světovou válkou. Tento druh tlumočení je poměrně časově náročný, ale na druhou stranu může osoba tlumočnicka přizpůsobovat svoje tempo řeči s ohledem na potřeby jak samotného mluvčího, tak i na osobu, které je tlumočení určeno.
- Simultánní tlumočení – hlavním nárokem na tlumočnicka je schopnost věnovat pozornost poslechu a následný převod do konečného jazyka. Samotný proces tlumočení je celkově náročnější ve všech směrech (pozornost, pohotový projev atd.)
- Tlumočení z listu – plynule a v časově omezeném horizontu překlad textu do znakového jazyka.
- Doprovodné tlumočení – při doprovázení na cestách do zahraničí
- Specifické formy tlumočení – mezi specifické způsoby tlumočení se řadí např. komunitní a soudní tlumočení. (Čenková 2008)

Typy tlumočení jsou následující: tlumočení znakového jazyka, znakové češtiny, pro hluchoslepé a artikulační tlumočení – využívá se při verbální komunikaci, kdy se zřetelně, ale bezhlasně a pomalu artikuluje, vyhovuje to zvláště těm osobám, které preferují odezírání.

Proces tlumočení má tři hlavní fáze – aktivní poslech původního originálního textu, zpracování získaných informací a nakonec samotný překlad. (Zahumenská 2008)

Etický kodex tlumočnicků

V etickém kodexu jsou uvedeny hlavní práva a povinnosti důležité pro profesionální výkon tlumočnicka:

- Tlumočnick má povinnost nebo lépe řečeno zodpovědnost brát pouze ty pracovní zakázky, které odpovídají jeho schopnostem a kvalifikaci (to v sobě zahrnuje i schopnost se řádně připravit).
- Přizpůsobuje své oblečení situaci, ve které tlumočí.
- Povinnost mlčenlivosti o tom co tlumočí a identity svých klientů.
- Zaujímá k situacím i klientům nehodnotící postoj a nenechá se ovlivnit osobními názory a postoji.
- Klienty, pro které tlumočnick pracuje přijímá bez ohledu na národnost, rasu nebo náboženské přesvědčení.
- Tlumočnick má právo zakázku zadanou klientem odmítnout z důvodu nepřijatelných pracovních podmínek, a pokud by dospěl k závěru, že nemůže zůstat neutrální ke sděleným informacím nebo když dojde k názoru, že aktivity a tlumočená komunikace jsou v konfliktu se zákonem a lidskými právy.
- Tlumočnick má povinnost sebevzdělávání a rozvoje profesní schopnosti.
- Tlumočnick by neměl poškodit renomé, tlumočnickví a musí dodržovat kompletně etický kodex (nastane-li situace, kdy tlumočnick poruší některé z pravidel zmíněných v etickém kodexu, může vést až k vyloučení z tlumočnické komory). (Česká komora znakového jazyka – etický kodex. [online] [Poslední změna 7. 12. 2013](https://www.cktj.com/o-komore/eticky-kodex/) [cit. 15. 7. 2022] dostupné z [www.https://www.cktj.com/o-komore/eticky-kodex/](https://www.cktj.com/o-komore/eticky-kodex/))

Legislativa tlumočnických služeb

Nejprve byly tlumočnické služby součástí zákona č. 155/1998 Sb. o znakové řeči, nicméně od roku 2008 jsou tlumočnické služby ukotveny v zákoně č. 384/2008 Sb. o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, ve kterém se uvádí následující: Hluchoslepý a neslyšící mají možnost využívat tlumočnické služby při úředních, zdravotních a dalších záležitostech. Dále pak pokud těmto osobám byl přiznán z důvodu těžkého postižení (druhý nebo třetí stupeň) příspěvek na péči (vztahující se k průkazu ZTP, ZTP/P), jsou

tlumočnické služby poskytovány bezplatně. To platí i pro studenty středních, vyšších odborných a vysokých škol. (Zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, platné znění ze dne 20. 10. 2008. [online] Publikováno 22. 11. 2008 [cit. 17. 7. 2022] dostupné z <http://ruce.cz/clanky/506-zakon-o-komunikacnich-systemech-neslysicich-a-hluchoslepych-osob>)

Zmínka o tlumočnických službách je uvedena i v zákoně č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, kde jsou definovány takto: „*Tlumočnické služby jsou terénní, případně ambulantní služby poskytované osobám s poruchami komunikace způsobenými především smyslovým postižením, které zamezuje běžné komunikaci s okolím bez pomoci jiné fyzické osoby.*“ (zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách §56 odst. 1)

7.2. Zásady komunikace s osobami se sluchovým postižením

Pro komunikaci s osobami se sluchovým postižením je nezbytné uvědomit si jejich konkrétní potřeby, aby nemohla nastat situace, kdy dojde k nedorozumění mezi komunikujícími osobami. I proto se pořádají osvětové akce všeho druhu pro většinovou společnost a to z důvodu celospolečenského pochopení problémových situací v komunikaci osobami s tímto typem postižením. Jedním z prvních a podstatných kroků pro správnou komunikaci je v případě osob se sluchovým postižením dotek druhé osoby a to nejčastěji na ramenu, horní části paží anebo za pomoci vibrací, které mohou daní jedinci zaznamenat. Zásady správné komunikace jsou ustanoveny v Desateru komunikace s osobami se sluchovým postižením:

- Před rozhovorem s člověkem se sluchovým postižením je nutné navázat zrakový kontakt – pokud se na nás osoba nekouká, podnikneme již výše zmíněný krok spočívající v doteku a je nutné zachovat oční kontakt po celou dobu vzájemné komunikace.
- Zeptáme se (i psaním) člověka se sluchovým postižením, jakým způsobem chce vést rozhovor – formou mluvené řeči, odezíráním, psaním nebo znakovým jazykem.
- Odezírání bez pomoci sluchu není spolehlivá metoda vnímání mluvené řeči, dochází při ní často k omylům. Úspěšnost odezírání je velmi snížena při fyzické či psychické nepohodě – na začátku vysvětlíme téma hovoru a náš obličej musí být dobře osvětlen, je také nutná výrazná artikulace spojená s pomalejším tempem mluvy.
- Při hovoru s nedoslýchavým člověkem nezvyšujeme hlas a ani nekřičíme.

- Pokud osobu doprovází tlumočnick, mluvíme vždy přímo s člověkem se sluchovým postižením.
- Člověku se sluchovým postižením předem vysvětlíme, jakou spolupráci od něj budeme potřebovat.
- Klíčové informace několikrát opakujeme nebo můžeme využít i písemnou formu.
- Možností je také požádat o sdělení toho, co nám daná osoba s postižením rozuměla, za pomoci například znakového jazyka.
- Pokud komunikace není zcela úspěšná, musíme mít na vědomí, že jde o důsledek sluchového postižení
- Každá osoba se sluchovým postižením je jedinečná a individuální a proto zásady komunikace jsou vždy uzpůsobené pro konkrétního jedince.
(Desatero komunikace s osobami se sluchovým postižením [oline]
Publikováno 16. 10. 2007 [cit. 19. 7. 2022] dostupné z
<http://ruce.cz/clanky/252-desatero-komunikace-s-osobami-se-sluchovym-postizenim>)

8. Vzdělání a péče

Jednou z prvních věcí, kterou si v této kapitole musíme říci je, zda je správné začleňovat osoby (studenty) se sluchovým postižením do běžného prostředí školy (mezi slyšící spolužáky). Počet novorozenců, u kterých je diagnostikováno sluchové postižení se v České republice pohybuje v rozmezí mezi šesti až dvanácti z tisíce. To jen co se týká středně těžkého sluchového postižení. V průměru se tak narodí 80 – 100 dětí z tisíce s nějakým typem sluchové poruchy. Nesmíme, také opomenout fakt, že sluchové postižení může vzniknout kdykoliv v průběhu života. (Komorná 2008)

V minulosti byly jedinci se sluchovým postižením označovány jako nevzdělatelní. Tento postoj se průběhu času, (nejvíce pak za posledních dvacet let), značně proměnil. A to nejen za pomoci nových moderních technologií a stále se zdokonalujících kompenzačních pomůcek, ale i změn v rámci legislativy atd. Téměř všechny děti s výjimkou dětí s těžkým sluchovým postižením se v současnosti mohou vzdělávat společně se slyšícími spolužáky v běžných školách. (Komorná 2008)

Česká republika má vytvořenou propojenou síť, zařízení a škol určených osobám se sluchovým postižením, která umožňuje toto vzdělání poskytnou. Jsou to střediska rané péče, základní a střední školy (včetně odborných učilišť) až po vysoké školy.

Raná péče

Raná péče je definována v zákoně č. 108/2006 Sb. o sociálních službách jako služba poradenského typu poskytovaná terénní nebo ambulantní formou. Je určena dětem do sedmi let, u kterých je diagnostikované zdravotní postižení či jeli takové dítě ohrožen správný vývoj a to z důvodu nepříznivé sociální situace. Nejvíce se raná péče, uskutečňuje prostřednictvím speciálně pedagogických center (SPC), která se stará i o sluchově postižené. Jedno z nejznámějších center rané péče nese jméno Tamtam. Bylo založené v roce 2001 v Praze a dnes již má své pobočky i v dalších krajích České republiky (viz níže). Toto středisko poskytuje poradenství v oblasti vzdělávání a speciálních vzdělávacích potřeb dětí. (Skákalová 2011)

Mateřské školy

V současné době je předškolní vzdělávání zajištěno prostřednictvím zákona č. 472/2011 Sb. školský zákon (mění zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání) s prováděcí vyhláškou 147/2011. Mateřské školy pro sluchově postižené jsou často součástí speciálních základních škol a na rozdíl od běžného předškolního vzdělávání, (vzdělávací a výchovné činnosti), jsou zde také aktivity, které se zaměřují na

techniky napomáhající zmírnění sluchového znevýhodnění a nácvik komunikačních technik. Jedná se o: odezírání, logopedická cvičení, základy znakového jazyka a prstové abecedy atd.

Základní školy

Základní vzdělávání se řídí rámcově vzdělávacím programem pro základní vzdělávání. S ohledem na tento rámcový vzdělávací program si každá škola vytváří vlastní způsob vzdělávání, podle kterého funguje. Škola do svého vzdělávacího programu začleňuje speciální vzdělávací předměty, jako jsou logopedie, znakový jazyk nebo rozvoj komunikačních schopností. (Vzdělání dětí se sluchovým postižením [online] Poslední aktualizace 17. 3. 2022 [cit. 16. 8. 2022] dostupné z <https://sancedetem.cz/vzdelavani-deti-se-sluchovym-postizenim>)

Podle zákona 561/2004 sb. o předškolním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání, Může s předchozím souhlasem ministra základní vzdělání pro žáky, kteří se vzdělávají ve třídách nebo školách upravených vzdělávacím programem může s předchozím trvat deset ročníků. (§ 46 odst. 3) První stupeň je pak od prvního do šestého ročníku a druhý od sedmého do desátého ročníku. Počet žáků ve třídě je omezen vyhláškou 27/2016 sb. o vzdělávání žáků a studentů se speciálními potřebami na minimálně šest a maximálně čtrnáct žáků. (Vzdělání dětí se sluchovým postižením [online] Poslední aktualizace 17. 3. 2022 [cit. 16. 8. 2022] dostupné z <https://sancedetem.cz/vzdelavani-deti-se-sluchovym-postizenim>) Zároveň si rodiče sluchově postiženého dítěte mohou vybrat, jaký přístup bude nejvhodnější pro jeho vzdělání. Mohou volit, hned z několika vzdělávacích systémů - orální, bilingvální nebo nějaký z typů totální komunikace.

Střední školy

Mezi speciální střední školy pro osoby se sluchovým postižením patří: praktické školy, střední a odborná učiliště, střední odborné školy a gymnasia. Osoby se sluchovým postižením mohou na učilištích studovat obory, jako jsou strojní mechanik, zámečnický, obuvnický, malíř, kuchař, cukrář, čalouník, zahradník, krejčovský, elektrikář, truhlář.

Středoškolské vzdělání ukončené maturitou je možné studovat v Praze (Radlice) v oboru zubní technika a na gymnasiu pro sluchově postižené v Praze (ulice Ječná). Dále pak na Střední průmyslové škole oděvní v Brně, na Průmyslové škole elektrotechnické ve Valašském Meziříčí a Střední pedagogické škole v Hradci Králové. (Vzdělání dětí se sluchovým postižením [online] Poslední aktualizace 17. 3. 2022 [cit. 18. 8. 2022] dostupné z <https://sancedetem.cz/vzdelavani-deti-se-sluchovym-postizenim>)

Seznam škol pro sluchově postižené na území ČR (MŠ, ZŠ, SŠ)

- Mateřská a základní škola pro sluchově postižené Plzeň
- Mateřská, základní a střední škola pro sluchově postižené České Budějovice
- Mateřská, základní, a střední škola pro sluchově postižené Holečkova Praha
- Mateřská, základní a střední škola pro sluchově postižené Výmolova Praha
- Mateřská, základní a střední škola a gymnasium pro sluchově postižené, Praha 2 Ječná 27
- Mateřská a základní škola logopedická Liberec
- Mateřská, základní a střední škola Hradec Králové
- Mateřská, základní a střední škola pro sluchově postižené Valašské Meziříčí
- Mateřská, základní a střední škola pro sluchově postižené Olomouc
- Mateřská a střední škola pro sluchově postižené Ostrava, Poruba
- Mateřská a základní škola pro sluchově postižené Brno
- Mateřská a základní škola s dětským domovem Ivančice
- Mateřská a základní škola Kyjov (Jungwirthová 2015)

Vysoká škola

V České republice prozatím neexistuje vysoká škola přímo určena pro sluchově postižené, nicméně zde můžeme nalézt několik oborů (studijních programů), které jsou primárně určeny osobám se sluchovým postižením. Jedná se o program bakalářský i navazující magisterský v oboru: Čeština v komunikaci neslyšících na FF UK, bakalářský obor Výchovná dramatika neslyšících na JAMU v Brně, bakalářský program s oborem Aplikovaná informatika na PF na Ostravské univerzitě. Dalšími obory, které jsou přístupné i pro sluchově postižené jsou hlavně obory speciální pedagogiky na UK a Univerzitě Hradci Králové. Konkrétně jsou to v Praze obory:

- Speciální pedagogika pro učitelky mateřských škol
- Speciální pedagogika – učitelství na speciálních školách
- Speciální pedagogika – psychologie

Na Univerzitě v Hradci Králové se mezi obory speciální pedagogiky vhodně ke studiu i pro osoby se sluchovým postižením řadí:

- Sociálně výchovná péče pro smyslově postižené
- Výchovná práce ve speciálních zařízeních
- Speciálně pedagogická péče o osoby s poruchami komunikace

Ostatní vysokoškolské vzdělání je pro sluchově postižené zpřístupněno formou integrace za pomoci individuálních plánů a poradenských center, která jsou schopna poskytnout poměrně komplexní služby (tlumočnické, asistenční služby, přepisy, zapůjčení technických kompenzačních pomůcek atd.)

Práva, na které mají nárok studenti se sluchovým postižením jsou ukotvena v zákoně č. 384/ 2008 Sb. o komunikačních systémech neslyšících o hluchoslepých osob (zároveň pozměnil zákon č. 155/2008 Sb. o znakové řeči) a v zákoně č. 108/2008 Sb. o sociálních službách.

Nabídka služeb pro studenty se sluchovým postižením na UK

Každý student, se speciálními vzdělávacími potřebami, který je přijat a nastoupí na jednu z fakult UK, má možnost využívat z velké řady služeb, které univerzita nabízí. Pro využívání těchto služeb musí pouze splnit následující tři podmínky: Nejprve musí získat posudek funkční diagnostiky (probíhá formou zhruba hodinového rozhovoru se specializovaným pracovníkem), prostřednictvím, kterého se určují konkrétní potřeby daného studenta a následně se stanoví nejvhodnější návrh podpůrných opatření. Ten může sloužit nejen pro využívání těchto služeb ale i k další modifikaci studia. Druhou podmínkou pro získání statutu studenta se speciálními vzdělávacími potřebami, je dodat co možná nejaktuálnější potvrzení o zdravotním stavu, doložit prostřednictvím některého z těchto dokladů:

- Doklad o zdravotním postižení – podle § 67 zákona č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti
- Doklad o invaliditě libovolného stupně – podle § 39 zákona č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění
- Průkaz osoby se zdravotním postižením (libovolný stupeň) – podle § 34 zákona č. 329/2011 Sb. o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením
- Doklad o specifické poruše učení – získanou diagnostikou určenou konkrétně pro tyto účely (SPU)
- Doklad o poruše autistického spektra – vyšetření prováděné klinickým psychologem
- Lékařská zpráva – od praktického i odborného lékaře
- Rozhodnutí Asociace poskytovatelů služeb studentům se specifickými potřebami na VVŠ – pokud nejde dodat nic z výše uvedeného

Poslední podmínkou je donést na studijní oddělení fakulty, kde taková osoba studuje nebo bude studovat, společně s některým z výše uvedených dokladů i informovaný souhlas se

zveřejněním zdravotního stavu ve studijním informačním systému (SIS). (Evidence studentů). [online] Poslední změna 3. 2. 2022 15:34h [cit. 20. 8. 2022] dostupné z <https://centrumcarolina.cuni.cz/CC-24.html#2>

Po splnění všeobecných podmínek může student se sluchovým postižením využívat následující služby:

- Tlumočnické, přepisovatelské služby a videa tlumočnicků do ČZJ – tlumočnické služby jsou převážně poskytovány během jednotlivé výuky, konzultací a zařizování studijních záležitostí. Tlumočníci jsou většinou pro spolupráci vybíráni z členů Ústavu jazyků a komunikace neslyšících FF UK, České unie neslyšících atd. Přepisovatelské služby neboli simultánní přepis – jedná se o doslovný přepis mluvené řeči v aktuálním čase zapisovaného vyškoleným odborníkem do počítače, s tímto textem se pak dále pracuje. Přepisovatelské stejně jako tlumočnické služby zajišťují již zmíněný ústav a organizace. Videá převedena tlumočnický do ČZJ většinou obsahují informace o UK a jejím fungování.
- Zapisovatelské služby – jsou využívány k pořizování poznámek během přednášek a posléze je možné tyto poznámky doplnit se souhlasem a pomocí vyučujícího o podstatné informace. Tyto služby se poskytují v rámci asistence při studiu – tím je myšlena hlavně správná organizace studia a nácvik studijních strategií
- Zapůjčení pomůcek (studijních) – tato služba je nabízena Centrem Carolina. Základní doba zapůjčení pomůcky je na dobu šesti měsíců (vše ohledně této služby se řídí výpůjčním řádem). Jde hlavně o pomůcky technického charakteru, jako jsou notebooky, Program ClaroRead – usnadňující čtení a psaní, a další.
- Tvorba individuálních studijních plánů
- Časová kompenzace při plnění studijních povinností
- NaN UK - Internetové stránky pro neslyšící a nedoslýchavé studenty na UK
- Přizpůsobení výuky cizích jazyků (Nabídka služeb pro studenty se sluchovým postižením [oline] Poslední změna 20. 7. 2022 [cit. 20. 8. 2022] dostupné z <https://centrumcarolina.cuni.cz/CC-25.html>)

Integrované vzdělávání

Úspěšnost začlenění studentů se sluchovým postižením do většinového kolektivu se odvíjí hlavně od stupně sluchové poruchy. Dalšími určujícími faktory jsou inteligence jedince a s tím částečně související studijní předpoklady a také osobnost a motivace daného studenta a jeho okolí. Podle školského zákona č. 472/2011 Sb. má škola povinnost vytvoření co možná nejvíce vhodného prostředí (vyhovujícího konkrétním potřebám) pro studenta s jakýmkoliv typem zdravotního postižení. Většinou se takového uzpůsobení dá dosáhnout prostřednictvím individuálního vzdělávacího plánu nebo osobní asistencí. (Langer, Souralová 2013)

9. Pracovní uplatnění

„Právo na zaměstnání je základním právem všech lidí. Jakýkoliv handicap, ať již vrozený nebo způsobený pracovním úrazem, nemocí nebo úrazem kdykoliv v průběhu života, nemůže člověka zbavit tohoto práva či toto právo jakýmkoliv způsobem zpochybnit.“ (Slavík a kol., 2012, s. 124. Práce má pro jedince významné postavení a proto by měl být všem bez rozdílu umožněn přístup k volnému trhu práce a tím k získání vhodného pracovního místa podle svých schopností a možností.

Pro osoby se sluchovým postižením je při hledání práce je jedním z největších problémů jejich snížená schopnost komunikovat v jazyce (mluvená řeč). Na druhé straně slyšících lidí, je to často malá zkušenost a dovednost používat komunikační systémy (prostředky) sluchově postižených osob.

9.1. Z hlediska historie

Pracovní uplatnění osob se sluchovým postižením nejdříve ve své podstatě vůbec neexistovalo a to až do konce 18. století. Jediný možný způsob obživy spočíval v žebrání. S postupem času a s tím spojeným rozvojem v oblasti vzdělávání a sociální péče se v období na začátku 20. století, pomalu začal měnit názor a postoj většinovou společností k těmto osobám. Z toho důvodu se zlepšila i situace okolo jejich zaměstnávání. Nicméně se jednalo spíše o podřadnou práci, nejčastěji v sektoru průmyslu. (Souralová 2005) Poměrně značný obrat v zaměstnávání osob se sluchovým postižením nastal po roce 1989, jelikož bylo zpřístupněno vzdělání všem lidem bez rozdílu (dříve se osoby s postižením nemohly vzdělávat) ať už na středních nebo vysokých školách. To přináší nové a lepší příležitosti pro hledání pracovní pozice, i když stále zde zůstávají jisté předsudky a obavy ze zaměstnávání osob s postižením. U lidí se sluchovým postižením tato obava plyne převážně z komunikačních bariér.

9.2. legislativní ukotvení

V současnosti můžeme v České republice najít hned několik zákonů na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením. V 29. článku listiny základních práv a svobod č. 2/1993 Sb. je uvedeno, že:

- a) Osoby se zdravotním postižením mají podle práva nárok na ochranu zdraví během práce a na zvláštní pracovní podmínky.
- b) Osoby se zdravotním postižením mají právo na ochranu v oblasti pracovních vztahů a pomoc v přípravě na povolání (Platná legislativa pro OZP [oline] Poslední změna 2019 [cit. 21. 8. 2022] dostupné z <https://praceprozp.cz/platna-legislativa-pro-ozp/>)

V zákoně č. 1998/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a změně některých zákonů (antidiskriminační), jsou obsaženy oblasti, ve kterých je diskriminace zakázána včetně bodu o právech na zaměstnání a k přístupu k němu. Dalším podstatným zákonem pro oblast zaměstnávání je zákoník práce č 262/2006 Sb. Podle tohoto zákona má zaměstnavatel povinnost:

- a) Zajistit technicky i organizačně, úpravu pracovních podmínek, pracovišť a také vytvoření chráněných pracovních míst a zajištění zaškolení, dostatečné míry kvalifikace pro zaměstnance se zdravotním postižením.
- b) Zaměstnávat osoby se zdravotním postižením a mít pro ně zajištěné vhodné podmínky. (Platná legislativa pro OZP [oline] Poslední změna 2019 [cit. 21. 8. 2022] dostupné z <https://praceprozp.cz/platna-legislativa-pro-ozp/>)

Dále pak zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti stanovuje další povinnosti zaměstnavatelů vůči osobám se zdravotním postižením (i jejich práva):

- a) Zaměstnavatel, který má více než dvacet pět zaměstnanců, musí vytvořit prostor pro zaměstnání alespoň 4% osob se zdravotním postižením z celkového počtu zaměstnanců. Pokud tak ale neučiní, je povinen odebírat produkty nebo služby od jiného zaměstnavatele, pro kterého pracuje více než 50% osob se zdravotním postižením či odvádět předem určenou platbu do státního rozpočtu. Zaměstnavatel, který má méně než dvacet pět pracovníků, tuto povinnost nemá, nicméně je pro zaměstnávání osob se zdravotním postižením motivován, například úlevou na dani.
- b) Nepřipouští diskriminaci zdravotně postižené osoby při uplatnění práva na získání zaměstnání (určeného zdravotním stavem)

- c) Úřad práce má podle tohoto zákona uloženo finančně podporovat zaměstnávání těchto osob.
- d) Zaměstnaná osoba se zdravotním postižením může využívat pracovní rehabilitace a rekvalifikace. (Platná legislativa pro OZP [oline] Poslední změna 2019 [cit. 21. 8. 2022] dostupné z <https://praceprozp.cz/platna-legislativa-pro-ozp/>)

9.3. Pracovní rehabilitace a sociální podnikání

Pod pojmem pracovní rehabilitace si můžeme představit soubor činností, zaměřujících se na překonání pracovní neschopnosti, která vznikla v důsledku zdravotního postižení. Jde především o vytváření pracovních podmínek pro pracovní uplatnění, jako je obnova pracovních schopností člověka pro získání pracovního uplatnění. Je to pomoc poskytovaná státem osobám se zdravotním postižením, které trpí právě změnou již výše uvedených pracovních schopností, ať už v současném zaměstnání nebo při hledání vhodnějších pracovních míst. Pracovní rehabilitaci zabezpečují krajské pobočky úřadu práce. (Jesenský 1995)

Jako sociální podnikání lze označit všechny podnikatelské aktivity, které mají pozitivní vliv na fungování společnosti a také na životní prostředí. Má nepostradatelnou roli v oblasti místního rozvoje. A v neposlední řadě pomáhá vytvořit a podporovat pracovní příležitosti pro lidi se sociálním, zdravotním či kulturním znevýhodněním. Zisk ze sociálního podnikání je dále použit pro další rozvoj tohoto podnikání a zvyšování veřejného rozpočtu. Sociální podnikání (podnik) je založeno na principech:

- Sociální prospěch – vykonávání aktivit, které prospívají fungování společnosti včetně specifických skupin (osoby se znevýhodněním), účast pracovníků i zaměstnavatelů na podnikovém směřování.
- Ekonomický prospěch - peníze získané z činností sociálního podnikání se dále používají na rozvoj takového podniku nebo na plnění veřejně prospěšných cílů, autonomie manažerského rozhodování podniku, podíl z prodeje služeb i výrobků v konečných výnosech, schopnost zvládat ekonomická rizika.
- Environmentální a místní prospěch – na prvním místě je uspokojování místní komunity a potřeb, hlavně prostřednictvím místních zdrojů. Je zde nutná vzájemná spolupráce mezi místní komunitou a sociálním podnikem. (České sociální podnikání [oline] Poslední změna 2022 [cit. 19. 4. 2023] dostupné z <https://ceske-socialni-podnikani.cz/socialni-podnikani>)

10. Socializace a komunita osob se sluchovým postižením

Socializaci můžeme definovat jako proces začlenění osoby s postižením do intaktní společnosti. Tento proces probíhá nepřetržitě celý život a člověk jeho prostřednictvím nabývá konkrétní představy a zkušenosti s lidským chováním, postoji a hodnotami. Přijímá tak jazyk, kulturu a další podstatné podněty ze svého okolí, mající vliv na jeho vlastní život.

Všeobecně osoby se zdravotním postižením mívají nemalé problémy s procesem socializace. Důvodem je omezená možnost navázat kontakty, které následně umožňují vytvářet sociální vztahy. (Vagnerová 2004)

10.1. Osoba se sluchovým postižením

Obtížnost Pro co největší možnou míru socializace osob se sluchovým postižením do intaktní společnosti, tkví hlavně v co nejmenším časovém rozdílu mezi biologickým a diagnostickým věkem jedince. Včasně diagnostikovaný jedinec může prostřednictvím speciálně vytvořené formy (pro konkrétní osobu) rehabilitace a určení vhodné kompenzační pomůcky s ohledem na druh a stupeň sluchového postižení být lépe socializován.

U sluchově postižených osob je nejvíce problémový faktor, omezující proces socializace obsažen v tom, že intaktní společnost se převážně orientuje pomocí sluchu a to i v oblasti komunikace. Komunikační bariéra mezi osobami se sluchovým postižením a společnostmi spočívá v odlišných principech a formách využívaných v obou komunikačních systémech.

10.2. Komunita a kultura s postižením sluchu

Komunitu můžeme definovat jako společenství osob, které mají společné znaky, kterými se odlišují od svého okolí. Mezi takové znaky lze zařadit například kulturní, historické, sociální, jazykové a další.

Pojem kultura neslyšících vznikl přibližně v sedmdesátých letech dvacátého století. Tato kultura je formována vizuálním vnímáním a s tím spojeným fungováním světa. Kultura neslyšících se skládá z následujících částí:

- Pravidla chování – sem můžeme zařadit zásady pro komunikaci (viz výše)
- Komunikační systém (jazyk) – nejvíce využívaný je znakový jazyk
- Tradice a zvyky

10.3. Postoje k osobám se zdravotním postižením (z hlediska historie)

Postoje intaktní společnosti ke zdravotně postiženým lidem nebyly vždy zcela kladně nakloněny k možnosti začlenění těchto lidí do okolního prostředí. Ve starověku na území Řecka a Říma byly osoby, jakkoliv nevyhovující standardům, které si společnost vytvořila, likvidovány. Tento postoj převládal až do vzniku křesťanství, které přistupovalo k lidem s postižením více humanisticky. Nicméně i když se s pomocí těchto vlivů už nepřistupovalo k usmrcení postižených jedinců, byli i nadále separováni (umístováni do klášterů). Postupem let se v prostorách klášterů začaly rozvíjet počátky sociální péče a vzdělávání osob s postižením. (Potměšil 2003)

V současnosti se objevuje snaha snižovat míru předsudků a negativního vnímání osob se zdravotním postižením, se kterou se většinou setkáváme. Toho se dá docílit pomocí celoplošné osvěty na dané téma. V podstatě se jedná o změnu vnímání odlišností ne jako negativních a izolujících, ale naopak, že odlišnost utváří každou osobnost jedinečnou.

11. Organizace pro sluchově postižené

V této kapitole se budu snažit sepsat základní seznam organizací pro sluchově postižené na území České republiky (v seznamu nejsou uvedeny všechny organizace zabývající se problematikou sluchového postižení). Organizace pro sluchově postižené můžeme pro větší přehlednost rozdělit podle oblastí, na které se zaměřují:

- Komplexní služby - Tichý svět, ASNEP Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel (Centrum zprostředkování tlumočnicků pro neslyšící - projekt ASNEP), CESPO - Centrum služeb pro sluchově postižené v Ústí n. Labem, Česká unie neslyšících, Českomoravská jednota neslyšících, Audiohelp (Český klub nedoslýchavých "HELP"), Svaz neslyšících a nedoslýchavých (SNN), Společnost pro hluchoslepé - LORM, Pražský spolek neslyšících
- Tlumočení a vzdělání tlumočnicků - Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, Centrum zprostředkování simultánního přepisu
- Vzdělávání a osvěta - Pevnost, Trojrozměr, 3Dimenze - Centra českého znakového jazyka, Vzdělávací agentura Aldea, Labyrint Brno
- Výcvik psů - Helpes - centrum výcviku psů pro postižené
- Služby pro rodiny - Centrum pro dětský sluch Tamtam, Eptaha, FRPSP Federace rodičů a přátel sluchově postižených, Coda
- Pro osoby s kochleárním implantátem - Spolek uživatelů kochleárních implantátů, Cochlear
- Kulturní činnost a sport - Evropské centrum pantomimy neslyšících, Český svaz neslyšících sportovců

11.1. Komplexní služby

Tichý svět

Tichý svět se snaží už od roku 2006 vzájemně propojit dva odlišné světy. Konkrétně tedy svět slyšících a neslyšících. Organizace se neustále vyvíjí a rozrůstá. Do dnešní doby nabízí Tichý svět své služby a podporu v deseti krajích v České republice. Posláním této organizace je:

- Umožnit osobám se sluchovým postižením co největší příležitost k integraci do společnosti slyšících za pomoci všech dostupných prostředků
- Osvěta o komunitě a kultuře osob se sluchovým postižením

- Snaha o snižování komunikačních (jazykových) a kulturních bariér a předsudků o osobách neslyšících nebo se sluchovým postižením

Výše zmíněné jednotlivé body činností Tichého světa, můžeme shrnout do základní vize, ve které se jedná o rovné příležitosti osob se sluchovým postižením. (Tichý svět [online] [cit. 23. 8. 2022] dostupné z <https://www.tichysvet.cz/o-nas>)

Další činností organizace Tichý svět je kromě poskytování sociálních služeb i vytváření a realizace projektů orientovaných na rozvoj dovedností v oblasti komunikační a sociální u sluchově postižených a odstraňování bariér na úřadech, v nemocnicích atd. Mezi tyto projekty patří:

- Tichá linka – projekt je zaměřený na online tlumočení do znakového jazyka a přepisu mluvené řeči. „Služba“ je zcela zdarma a dostupná neustále dvacet čtyři hodin denně
- Chráněná pracoviště společně s organizací Tichý svět pořádají kulturní osvětové akce o světě sluchově postižených. Společnými projekty jsou:
 - Tichá cukrárna a kavárna – prostředí, kde pracují jak neslyšící tak slyšící, ale zároveň je to místo pro konání kulturních a vzdělávacích akcí
 - Tiché zprávy – jedná se o místo, kde pracují pouze osoby se sluchovým postižením a vytvářejí internetové zpravodajství s informacemi o dění z celého světa pro sluchově postižené. Dále poskytují také překladatelské služby z češtiny do ČZJ a obráceně
 - Tichá jehla – chráněné pracoviště, které se zaměřuje na výrobu z recyklovaných materiálů
 - Tichá pošta- umožňující přepravu zásilek (s různými omezeními - váha, rozměr) a zaměstnanci jsou osoby se sluchovým postižením
 - Kurzy znakového jazyka – kurzy jsou učeny pro veřejnost a jsou vedeny neslyšícími lektory (Tichý svět [online] [cit. 23. 8. 2022] dostupné z <https://www.tichysvet.cz/o-nas>)

Sociální služby

Organizace Tichý svět nabízí sociální služby jako je sociální rehabilitace, odborné sociální poradenství a tlumočnické služby. Cílem služby sociální rehabilitace je zlepšování a procvičování sociálních návyků a schopností sluchově nebo kombinovaně postižených, přispívajících k samostatnosti a integraci do intaktní společnosti slyšících. Jedním z hlavních

cílů této služby je podpora klienta v jeho aktivním přístupu a snaze nebýt příliš závislý na sociální službě. Podpora je poskytována v oblastech:

- Při jednání s veřejnými institucemi
- Sjednávání spolupráce s dalšími sociálními službami
- Při nábízení dovedností potřebných v běžném životě
- Podpora při navazování sociálních kontaktů
- Při hledání pracovními pozice (pohovor, tvorba životopisu) atd. (Tichý svět [online] [cit. 23. 8. 2022] dostupné z <https://www.tichy Svet.cz/socialni-rehabilitace>)

Odborné a sociální poradenství má za účel podporovat osoby se sluchovým postižením v nepříznivých životních situacích a také hájit práva těchto osob. Hlavním cílem je efektivní a samostatné přijetí nepříznivé životní situace klientem a snaha o začlenění takového jedince do společnosti. Oblasti, kterými se zabývá sociální poradna, je pomoc a podpora (vše je poskytováno anonymně a zcela zdarma):

- S vyřizováním sociálních dávek, invalidní důchod a průkaz OZP
- Při jednání s institucemi
- Dluhová problematika (finanční problematika)
- Vytváření bezbariérového přístupu a rovného zacházení
- V právní záležitosti a to nejen v oblasti pracovní, ale i v občanském právu, trestním a obchodním právu, insolvenční právo a další (Tichý svět [online] [cit. 23. 8. 2022] dostupné z <https://www.tichy Svet.cz/socialni-a-pravni-poradna>)

ASNEP

Organizace byla založena v roce 1992 jako servisní organizace zastřešující subjekty pracující ve prospěch sluchově postižených občanů ČR nebo jejich rodičů. Jejím základním posláním je umožňovat subjektům pracujícím ve prospěch sluchově postižených lidí a jejich příbuzným, aby se mohli setkávat. Jde o organizaci, která může zároveň navrhnout a dotvářet zákony, jež ovlivňují každodenní život osob se sluchovým postižením.

Dále ASNEP (Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel) poskytuje sociální služby podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách osobám se sluchovým postižením po celé ČR, zabraňuje sociálnímu vyloučení a tím pádem umožňuje těmto osobám jistou míru seberealizace v intaktní společnosti.

Hlavním projektem této organizace jsou Tlumočnické služby pro neslyšící (dříve Centrum zprostředkování tlumočnicků pro neslyšící - v současnosti spojeno). Cílem je využitelnost a dostupnost pro všechny osoby se sluchovým postižením, které potřebují tlumočení ke své komunikaci s okolím. (o Asociaci ASNEP [online] [cit. 24. 8. 2022] dostupné z <http://www.asnep.cz/o-asociaci-asnep/>)

Legislativní úspěchy

- prosazení zákona č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a novely tohoto zákona č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých
- prosazení povinnosti opatřovat české filmy na DVD titulky, zákon č. 249/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 273/1993 Sb., o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl.

CESPO - Centrum služeb pro sluchově postižené v Ústí n. Labem

CESPO je nevládní společnost založená za účelem nabízení obecně prospěšných služeb. Tím jsou míněny sociální služby a organizace volnočasových aktivit pro osoby se sluchovým postižením, přednášky a semináře, kurzy znakového jazyka. V oblasti sociálních služeb je poskytováno odborné sociální poradenství, tlumočnické služby a poradenství v oblasti kompenzačních pomůcek. Všechny sociální služby jsou zdarma. Mezi další činnosti organizace můžeme zařadit také obhajobu zájmů a práv sluchově postižených, osvětové aktivity, zabezpečení kulturní a rehabilitační činnosti pro dané jedince atd. (CESPO- centrum služeb pro sluchově postižené [online] Poslední změna 21. 9. 2022 [cit. 24. 8. 2022] dostupné z <https://www.cespo.eu/>)

Česká unie neslyšících

Počátek organizace Česká unie neslyšících je spojen se vznikem Občanského fóra neslyšících (OFN). Hlavním cílem byla vlastní organizace (určena primárně pro uživatele znakového jazyka). V roce 1990 bylo toto občanské sdružení-změněno na dnes již používanou Českou unii neslyšících. Organizace zajišťuje: sociální služby – sociálně aktivizační služby, simultánní přepis a tlumočení do znakového jazyka, kurzy - českého znakového jazyka, rekvalifikační kurzy pro pracovníky v sociálních službách a projekty – plesy neslyšících, mluvící ruce, komunitní centrum Moja a další. Jednotlivé činnosti České unie neslyšících se mohou od sebe trochu odlišovat u konkrétních poboček (Brno, Praha, Kroměříž, Liberec, Ostrava, Zlín). (Česká unie neslyšících [online] Poslední změna 2022 [cit. 24. 8. 2022] dostupné z <https://www.cun.cz/cs/>)

Českomoravská jednota neslyšících

Nezisková organizace, která spojuje osoby se sluchovým postižením. Založena v Brně roku 1998. Své pobočky má v Praze, Brně, Plzni, Olomouci, Kroměříži, Hradci Králové a Břeclavi. Hlavním posláním organizace je co největší snížení komunikačních bariér a umožnit osobám se sluchovým postižením získat nezávislost a pomoci i v prosazování jejich práv.

Důležitými cíli Českomoravské jednoty neslyšících jsou: pomoc sluchově postiženým osvojit si jiný náhradní způsob „slyšení“, pomoc s přijetím daného sluchového postižení a ukázat možnosti jak lze žít normální plnohodnotný život.

Stejně jako ostatní organizace určené osobám se sluchovým postižením, má i Českomoravská jednota neslyšících svoje projekty, kterými se snaží pomáhat jedincům s tímto typem postižení. Projekty se zaměřují na podporu průčeschnosti sluchově postižených, kurzy znakového jazyka, telefonní a operátorské služby, rozvoj sociálních a poradenských služeb. (Českomoravská jednota neslyšících [online] [cit. 24. 8. 2022] dostupné z <https://www.cmjn.cz/>)

Audiohelp (Český klub nedoslýchavých "HELP")

Jedná se o neziskovou organizaci pro sluchově postižené osoby, která byla založena roku 1994, jako občanské sdružení s názvem Český klub nedoslýchavých „HELP“. Posláním organizace tkív ve snaze pomáhat osobám se sluchovým postižením překonávat každodenní problémy způsobené v důsledku postižení a také se snaží o osvětu o životě a problémech takto postižených lidí.

Základní činností je poskytování sociálních služeb – sociální poradenství, sociální rehabilitace. Důvod, proč spolek poskytuje tyto služby, je zpřístupnění zásadních informací pro osoby se sluchovým postižením, které jim mohou pomoci k větší soběstačnosti, zmírnění nebo i úplné odstranění všech možných bariér (především v komunikaci, osvěta intaktní společnosti a integrace osob s postižením. (Audiohelp [online] [cit. 24. 8. 2022] dostupné z <https://www.audiohelp.cz/index.php/socialni-sluzby1>)

Střediska spolku jsou rozmístěna v Plzni, Uherském Brodě, Přerově, Táboře, Ústí nad Orlicí, Brně, Břeclavi, Pardubicích, Mariánských Lázních, České Třebové, Rokycanech, Vysokém Mýtě, Žamberku a Berouně.

Svaz neslyšících a nedoslýchavých (SNN)

Svaz je neziskovým občanským sdružením založeným v roce 1990. V současné době má svaz celkem padesát pět poboček, které pod něj spadají. Konkrétně šest poradenských

center se sociálními službami, dvacet tři spolků pro nedoslýchavé a osmnáct pro osoby neslyšící, čtyři krajské organizace (Olomoucký, Středočeský, Ústecký a Vysočina) a čtyři smíšené spolky jak pro neslyšící tak i pro nedoslýchavé lidi. SNN prostřednictvím své zakladatelské činnosti dal podnět k vytvoření nejméně pěti obecně prospěšných organizací, poskytujících i sociální služby. Konkrétně to jsou:

- Centrum pro neslyšící a nedoslýchavé (Praha, Středočeský kraj a Vysočina)
- Centrum služeb pro neslyšící a nedoslýchavé - má své poslání v obecně prospěšných aktivitách, osvětě a základním poradenství. Nicméně hlavní oblast činnosti tkví v zajištění a dostupnosti tlumočnických služeb, simultánního přepisu a pro veřejnost také kurzy znakového jazyka.
- Centrum pro zdravotně postižené (Zlínský a Liberecký kraj)

Spolupracuje na programech sociální, pracovní, kulturní a zdravotní rehabilitace, tlumočnických služeb poskytovaných s pomocí centra zprostředkování tlumočnicků pro neslyšící a poradenství. To vše přispívá k plnění základního poslání svazu, kterým je podpora práv a získávání informací napomáhajících zmenšování komunikačních bariér mezi lidmi se sluchovým postižením a intaktní společností. Navíc svaz také organizuje vzdělávací a kulturně společenské aktivity pro své klienty. (Svaz neslyšících a nedoslýchavých [online] [cit. 25. 8. 2022] dostupné z <https://www.snn-cr.cz/O-SVAZU>)

Společnost pro hluchoslepé – LORM

Společnost založená v roce 1991, která sjednocuje lidi s kombinovaným postižením (hluchoslepí) a jejich blízké okolí. Poskytuje sociální služby – odborné sociální poradenství, tlumočnické služby, předčitatelské a průvodcovské služby, sociální rehabilitaci. LORM také pořádá pravidelná setkání pro své klienty společně s uměleckými a sportovními soutěžemi (o cenu Hieronyma Lorma – pseudonym hluchoslepeho filozofa a básníka, který vytvořil metodu dotekové abecedy pro hluchoslepé „Lormova abeceda“ a Lormolypiádu). Zároveň se snaží o seskupení co možná největšího množství literatury s tématem hluchoslepých „Odborná knihovna LORM“. Své pobočky má v Praze, Brně, Liberci, Jindřichově Hradci a Ostravě. (LORM – společnost pro hluchoslepé [online] Poslední změna 22. 8. 2022 [cit. 25. 8. 2022] dostupné z <https://www.lorm.cz/aktuality/>)

Pražský spolek neslyšících

Nezisková organizace, která se zabývá potřebami a rovnými příležitostmi osob se sluchovým postižením už od roku 1868. Vzhledem k poměrně dlouhé historii, stojí tento

spolek za vznikem několika dalších organizací, určených sluchově postižením a také časopisu Obzor.

Sociální služby, které Pražský spolek neslyšících poskytoval skrze Centrum denních služeb jsou nyní součástí Centra pro neslyšící a nedoslýchavé pro Prahu a Středočeský kraj. Centrum založil Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob.(viz výše v této kapitole) Mezi jejich služby patří tlumočnická a sociálně aktivizační služba, sociální rehabilitace.(Pražský spolek neslyšících[online] [cit. 25. 8. 2022] dostupné z <http://www.cds-psn.eu/>)

11.2. Tlumočnické služby a vzdělání tlumočnicků

Česká komora tlumočnicků znakového jazyka

Jedná se o neziskovou organizaci hlavně pro tlumočníky a jejich vzdělávání propojeného s aktuálním přehledem o tlumočení jako profesi. Členy komory se mohou stát nejen profesionální tlumočníci, ale i studenti všech tlumočnických oborů.

Mezi hlavní cíle tlumočnické komory se dá zařadit zvyšování kvality profesionálního tlumočení pro neslyšící a to na území celé České republiky, rozvíjení vzájemné spolupráce mezi podobně zaměřenými organizacemi nejen na národní, ale i mezinárodní úrovni, podpora zájmů tlumočnicků a rozšiřování míry informovanosti o této profesi. (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka [online] [cit. 26. 8. 2022] dostupné z <https://www.cktzi.com/>)

Centrum zprostředkování simultánního přepisu

Organizace vychází a spolupracuje s Českou unií neslyšících a zprostředkovává simultánní přepis mluvené řeči těm sluchově postiženým, kteří ho využívají ke komunikaci. Centrum simultánního přepisu se řídí podle zákona č. 155/1998 Sb. o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, podle znění zákona 384/2008 § 6 odstavce 5 poskytování písemného záznamu mluvené řeči, jako převodu mluvené řeči do písemné podoby v reálném čase. Služba jako taková je poskytována terénní a ambulantní formou, kdy terénně je služba dostupná po celé České republice a ambulantně v pobočkách ČUN. (Centrum zprostředkování simultánního přepisu [online] [cit. 26. 8. 2022] dostupné z <https://www.cun.cz/cs/socialni-sluzby/simultanni-prepis/>)

11.3. Organizace pro vzdělání a osvětu

Pevnost, Trojrozměr, Evoluce – Centra českého znakového jazyka

Tato centra se zabývají výukou českého znakového jazyka a s tím spojeným seznámením (slyšících osob) s informacemi o komunitě a kultuře neslyšících. Kurzy jsou

vyučovány tzv. přímou metodou, to znamená, že lektori českého znakového jazyka, jsou bez výjimky neslyšící. Prvním české centrum znakového jazyka bylo založeno v Praze pod názvem Pevnost. Pevnost nabízí individuální, skupinové (probíhají 2x týdně 1h 30min. a to po dobu pěti měsíců) i letní kurzy. Druhou pobočku má Pevnost v Hradci Králové. Sesterskými centry jsou brněnský Trojrozměr. s pobočkami v Uherském hradišti, Kroměříži a Zlíně a dále je to pak centrum Evoluce. (Centra českého znakového jazyka [online] [cit. 26. 8. 2022] dostupné z <https://www.pevnost.com/>)

Vzdělávací agentura Aldea

Agentura Aldea, založena v roce 1995, pořádá vzdělávací kurzy pro veřejnost, a to nejvíce v oblasti výuky jazyků (angličtina, ruština, francouzština), ale také organizuje kurzy znakového jazyka se slyšícími i neslyšícími lektory. Tyto kurzy akreditaci MŠMT i MV ČR. (Aldea vzdělávací agentura [online] [cit. 26. 8. 2022] dostupné z <http://www.aldea.cz/o-nas>)

Labyrint Brno

Labyrint Brno je spolek zajišťující mimoškolní vzdělávání a výchovu dětem se sluchovým postižením. Jedná se o pořádání a organizaci dramaticko- výchovného kroužku, který je často obohacován o poznávací exkurze a další aktivity. Z těchto doprovodných aktivit se posléze za pomoci divadelního zpracování dochází k opakování nově nabytých informací a zážitků. (Labyrint Brno [online] Poslední změna 6. 7. 2022 [cit. 26. 8. 2022] dostupné z <http://www.labyrintbrno.cz/>)

11.4. Výcvik psů

Helppes – centrum výcviku psů pro postižené

Posláním organizace Helppes je integrace zdravotně postižených osob do většinové společnosti a to prostřednictvím speciálně vycvičených psů využívaných pro osobní asistenci nebo canisterapii . Psy jsou vycvičeni jako:

- Asistenční - pro uživatele invalidního vozíku a osoby s tělesným postižením
- Průvodcovští / asistenční - pro osoby s poruchami autistického spektra
- Signalizační - pro osoby s diabetem, trpícími ztrátami vědomí nebo záchvaty, sluchovým postižením
- Vodící - pro osoby se zrakovým postižením
- Speciálně vycvičeni - pro osoby s kombinovaným postižením, vzácnou formou onemocnění nebo mající Posttraumatickou stresovou poruchou (PTSD)
- Asistenční/ terapeutické - pro děti

- Speciálně vycvičené pro potřeby Canisterapie (Helppes [online] Poslední změna 2018 [cit. 26. 8. 2022] dostupné z <https://helppes.cz/>)

Pomocné tlapky

Pomocné tlapky je obecně prospěšná organizace, která se orientuje na chov, převýchovu a výcvik asistenčních psů pro zdravotně znevýhodněné osoby a výcvik canisterapeutických psů. Těmto osobám jsou psi poskytováni zcela zdarma po dobu, kdy daná osoba potřebuje jejich služby nebo do chvíle, kdy pes už není schopen vykonávat asistenci (nejčastěji z důvodu věku). (pomocné tlapky [online] [cit. 26. 8. 2022] dostupné z <https://www.pomocnetlapky.cz/>)

11.5. Služby pro rodiny

Centrum pro dětský sluch Tamtam

Tamtam je organizace, jejíž hlavní cíl tkví v podpoře rodin se sluchově postiženými dětmi, aby mohly vést běžný plnohodnotný život bez velkých komplikací z důvodu svého postižení. Poskytuje poměrně rozsáhlé služby po celé České republice. Mezi služby organizace lze zařadit:

- Raná péče – je službou sociální prevence, která se snaží pomoci rodinám ve zvládnutí situace vzniklé (v tomto případě) z důvodu sluchového postižení a naučit se s takovým dítětem správně komunikovat. Tento přístup napomáhá žít život běžným způsobem. Raná péče organizace Tamtam je dostupná na území Čech (v Praze, Královéhradeckém, Plzeňském, Karlovarském, Ústeckém, Středočeském, Jihočeském a Pardubickém kraji) a na území Moravy a Slezska (v Olomouckém, Moravskoslezském, Zlínském, Jihomoravském kraji a na Vysočině).
- Sociálně aktivizační služby – jde o služby poskytované rodinám v nepříznivé sociální situaci. U rodin, kde má její člen (dítě) sluchové postižení se pomoc a podpora zaměřuje hlavně na rozvoj komunikačních a sociálních dovedností za pomoci například socioterapeutické skupiny, individuální konzultace, nácviku dovedností, umožnění a zprostředkování kontaktu s osobami v podobné situaci, odborné poradenství (psychologické, logopedické, ambulantní poradny) a další.
- Sociální poradna – jejím hlavním úkolem je poskytování informací týkající se dané problematiky.

- Informační a vzdělávací služby – čtvrtletně vydává časopis Dětský Sluch, společně s časopisem spravují internetové stránky idetskysluch.cz, kde jsou online formou dostupné některé odborné publikace. Ve spolupráci s několika dalšími organizacemi zabývajícími se tématem sluchového postižení byla vytvořena speciální knihovna Tamtam.
- Mobilní aplikace – Organizace spolupracuje na tvorbě a vývoji aplikací a pomůcek pro vzdělávání a rozvoj dítěte se sluchovým postižením. Mobilními aplikacemi jsou například Medvěd – Znakujte s tamtmem, Znakujte s Tamtmem – Pexeso. (Centrum pro dětský sluch Tamtam [online] [cit. 27. 8. 2022] dostupné z <https://www.tamtam.cz/>)

Ephata

Sdružení Ephata (Efektivní pomoc s hendikepem sluchovým, také vy se otevřete) má jako své hlavní poslání a cíl podporovat sluchově postižené děti s rodinami a věnovat se všem oblastem problematiky sluchového postižení (výchovně vzdělávací, psychologicko-společenské, zdravotní a sociální). Svých cílů se snaží dosáhnout pomocí Psychorehabilitačního a sociálně aktivizačního pobytu pro rodiny s dětmi. (Ephata [online] poslední změna 2016 [cit. 27. 8. 2022] dostupné z <https://ephata.cz/>)

FRPSP

V roce 1990 vznikla nezisková organizace (Federace rodičů a přátel sluchově postižených) a to na popud rodičů se sluchově postiženými dětmi. Hlavním důvodem pro její založení byla podpora a pomoc těmto rodinám. Federace vytvořila několik různých projektů jako je knihovna (informační centrum) o hluchotě, sociální a speciálně pedagogická poradna, středisko rané péče Tamtam a dále pak vzdělávací semináře a bilingvální mateřské školy. Vydává odborné publikace o problematice sluchového postižení a organizuje volnočasové aktivity rodinám s postiženými dětmi. (FRPSP [online] Poslední změna 2022 [cit. 27. 8. 2022] dostupné z <https://rodicovskyklub.estranky.cz/clanky/www.frpsp.cz.html>)

Coda

Coda je zkratka pro mezinárodní organizaci, která seskupuje slyšící děti neslyšících rodičů a pořádá pro ně prázdninové nebo víkendové pobyty, kde se mohou vzájemně podpořit a předávat si zkušenosti ze svého života mezi dvěma „světy“. V zahraničí organizace Coda funguje již od roku 1983, v České republice byla založena až v roce 2008. Tyto rodiny respektive děti, nejsou nic ojedinělého, jak by se na první pohled mohlo zdát, jelikož bilingválních dětí je 90 až 95% z celkového počtu dětí narozených rodičům se sluchovým

postižením. Organizace Coda [online] publikováno 27. 4. 2009 [cit. 27. 8. 2022] dostupné z <http://ruce.cz/clanky/579-slyscici-deti-neslyscicich-rodicu-coda-organizace>)

Další činností organizace je spoluúčast na výzkumech v oblastech psychologie, sociologie, znakového jazyka atd. Poskytuje také poradenské služby a vytvořila speciální fond pro stipendia na podporu studia dětí žijících v těchto rodinách.

11.6. Služby pro osoby s kochleárním implantátem

Spolek uživatelů kochleárních implantátů

Jedná se o neziskovou organizaci vzniklou v roce 1994, jejíž členy jsou dospělí jedinci s kochleárním implantátem, odborníci na problematiku implantátů a rodiny s dětmi používající kochleární implantát. Mezi hlavní činnosti tohoto spolku patří vytváření vhodného místa pro setkávání uživatelů kochleárních implantátů a jejich rodin. Místo, kde se mohou vzájemně podpořit, vyměnit si nové důležité informace o životě s implantátem a účastnit se seminářů s odborníky na dané téma. V neposlední řadě organizuje SUKI rehabilitační pobyty pro osoby s nově operovaným implantátem. (Spolek uživatelů kochleárních implantátů [online] Poslední změna 2022 [cit. 27. 8. 2022] dostupné z <https://www.suki.cz/>)

Cochlear

Jedná se o jednoho z největších světových výrobců kochleárních implantátů a dalších speciálních kompenzačních pomůcek tohoto druhu. Zabývá se nejen výrobou specializovaných kochleárních implantátů, ale poskytuje také následnou péči a podporu po operaci kochleárního implantátu a pomáhá vyrovnat se s novými aspekty života získanými touto s kompenzační pomůckou. (Cochlear [online] poslední změna 2022 [cit. 27. 8. 2022] dostupné z <https://www.cochlear.com/cz/cs/home>)

11.7. Kulturní činnost a sport

Evropské centrum pantomimy neslyšících

Spolek, jehož účelem je pomáhat zajistit potřeby, zájmy a práva sluchově postižených, tak, aby jim umožnil plnohodnotný život s vlivem své vlastní jedinečné kultury.

Posláním centra pantomimy je zlepšovat a rozvíjet dovednosti nezbytné pro jedincovu samostatnost a tím napomáhat integraci do společnosti. Toho dosahuje právě prostřednictvím organizování kulturních aktivit (i letní tábory pro děti) v oblasti pantomimy a

pohybového divadla. (ECPN [online] poslední změna 2005 [cit. 28. 8. 2022] dostupné z <https://www.ecpn.cz/index.php?art=10>)

Český svaz neslyšících sportovců

Tento svaz můžeme také nalézt pod názvem Český deaflympijský výbor, jde o občanské sdružení, které má právo rozhodovat v otázkách týkajících se sportu osob se sluchovým postižením na všech úrovních (vrcholový, výkonností atd.). Mezi hlavní činnosti výboru patří rozvoj a organizace sportovních aktivit nejen na území České republiky, ale i v zahraničí.

Sporty přizpůsobené tak, aby je mohli vykonávat sluchově postižení, jsou atletika, badminton, beach volejbal, bowling, cyklistika, curling, hokej, fotbal a futsal, lyžování, orientační běh, plavání, snowboard, střelectví, stolní tenis, šachy, tenis, volejbal a další. (Český svaz neslyšících sportovců [online] [cit. 28. 8. 2022] dostupné z <https://csns-sport.cz/>)

12. Praktická část

12.1. Cíl výzkumného šetření

Hlavním cílem této diplomové práce je zjistit názor lidí se sluchovým postižením, jaké jsou snahy většinové společnosti snížit komunikační bariéry a tím napomáhat, lepšímu začlenění do této společnosti. K dosažení tohoto a dílčích cílů poslouží strukturovaný dotazník.

12.2. Dílčí cíle

Mezi dílčí cíle patří zjistit:

- Jaké kompenzační pomůcky a komunikační prostředky sluchově postižení nejvíce používají,
- V jaké společnosti se osoby se sluchovým postižením raději pohybují
- Co jsou největší obtíže a problémy spojené se sluchovým postižením

12.3. Hypotézy

V rámci hlavního cíle byly stanoveny menší hypotézy, spadající pod hlavní cíl, který je uveden výše:

- a) Největší obtíž spojena se sluchovým postižením je komunikační bariéra s většinovou společností.
- b) Větší míra informovanosti o sluchově postižených se snahou většinové společnosti naučit se používat komunikační prostředky může přispět k většímu zapojení k většímu zapojení sluchově postižených do společnosti, než prohlubování jejich marginalizace.
- c) Lidé, kteří jsou neslyšící od narození, preferují být spíše součástí společnosti Neslyšících než ve většinové společnosti

12.4. Použité metody

Ke zpracování výzkumného šetření této diplomové práce byla použita dotazníková metoda sběru dat. Dotazník měl pět částí. První část obsahovala osobní údaje, jako je pohlaví, věk druh postižení atd. V druhé části byly otázky zaměřené na kompenzační pomůcky. Následuje část o vzdělání a práci, o komunikaci a tlumočnictví a končí částí o bariérách

v začleňování do společnosti. Celkový rozsah dotazníku činí 30 otázek. Jednotlivé části dotazníku mají následující rozsah, kdy v první části je 6 otázek, v druhé části (nejkratší) jsou 4 otázky, v části zabývající se tématem vzdělání a práce je otázek 5, další částí dotazníku se zaměřuje na komunikaci a tlumočnické služby o rozpětí 10 otázek a končí částí s 5 otázkami o bariérách v procesu začleňování do společnosti. Dotazník byl částečně kompilován z jiných bakalářských a diplomových prací s podobnými tématy.

12.5. Popis výzkumného souboru

Výzkumný soubor by měl být složený z osob se sluchovým postižením (včetně osob s kochleárním implantátem), kombinovaným postižením nebo se sluchovým postižením po úrazu (nemoci). Dolní věková hranice je stanovena na 15 let, horní hranice omezena není.

12.6. Sběr dat

Sběr dat probíhal od prosince 2022 do března 2023 a to formou uzpůsobenou tak, aby co možná nejvíce vyhovovala potřebám respondentů, prostřednictvím vyplňování dotazníku v elektronické podobě (doplňené o videa s překladem dotazníku do českého znakového jazyka), po přechodí telefonické nebo emailové komunikaci s vedením oslovené organizace či klubů zaměřených na vzdělání, poskytování služeb nebo na volnočasové aktivity pro osoby se sluchovým postižením po celé ČR.

12.7. Charakteristika zkoumaného vzorku

Dotazník byl rozeslán do škol pro sluchově postižené, do organizací a klubů poskytující své služby osobám se sluchovým postižením po celé České republice.

Do škol: Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené, Výmolova 169, 150 00 Praha 5 – Radlice, Gymnázium, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené, Ječná 27, Praha 2, 120 00, Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené Holečkova, Holečkova 4, 150 00 Praha 5, Praha-Smíchov, Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené, Vsetínská 454, 757 14 Valašské Meziříčí, Střední škola, Základní škola a Mateřská škola, Štefánikova 549, 500 11 Hradec Králové, Základní škola pro sluchově postižené a Mateřská škola pro sluchově postižené Ostrava - Poruba, příspěvková organizace, Spartakovců 1153, Ostrava - Poruba, 708 00, Základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené, Mohylová 90, 312 09 Plzeň Základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené, E. Krásnohorské 921, 460 01 Liberec 14 Mateřská škola, Základní škola a Dětský domov - Ivančice, Široká 42, Ivančice, Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené Riegrova 1, 370 01 České Budějovice,

Mateřská škola a základní škola pro sluchově postižené Novoměstská 21, 621 00 Brno, Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené tř. Kosmonautů č. 4, 772 00 Olomouc.

Dále pak do organizací: Centrum pro dětský sluch Tamtam o.p.s., Unie Neslyšících Brno, Sdružení klubů neslyšících dětí a mládeže, Pražský sportovní klub neslyšících, Česká unie neslyšících, Olympia Praha - Amatérský sportovní klub neslyšících, Audiohelp, Oblastní unie neslyšících Olomouc, Český deaflympijský výbor, (znám pod označením Český svaz neslyšících sportovců) Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR, SUKI- Spolek uživatelů kochleárních implantátů, Tichý Svět.

Návratnost dotazníku byla poměrně dobrá ze všech organizací a škol, kam jsem svůj dotazník poslala, se mi vrátilo 78 vyplněných dotazníků od respondentů, kteří mají jakékoliv sluchové postižení.

12.8. Shrnutí výsledků

V této práci jsem se snažila zjistit názor lidí se sluchovým postižením, jaké jsou snahy většinové společnosti snížit komunikační bariéry a napomáhat, lepšímu začlenění do většinové společnosti.

Výzkum se nejprve zaměřuje na obecné informace o respondentech jako je pohlaví věk, doba vzniku, druh a příčina sluchového postižení, nejvyšší dosažené vzdělání atd. Dále následují části zabývající se kompenzačními pomůckami a komunikačními prostředky, které dotazovaní uvedli, že používají. Konec výzkumu se pak zaměřuje na otázky týkající se bariér spojených se sluchovým postižením a snaže tyto překážky zmenšovat.

Výsledky jsou uváděny za pomoci celých čísel a v případě procentuálního obsahu v daném výzkumném souboru je uvedena hodnota zaokrouhlená na jedno desetinné místo (z důvodu lepší přehlednosti v tabulkách a následném komentáři, ke každému výsledku).

12.9. Analýza výzkumného šetření

12.9.1. Deskriptivní údaje

Tabulka č. 1 – Pohlaví a věk respondentů

Věk	Pohlaví					
	Muž		žena		Celkem	
15-20 let	2	5,3 %	0	0 %	2	2,6 %
21-30 let	6	15,8 %	11	27,5 %	17	21,8 %
31-40 let	5	13,2 %	9	22,5 %	14	17,9 %
41-50 let	12	31,6 %	15	37,5 %	27	34,6 %
51-60 let	8	21,1%	5	12,5 %	13	16,7 %
61 a více let	5	13,2%	0	0 %	5	6,4 %
Celkem	38	100%	40	100 %	78	100 %

(vlastní zdroj)

Ze 78 získaných odpovědí respondentů na dotazník bylo 38 mužů a 40 žen. Nejvíce mužů bylo v kategorii 41-50 let, stejně jako žen. Z toho tedy vyplývá, že v celkovém počtu respondentů byla nejvíce zastoupena právě tato věková kategorie.

Tabulka č. 2 – Pohlaví a druh postižení

Pohlaví	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Muž	21/51,2 %	16/55,2 %	0/0 %	1/25 %	38/48,7 %
Žena	20/48,8 %	13/44,8 %	4/100 %	3/75 %	40/51,3 %
Celkem	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100%	78/100 %

(vlastní zdroj)

Z celkového počtu respondentů je 41 osob neslyšících a to konkrétně 21 mužů a 20 žen. 29 dotazovaných je nedoslýchavých, z toho je 16 mužů a 13 žen. Mezi respondenty jsou i 4 ohluchlé ženy. Dalším sluchovým postižením, které je označeno jako „jiné“ (praktická hluchota) má ve výzkumném šetření zastoupení v podobě 4 respondentů, z tohoto množství je 1 muž a 3 ženy.

Tabulka č. 3 - Doba vzniku a druh postižení

Doba vzniku postižení	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
V těhotenství	18/43,9 %	7/24,1 %	0/0 %	0/0 %	25/32,1 %
Při porodu nebo těsně po něm	11/26,8 %	5/17,2 %	0/0 %	1/25 %	17/21,8 %
Do jednoho roku od narození	5/12,2 %	4/13,8 %	1/25 %	1/25 %	11/14,1 %
Mezi 1-5 rokem	7/17,1 %	6/20,7 %	3/75 %	1/25 %	17/21,8 %
Mezi 6-10 rokem	0/0 %	0/0 %	0/0 %	1/25 %	1/1,3 %
Mezi 11-15 rokem	0/0 %	3/10,3 %	0/0 %	0/0 %	3/3,8 %
Mezi 16-20 rokem	0/0 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %
Jiné	0/0 %	4/13,8 %	0/0 %	0/0 %	4/5,1 %
Celkem	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100 %	78/100 %

(vlastní zdroj)

25 respondentů uvedlo, že jejich sluchové postižení vzniklo v době těhotenství matky. Z tohoto počtu je 18 osob neslyšících a 7 nedoslýchavých. U 17 dotazovaných je u vzniku postižení uvedena doba „při porodu nebo těsně po něm“ Takovéto označení napsalo 11 neslyšících, 5 nedoslýchavých a 1 osoba z kategorie „jiné“. Stejný počet tedy 17 získalo své postižení mezi 1-5 rokem života, a to 7 neslyšících, 6 nedoslýchavých, 3 ohluchlí a 1 s praktickou hluchotou (pod pojmem „jiné“). Dále podle počtu odpovědí se umístila varianta doby vzniku do jednoho roku od narození a to v zastoupení 11 respondentů, ty můžeme rozdělit na 5 neslyšících, 4 nedoslýchavé, 1 ohluchlý a 1 „jiné“. Následuje možnost „jiné“ kam spadají 4 respondenti, kteří uvedli, že jejich postižení vzniklo ve věku 45 a 60 let. Mezi 11-15 rokem se objevilo postižení u 3 nedoslýchavých osob. Na posledním místě se umístil vznik sluchového postižení mezi 6-10 rokem tuto odpověď uvedl 1 respondent s praktickou hluchotou patřící do kategorie „jiné“.

Tabulka č. 4 - Věk a druh postižení

Věk	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
15-20 let	1/2,4 %	1/3,4 %	0/0 %	0/0 %	2/2,6 %
21-30 let	10/24,4 %	6/20,7 %	1/25 %	0/0 %	17/21,8 %
31-40 let	8/19,5 %	4/13,8 %	1/25 %	1/25 %	14/17,9 %
41-50 let	15/36,6 %	8/27,6 %	2/50 %	2/50 %	27/34,6 %
51-60 let	5/12,2 %	7/24,1 %	0/0 %	1/25 %	13/16,7 %
61 a více let	2/4,9 %	3/10,3 %	0/0 %	0/0 %	5/6,4 %
Celkem	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100 %	78/100 %

(vlastní zdroj)

Nejvíce je zastoupena věková hranice 41- 50 let a to ve všech typech sluchového postižení (neslyšící, nedoslýchavý, ohluchlý i u typu „jiné“ – praktická hluchota) Konkrétně jde o 15 neslyšících respondentů z celkového počtu 41. 8 osob nedoslýchavých z 29. A nakonec, se stejným počtem 2 respondentů, jsou typy sluchového postižení ohluchlý a postižení pod označením „jiné“ u obou je celkový počet 4 respondentů.

Tabulka č. 5 - Stupeň a druh postižení respondentů

Stupeň postižení	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Lehká nedoslýchavost	0/0 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %
Střední nedoslýchavost	2/4,9 %	7/24,1 %	1/25 %	0/0 %	10/12,8 %
Těžká nedoslýchavost	7/17,1 %	21/72,4 %	2/50 %	3/75 %	33/42,3 %
Úplná ztráta sluchu	31/75,6 %	0/0 %	1/25 %	1/25 %	33/42,3 %
Jiné	1/2,4 %	1/3,4 %	0/0 %	0/0 %	2/2,6 %
Celkem	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100 %	78/100 %

(vlastní zdroj)

Nejčastější stupeň sluchové ztráty u 31 neslyšících respondentů ze 41 je úplná ztráta sluchu. Z celkového počtu 29 nedoslýchavých osob uvedlo 21 jako nejvíce zastoupený stupeň sluchové ztráty těžkou nedoslýchavost. Sluchově postižení z kategorie „jiné“ celkem 4 osoby, napsali 3 z nich, že velikost sluchové ztráty je těžká nedoslýchavost. U typu postižení ohluchlý ze 4 respondentů dva odpověděli, že jejich stupeň sluchové ztráty je také těžká nedoslýchavost.

Tabulka č. 6 - Příčina vzniku a druh postižení

Příčina	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Vrozená vada	20/48,8 %	13/44,8 %	1/25 %	0/0 %	34/43,6 %
Komplikace v těhotenství nebo při porodu	9/22 %	5/17,2 %	0/0 %	2/50 %	16/20,5 %
Úraz	0/0 %	3/10,3 %	0/0 %	0/0 %	3/3,8 %
Nehoda	0/0 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %
Nemoc	10/24,4 %	3/10,3 %	1/25 %	1/25 %	15/19,2 %
Neznámý důvod	2/4,9 %	3/10,3 %	2/50 %	1/25 %	8/10,3 %
Jiné	0/0 %	2/6,9 %	0/0 %	0/0 %	2/2,6 %
Celkem	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100 %	78/100 %

(vlastní zdroj)

U 41 neslyšících respondentů je nejčastější příčinou vzniku postižení vrozená vada, jako příčinu ji uvedlo 20 respondentů. Z 29 nedoslýchavých osob napsalo 13, že příčinou postižení, stejně jako u neslyšících, je vrozená vada. Ohluchlí v celkovém počtu 4 osob, uvedli

2 z nich jako příčinu postižení neznámý důvod a také se stejným počtem respondentů z možnosti „jiné“ postižení, tedy 2, jako důvod postižení uvedli komplikace v těhotenství nebo při porodu. Jako nejvíce zastoupenou příčinu sluchového postižení ze 78 respondentů napsala 34 vrozenou vadu.

Tabulka č. 7 - Vzdělání a druh postižení respondentů

Vzdělání	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Základní škola	0/0 %	1/3,4 %	0/0 %	0/0 %	1/1,3 %
Odborné učiliště	4/9,8 %	5/17,2 %	0/0 %	1/25 %	10/12,8 %
Střední škola	31/75,6 %	15/51,7 %	1/25 %	2/50 %	49/62,8 %
Vyšší odborná škola	0/0 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %
Vysoká škola	6/14,6 %	8/27,6 %	3/75 %	1/25 %	18/23,1 %
Celkem	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100%	78/100 %

(vlastní zdroj)

Nejvíce zastoupené vzdělání je u respondentů střední škola se 62%, odpovědělo tak 49 dotazovaných. Na druhém místě s počtem 18 odpovědí tedy 23,1% se objevuje vysoká škola. 10 respondentů (12,8%) uvedlo jako nejvyšší dosažené vzdělání odborné učiliště. Na posledním místě se s 1,3% (1 osoba) umístila základní škola.

Tabulka č. 8 - Zaměstnání a druh postižení respondentů

Zaměstnání	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Nemám	0/0 %	2/6,9 %	0/0 %	0/0 %	2/2,6 %
Pracuji - částečný pracovní poměr	13/31,7 %	7/24,7 %	0/0 %	2/50 %	22/28,2 %
Pracuji – hlavní pracovní poměr	19/46,3 %	13/44,8 %	2/50 %	2/50 %	36/46,2 %
Studuji	6/14,6 %	5/17,2 %	1/25 %	0/0 %	12/15,4 %
Pracuji při studiu	1/2,4 %	2/6,9 %	0/0 %	0/0 %	3/3,8 %
Jiné	2/4,9 %	0/0 %	1/25 %	0/0 %	3/3,8 %
Celkem	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100%	78/100 %

(vlastní zdroj)

V tabulce můžeme vidět, že 46,2% dotazovaných tedy 36 respondentů pracuje na hlavní pracovní poměr. 28,2% dotazovaných, tím je myšleno 22 osob pracuje na částečný pracovní poměr. Na třetím místě je s 15,4% 12 respondentů, kteří studují. Opět se zde sešly dvě odpovědi se stejným počtem 3 osob, to znamená 3,8%, jde o respondenty, kteří pracují při studiu nebo zaškrtnli možnost „jiné“ (mateřská dovolená, péče o dceru na PnP-příspěvek na péči) S nejmenším počtem hlasů je odpověď nemám s 2,6% a 2 respondenty.

12.9.2. Vzdělání a práce

Tabulka č. 9 - Speciální školy a druh postižení

Navštěvujete/li jste speciální školu pro sluchově postižené?	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Ano	35/85,4 %	13/44,8 %	4/100%	3/75 %	55/70,5 %
Ne	6/14,6 %	16/55,2 %	0/0 %	1/25 %	23/29,5 %
Celkem	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100%	78/100 %

(vlastní zdroj)

Tabulka č. 10 - Vzdělání a speciální školy

Navštěvujete/li jste speciální školu pro sluchově postižené?	Nejvyšší dosažené vzdělání					
	Základní škola	Odborné učiliště	Střední škola	Vyšší odborné vzdělání	Vysoká škola	Celkem
Ano	1/100 %	6/60 %	37/75,5 %	0/0 %	11/61,1%	55/70,5 %
Ne	0/0 %	4/40 %	12/24,5 %	0/0 %	7/38,9%	23/29,5 %
Celkem	1/100 %	10/100 %	49/100 %	0/0 %	18/100%	78/100 %

K odpovědím týkajících se vzdělání se vážou dvě tabulky. V první je zaznamenáno, že celkem 70,5% dotazovaných, tedy 55 osob navštěvuje nebo navštěvovalo školu pro sluchově postižené. 29,5 %, 23 respondentů uvedlo, že chodí/li do „normálních škol“.

V druhé tabulce pak můžeme vidět, že z celkového počtu 55 respondentů, kteří uvedli, že navštěvují/li speciální školu pro sluchově postižené je rozdělení typů škol následující: Nejvíce je zastoupena střední škola se 75,5% tedy 37 osob. Dále je to 61,1%, 11 respondentů, kteří napsali vysokou školu. Na třetím místě je to pak 6 osob (60%), kteří uvedli odborné učiliště a nakonec 1 respondentem se základní školou.

Ti co uvedli že navštěvují/li „normální“ vzdělávací systém je pak toto konkrétní rozdělení: opět je nejvíce uvedena střední škola, 12 respondentů (24,5%). Následuje vysoká škola se 7 osobami (38,9%) a poslední pak je odborné učiliště v počtu 4 respondentů (40%).

Tabulka č. 11 - Vzdělání a zaměstnání respondentů

Vzdělání	Zaměstnání						
	Studuji	Pracuji - částečný pracovní poměr	Pracuji- hlavní pracovní poměr	Pracuji při studiu	Nemám	Jiné	Celkem
Základní škola	1/8,3 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %	1/1,3 %
Odborné učiliště	0/0 %	2/9,1 %	8/22,2 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %	10/12,8%
Střední škola	11/91,7%	19/86,4 %	16/44,4 %	2/75 %	0/0 %	1/25 %	49/ 62,8 %
Vyšší odborná škola	0/0 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %
Vysoká škola	0/0 %	1/4,5 %	12/33,3 %	1/25 %	2/100 %	2/75 %	18/23,1 %
Celkem	12/100%	22/100 %	36/100 %	3/100%	2/100 %	3/100%	78/100%

(vlastní zdroj)

V následujících tabulkách se už více budeme zabývat tématem práce a pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením. I když konkrétně v této první tabulce ještě trochu zůstaneme i v oblasti vzdělání.

V tabulce totiž můžeme vidět, že ze 49 respondentů, kteří uvedli střední školu, tak největší počet 19 z nich pracuje na částečný pracovní poměr. Z 18 osob co napsali vysokou školu, pracuje na hlavní pracovní poměr 12. Poslední je odborné učiliště s 10 respondenty, kde 8 z nich nejčastěji uvedli, že pracují na hlavní pracovní poměr.

Tabulka č. 12 - Pracovní kolektiv a druh postižení

pracujete v kolektivu	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Slyšících	13/36,1 %	10/43,5 %	1/25 %	1/25 %	25/37,9 %
Neslyšících	12/33,3 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %	12/18,2 %
Slyšících i neslyšících	11/30,6 %	13/ 56,5 %	2/75 %	3/75 %	29/43,9 %
Celkem	36/100 %	23/100 %	3/100 %	4/100%	66/100 %

(vlastní zdroj)

Z celkového počtu 66 respondentů, uvedli, že pracují, je 36 neslyšících, 23 nedoslýchavých, 3 ohluchlí a 4 jinak sluchově postižené osoby.

Dále z této tabulky také vyplývá, že z tohoto celkového počtu respondentů pracuje 25 osob tedy 37,9% v kolektivu slyšících. 12 osob (18,2%) pracuje v kolektivu neslyšících a 29 respondentů (43,9%) uvedlo, že pracuje, jak v kolektivu slyšících tak i neslyšících.

V tomto počtu není zahrnuto 12 lidí, kteří uvedli, že studují a 5, kteří uvedli, že práci nemají nebo jsou to osoby pečující, na mateřské dovolené a OSVČ. (nicméně se těchto 5 do

tabulky započítalo, protože také napsali, že buď „částečně pracují“ nebo jsou ve zkušebním období atd.)

Tabula č. 13 - Příležitosti na trhu práce a druh postižení

Myslíte si, že osoby se sluchovým postižením mají podle Vás stejné šance získat zaměstnání jako osoby bez sluchového postižení? Jsou znevýhodněni při volbě povolání?	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Ano	0/0 %	3/10,3 %	0/0 %	0/0 %	3/3,8 %
Spíše ano	8/19,5 %	12/41,4 %	2/50 %	2/50 %	24/30,8 %
Nemohu se rozhodnout	7/17,1 %	3/10,3 %	1/25 %	0/0 %	11/14,1 %
Spíše ne	22/53,7 %	9/31 %	1/25 %	1/25 %	33/42,3 %
Ne	4/9,8 %	2/6,9 %	0/0 %	1/25 %	7/9 %
Celkem	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100 %	78/100 %

(vlastní zdroj)

Tabulka č. 14 - Příležitosti na trhu práce a zaměstnání

Myslíte si, že osoby se sluchovým postižením mají podle Vás stejné šance získat zaměstnání jako osoby bez sluchového postižení?	Zaměstnání						
	Studuji	Pracuji- částečný pracovní poměr	Pracuji- hlavní pracovní poměr	Pracuji při studiu	Nemám	Jiné	Celkem
Ano	0/0 %	1/4,5 %	2/5,6 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %	3/3,8 %
Spíše ano	0/0 %	9/40,9 %	14/38,9 %	1/25 %	0/0 %	0/0 %	24/30,8 %
Nemohu se rozhodnout	5/41,7 %	2/9,1 %	4/11,1 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %	11/14,1 %
Spíše ne	7/58,3 %	9/40,9 %	14/38,9 %	2/75 %	0/0 %	1/25 %	33/42,3 %
Ne	0/0 %	1/4,5 %	2/5,6 %	0/0 %	2/100 %	2/75 %	7/9 %
Celkem	12/100 %	22/100 %	36/100 %	3/100 %	2/100 %	3/100 %	78/100 %

(vlastní zdroj)

Tyto dvě tabulky spolu navzájem souvisí, jelikož se obě zabývají stejnou otázkou, která měla za úkol zjistit, zda se respondenti domnívají, že osoby se sluchovým postižením a osoby bez sluchového postižení mají stejné šance získat zaměstnání.

V první tabulce je tedy uvedeno, že 33 (42,3%) respondentů si spíše nemyslí, že by osoby se sluchovým postižením a osoby bez postižení měli stejné šance získat zaměstnání.

Možnost spíše ano uvedlo 24 osob (30,8%). 11 osob (14,1%) se nemohlo rozhodnout. 7 respondentů (9%) dalo možnost ne a 3 (3,8%) respondenti uvedli možnost ano.

V druhé tabulce je pak vidět, že 36 respondentů, kteří pracují na hlavní pracovní poměr, stejný počet 14 osob (38,9%) nejčastěji volili možnosti spíše ano a spíše ne. U 22 respondentů pracujících na částečný pracovní poměr, byli také nejvíce zapsány možnosti spíše ano a spíše ne a to opět se stejným počtem, tentokrát 9 respondentů (40,9%). 7 osob studujících (58,3%) se domnívá, že zde spíše nejsou stejné šance pro získání zaměstnání. 2 respondenti (75%) pracující při studiu uvedlo možnost spíše ne. 2 osoby co práci nemají (100%) tak i 2 osoby označené jako „jiné“ (75%) dali možnost ne.

12.9.3. Kompenzační pomůcky

Tabulka č. 15 - Požívání kompenzačních pomůcek a druh postižení

Využíváte kompenzační pomůcky ?	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Ano	39/95,1 %	26/89,7 %	4/100%	4/100%	73/93,6 %
Občas	1/2,4 %	2/6,9 %	0/0 %	0/0 %	3/3,8 %
Ne	1/2,4 %	1/3,4 %	0/0 %	0/0 %	2/2,6 %
Celkem	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100%	78/100 %

(vlastní zdroj)

Celkově ze 78 respondentů využívá kompenzační pomůcky 93,6% dotazovaných to znamená, že takto odpovědělo 73 osob. Na druhém místě se podle počtu odpovědí objevila možnost občasného využívání kompenzačních pomůcek s 3 osobami (3,8%). Nejméně osob přesněji řečeno 2 (2,6 %) nevyužívá kompenzační pomůcky vůbec.

Tabulka č. 16 - Využívané kompenzační pomůcky a druh postižení

Které kompenzační pomůcky používáte?	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Sluchadla	29/70,7 %	24/85,7 %	2/50 %	3/	58/29,6 %
Světelná a vibrační signalizace	29/70,7 %	15/53,6 %	0/0 %	3/	47/24 %
Indukční smyčka	0/0 %	5//17,9 %	0/0 %	3/75 %	8/4,1 %
Kochleární implantát	3/7,3 %	2/7,1 %	2/50 %	1/25 %	8/ 4,1 %
FM pojítka	1/2,4 %	3/10,7 %	0/0 %	0/0 %	4/2 %
Asistenční pes	0/0 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %
Mobil a mobilní aplikace	39/95,1 %	24/85,7 %	1/25 %	3/75 %	67/34,2 %
Jiné	0/0 %	4/14,3 %	0/0 %	0/0 %	4/2 %

(vlastní zdroj)

Tabulka č. 17 – Respondenti využívající více pomůcek a druh postižení

Kompenzační pomůcky, které používají (počet)	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
1 pomůcka	4/10 %	4/14,3 %	3/75 %	1/25 %	12/15,8 %
2 pomůcky	11/27,5 %	6/ 21,4 %	1/25 %	0/0 %	18/23,7 %
3 pomůcky	25/ 62,5 %	12/42, 9 %	0/0 %	0/0 %	37/48,7 %
4 pomůcky	0/0 %	5/17,9 %	0/0 %	3/75 %	8/10,5 %
5 pomůcek	0/0 %	1/3,6 %	0/0 %	0/0 %	1/1,3 %
Celkem	40/100 %	28/100 %	4/100 %	4/100%	76/100 %

(vlastní zdroj)

U této otázky mohly osoby se sluchovým postižením označit více kompenzačních pomůcek, které používají, i proto je celkový počet odpovědí 196. V druhé tabulce je proto pro větší přehlednost možnost vidět, jaký počet respondentů používá více kompenzačních pomůcek (pomůcky nemusí být využívány se stejnou intenzitou). Ovšem v druhé tabulce můžeme vidět, že celkový počet odpovědí je menší než je celkový počet respondentů, kteří se účastnili výzkumného šetření a to z toho důvodu, že jak už je uvedeno výše (tabulka č. 15), dvě osoby nepoužívají žádné kompenzační pomůcky.

Mobil a mobilní aplikace používá 67 respondentů (34,2%) a tím umístily na první místo. Na druhé místo se dostala sluchadla, ta uvedla 58 osob ((29,6%) Třetí místo patří světelné a vibrační signalizaci, tu uvedlo 47 osob (24%). Jako další skončili indukční smyčka a kochleární implantát se stejným počtem 8 odpovědí (4,1%). FM pojítka a kompenzační pomůcky pod označením „jiné“ (vibrační budík, bezdrátová sluchátka na televizor, easyteak, transmitter), opět se stejným počtem 4 respondentů (2%).

Pokud respondenti uvedli, že používají kochleární implantát, měli také říci, ve kterém věku podstoupili k tomu potřebnou operaci. Z odpovědí vyplývá, že podstoupili operaci ve věkovém rozmezí 2 – 48 let (2, 3, 5, 12, 15, 30, 33, 48).

Jak už jsem zmiňovala výše, některé osoby se sluchovým postižením používají více než jednu kompenzační pomůcku. Přesněji řečeno 2 pomůcky používá 18 respondentů (23,7%). 3 pomůcky používá 37 osob (48,7%). 8 respondentů (10,5%) uvedlo, že má 4 pomůcky a 1 osoba (1,3%) napsala 5 kompenzační pomůcek.

Tabulka č. 18 - Pocity respondentů ohledně používání kompenzačních pomůcek a druh postižení

Cítíte se někdy špatně (nepohodlně) kvůli tomu že používáte kompenzační pomůcky ?	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Ano	0/0 %	1/3,6 %	0/0 %	0/0 %	1/14,5 %
Spíše ano	1/2,5 %	6/21,4 %	0/0 %	1/25 %	8/ 10,5 %
Nemohu se rozhodnout	4/10 %	1/ 3,6 %	0/0 %	0/0 %	5/6,6 %
Spíše ne	24/60 %	12/42,9 %	2/50 %	3/75 %	38/50 %
Ne	11, 27,5 %	8/28,6 %	2/50 %	0/0 %	24/31,6 %
Celkem	40/100 %	28/100 %	4/100 %	4/100%	76/100 %

(vlastní zdroj)

Otázka měla zjistit, jestli se osoby se sluchovým postižením cítí někdy špatně (nepohodlně), kvůli tomu, že používají kompenzační pomůcky. Celkový počet respondentů, kteří odpověděli na tuto otázku je opět nižší a to z toho důvodu, že dva respondenti v dřívější otázce odpověděli, že nepoužívají žádné kompenzační pomůcky (viz. Tabulka č. 15).

38 osob (50%) napsalo, že se spíše necítí špatně (nepohodlně), kvůli používání kompenzačních pomůcek. Možnost ne zvolilo 24 respondentů (31,6%). 8 respondentů (10,5%) uvedlo, že se spíše cítí špatně (nepohodlně), kvůli používání kompenzačních pomůcek. 5 odpovídajících (6,6%) se nemohlo rozhodnout a možnost ano zvolila 1 osoba (14,5%).

12.9.4. Komunikace

Tabulka č. 19 – Komunikační systémy (prostředky) a druh postižení

Uvedte, které komunikační systémy (prostředky) ovládáte?	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Český jazyk	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100%	78/23,7 %
Znakový jazyk	40/97,6 %	11/37,9 %	3/75 %	2/50 %	56/17 %
Znakovanou češtinu	15/36,6 %	8/27,6 %	2/ 50 %	1/25 %	26/7,9 %
Mluvenou češtinu (schopnost mluvit)	11/26,8 %	18/62,1 %	4/100 %	3/75 %	36/10,9 %
Psanou češtinu	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100 %	78/23,7 %
Odezírání	25/61 %	16/55,2 %	3/75 %	2/50 %	46/14 %
Mezinárodní znakový systém (cizojazyční znakové jazyky)	4/9,8 %	1/3,4 %	2/50 %	2/50 %	9/2,7 %

(vlastní zdroj)

Tabulka č. 20 – Respondenti ovládající více komunikačních systémů (prostředků) a druh postižení

Počet komunikačních systémů	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
1 systém	0/0 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %
2 systémy	11/26,8 %	9/31 %	0/0 %	1/25 %	21/26,9 %
3 systémy	11/26,8 %	7/24,1 %	0/0 %	0/0 %	18/23,1 %
4 systémy	10/24,4 %	4/13,8 %	2/50 %	0/0 %	16/20,5 %
5 systémů	3/7,3 %	4/13,8 %	0/0 %	2/50 %	9/11,5 %
6 systémů	4/9,8 %	5/17,2 %	1/25 %	0/0 %	10/12,8 %
7 systémů	2/4,9 %	0/0 %	1/25 %	1/25 %	4/5,1 %
Celkem	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100 %	78/100 %

(vlastní zdroj)

I u této otázky (stejně jako u otázky č. 17) mohli respondenti označit více komunikačních systémů (prostředků), které ovládají, proto je i zde celkový počet odpovědí 329, tedy větší než je počet respondentů, kteří dotazník vyplňovali (nemusí všechny uvedené systémy ovládat na stejné úrovni). Český jazyk a psaná čeština se stejným počtem 78 odpovědí (23,7%) umístily na prvním místě. Druhý nejvíce zastoupený je znakový jazyk, který napsalo 56 osob (17%). Odezírání se dostalo na třetí místo s 46 odpověďmi (14%). 36 respondentů (10,9%) odpovědělo, že ovládá mluvenou češtinu (schopnost mluvit). Na předposlední místo se dostala znakovaná čeština, kterou ovládá 26 osob (7,9%). Poslední se pak umístila schopnost ovládat jako komunikační prostředek mezinárodní znakový jazyk, tuto možnost uvedlo 9 respondentů (2,7%).

V druhé tabulce je uvedeno kolik komunikačních systémů osoby se sluchovým postižením ovládají. Protože jak už vyplývá z první tabulky (tabulka č. 19) všichni respondenti ovládají minimálně dva komunikační systémy, takto to uvedlo 21 osob (26,9%). Tři komunikační systémy ovládá 18 osob (23,1%). 4 systémy uvedlo 16 osob (20,5%). 9 respondentů (11,5%) napsalo, ovládají 5 komunikačních systémů. 10 respondentů (12,8%) napsalo, že ovládá 6 komunikačních systémů a všech 7 komunikačních systémů (max. možný počet), zaškrtili 4 osoby (5,1%).

Tabulka č. 21- Preference jazyka v každodenním životě a druh postižení

Preference jazyka v každodenním životě	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Český jazyk	3/7,3 %	21/72,4 %	4/100 %	2/50 %	30/38,5 %
Znakový jazyk	31/75,6 %	2/6,9 %	0/0 %	0/0 %	33/42,3 %
Kombinace	7/17,1 %	6/20,7 %	0/0 %	2/50 %	15/19,2 %
Celkem	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100%	78/100 %

(vlastní zdroj)

Z celkového počtu 78 osob se sluchovým postižením v každodenním životě preferuje používání znakového jazyka 33 odpovídajících (42,3%). Druhý nejvíce preferovaný způsob komunikace je s počtem 30 odpovědí (38,5%) český jazyk. 15 respondentů (15) uvedlo, že nejraději jsou, když mohou způsob komunikace kombinovat.

Tabulka č. 22 – Další osoby se sluchovým postižením v rodině a druh postižení

Máte v rodině další osoby se sluchovým postižením?	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Ano	21/51,2 %	10/34,5 %	0/0 %	0/0 %	31/38,7 %
Ne	20/48,8 %	19/65,5 %	4/100 %	4/100%	47/60,3 %
Celkem	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100%	78/100 %

(vlastní zdroj)

Otázka měla zjistit, zda jsou v rodině osob se sluchovým postižením ještě další členové se stejným postižením. 47 osob (60,3%) uvedlo, že ne a 31 respondentů (38,7%) zvolilo možnost ano.

Tabulka č. 23 – Komunikace se členy rodiny a druh postižení

Jak se členy (slyšícími) své rodiny komunikujete?	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Český jazyk	5/12,2 %	10/34,5 %	4/100 %	2/ 50 %	21/19,8 %
Znakový jazyk	25/61 %	5/17, 2 %	0/0 %	1/25 %	31/29,2 %
Znakovaná čeština	3/7.3 %	2/6,9 %	0/0 %	0/0 %	5/4,7 %
Odezírání	25/60 %	19/65, 5 %	1/25 %	1/ 25 %	46/43,4 %
Jiné	0/0 %	2/6,9 %	0/0 %	125 %	3/2,8 %

(vlastní zdroj)

Tabulka č. 24 – Respondenti, kteří v rodině komunikují více způsoby a druh postižení

Více způsobů komunikace v rodině (se slyšícími členy)	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
1 způsob	22/53,7 %	23/79,3 %	3/75 %	4/100%	52/66,7 %
2 způsoby	17/41,5 %	4/13,8 %	1/25 %	0/0 %	22/28,2 %
3 způsoby	2/4,9 %	2/6,9 %	0/0 %	0/0 %	4/5,1 %
Celkem	41/100 %	29/100%	4/100 %	4/100%	78/100 %

(vlastní zdroj)

V této otázce stejně jako u dvou otázek dříve (otázka č. 17 a 20) mohly osoby se sluchovým postižením označit více způsobů, které používají pro komunikaci se slyšícími členy rodiny a proto je celkový počet odpovědí 106. Proto je k této otázce připojena i druhá tabulka, kde je uvedeno kolik způsobů komunikace respondenti používají.

Nejvíce osob komunikuje v rodině za pomoci odezírání, takto jich odpovědělo 46 (43,4%). Druhým nejčastěji používaným způsobem komunikace se s počtem 31 odpovědí (29,2%) je znakový jazyk. Další pak je český jazyk s 21 odpověďmi (19,8%). Poslední se umístila znakovaná čeština, kterou zaškrtno 5 respondentů (4,7%).

66,7% tedy 52 odpovídajících uvedlo, že pro komunikaci s ostatními členy rodiny (slyšícími) používá jeden komunikační způsob. 2 způsoby komunikace napsalo 22 osob (28,2%) a 4 respondenti používají 3 komunikační způsoby.

Tabulka č. 25 – Lidé kolem osob se sluchovým postižením a druh postižení

Jací lidé (přátelé) kolem Vás jsou?	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Převážně neslyšící	6/14, 6 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %	6/7,7 %
Spíše neslyšící	20/48,8 %	5/17,2 %	0/0 %	0/0 %	25/32,1 %
Převážně slyšící	9/22 %	14/48,3 %	1/25 %	2/50 %	26/33,3 %
Spíše slyšící	4/9, 8 %	9/31 %	2/50 %	0/0 %	15/19,2 %
Jiné	2/4,9 %	1/3,4 %	1/25 %	2/50 %	6/7,7 %
Celkem	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100%	78/100 %

(vlastní zdroj)

Ze 78 respondentů se sluchovým postižením, kteří se zúčastnili výzkumného šetření, odpovědělo 26 osob (33,3%), že se nejvíce pohybují a jsou ve společnosti převážně slyšících lidí. Druhá nejčastěji uváděná možnost byla, ta, že lidé kolem sluchově postižených jsou spíše neslyšící a to s počtem 25 odpovědí (32,1%). Možnost spíše slyšící označilo 15 osob (19,2%). Na posledním místě se umístily dvě možnosti a to konkrétně možnost převážně neslyšící a

možnost „jiné“ (tím je v tomto případě míněno, že lidé kolem osob se sluchovým postižením jsou slyšící i neslyšící zhruba ve stejné míře) oboje s počtem 6 odpovědí (7,7%).

Tabulka č. 26 – V jaké společnosti se sluchově postižení cítí lépe a druh postižení

V jaké společnosti se cítíte lépe?	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Společnost slyšících	1/2,4 %	7/24,1 %	0/0 %	1/25 %	9/11,5 %
Společnost neslyšících	34/82,9 %	6/20,7 %	0/0 %	1/25 %	41/52,6 %
V obou stejně	6/14,6 %	16/55,2 %	4/100 %	2/50 %	28/35,9 %
Celkem	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100 %	78/100 %

(vlastní zdroj)

Tabulka č. 27 - V jaké společnosti se sluchově postižení cítí lépe a příčina vzniku postižení

V jaké společnosti se cítíte lépe?	Příčina							
	Vrozená vada	Komplikace v těhotenství nebo při porodu	Úraz	Při nehodě	onemocnění	Neznámý důvod	Jiné	Celkem
Společnost slyšících	4/11,8%	1/6,3%	1/25 %	0/0 %	1/6,7%	1/5 %	1/50 %	9/11,5%
Společnost neslyšících	20/58,8 %	7/43,8 %	0/0 %	0/0 %	10/66,7%	3/45 %	1/50 %	41/52,6 %
V obou stejně	10/29,4 %	8/50 %	2/75 %	0/0 %	4/26,7%	4/50 %	0/0%	28/35,9 %
Celkem	34/100 %	16/100 %	3/10 0%	0/0 %	15/100 %	8/100 %	2/10 0%	78/100%

(vlastní zdroj)

Tabulka č. 28 - V jaké společnosti se sluchově postižení cítí lépe a lidé kolem osob se sluchovým postižením

V jaké společnosti se cítíte lépe?	Lidé (přátelé) kolem Vás jsou?				Jiné	Celkem
	Převážně neslyšící	Spíše neslyšící	Převážně slyšící	Spíše slyšící		
Společnost slyšících	0/0 %	0/0 %	5/19,2 %	4/26,7%	0/0 %	9/11,5 %
Společnost neslyšících	6/100 %	21/84 %	8/30,8 %	4/26,7%	2/33,3%	41/52,6%
V obou stejně	0/0 %	4/16 %	13/50 %	7/46,7 %	4/66,7%	28/35,9%
Celkem	6/100 %	25/100 %	26/100 %	15/100%	6/100%	78/100%

(vlastní zdroj)

Tyto tři tabulky spolu navzájem souvisí, jelikož se všechny zabývají stejnou otázkou, která má zjistit v jaké společnosti se sluchově postižení cítí lépe. Z první tabulky vyplývá, že 41 respondentů (52,6%) se cítí lépe ve společnosti neslyšících. 28 osob (35,9%) odpovědělo, že

se cítí v obou společnostech stejně a 9 (11,5%) respondentů napsalo, že lépe se cítí ve společnosti slyšících.

Z druhé tabulky vyplývá, že z 34 respondentů, kteří napsali, že příčinou vzniku sluchového postižení je vrozená vada se 20 (58,8%) z nich cítí lépe ve společnosti neslyšících. Z osob, u kterých vznikla sluchová vada v důsledku komplikací v těhotenství nebo při porodu se 8 (50%) z nich cítí v obou společnostech stejně dobře. Z celkového počtu 3 osob jejichž sluchové postižení vzniklo po úrazu, se 2 osoby (75%) cítí jak ve společnosti slyšících tak i neslyšících stejně dobře. Další jsou osoby se sluchovým postižením způsobeným z důvodu onemocnění. Z celkového počtu 15 osob se 10 (66,7%) cítí lépe ve společnosti neslyšících. V obou společnostech se cítí dobře 4 odpovídající osoby (50%) a poslední je možnost „jiné“ kterou označily dohromady 2 osoby jako důvod vzniku sluchového postižení. U těchto respondentů se 1 (50%) cítí lépe ve společnosti slyšících a druhý ve společnostech neslyšících.

Výsledek v této tabulce potvrzuje jednu z hypotéz a to tu, že osoby, které mají sluchové postižení od narození, preferují být spíše součástí společnosti Neslyšících než ve většinové společnosti. Konkrétně to uvedlo 20 (58,8%) respondentů, u kterých vzniklo sluchové postižení v důsledku vrozené vady a 7 (43,8%), jejichž příčina sluchového postižení jsou komplikace v těhotenství nebo při porodu.

Z třetí tabulky související s touto otázkou můžeme vyvodit, že z 26 osob, kteří uvedli, že lidé kolem nich jsou převážně slyšící, napsalo 13 respondentů (50%), že se cítí stejně dobře, jak ve společnosti slyšících i neslyšících. Stejnou možnost zvolili i sluchově postižení, kteří se pohybují ve společnosti spíše slyšících, tedy celkově 15 osob a to s počtem 7 odpovědí (46,7%). U 25 respondentů, kolem kterých jsou spíše lidé neslyšící, uvedlo 21 z nich, že se cítí lépe ve společnosti neslyšících. A opět stejnou možnost, tedy že se cítí lépe ve společnosti neslyšících, zaškrtno i 6 osob, kteří kolem sebe mají převážně neslyšící lidi.

12.9.5. Tlumočnické služby

Tabulka č. 29 – Využívání tlumočnických služeb a druh postižení

Využíváte tlumočnické služby?	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Ano	20/48,8 %	2/6,9 %	0/0 %	0/0 %	22/28,2 %
Občas	18/43,9 %	9/31 %	2/50 %	3/75 %	32/41 %
Ne	3/7,3 %	18/62,1 %	2/50 %	1/25 %	24/30,8 %
Celkem	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100 %	78/100 %

(vlastní zdroj)

Tabulka č. 30 – Využívání tlumočnických služeb a od kterých organizací

Využíváte tlumočnické služby?	Od jaké organizace je využíváte nejčastěji				
	Tichý svět	Tlumočnické služby SNN	Česká unie neslyšících	Jiné	Celkem
Ano	3/60 %	0/0 %	18/62,1 %	1/25 %	22/40,7 %
Občas	2/40 %	12/100 %	11/37,9 %	7/75 %	32/59,3 %
Celkem	5/100 %	12/100 %	29/100 %	8/100%	54/100 %

(vlastní zdroj)

Tabulky č. 28 a 29 se obě týkají jedné otázky, a to jestli osoby se sluchovým postižením využívají nějaké tlumočnické služby. Konkrétně v první tabulce z celkového počtu 78 respondentů, 32 osob (41%) uvedlo, že občas využívají tlumočnické služby. Možnost ne označilo 24 osob (30,8%). 22 respondentů (28,2%) využívá tlumočnické služby.

Druhá tabulka se zaměřila na to, od jakých organizací jsou tlumočnické služby nejvíce poskytovány. Z odpovědí 54 respondentů, kteří napsali, že využívají tlumočnické služby nebo je využívají občas, vyplývá, že nejvíce jsou využívány služby od organizace Česká unie neslyšících. Pravidelně pak tyto služby využívá 18 osob (37,9%) a občas 11 osob (37,9%) Druhá nejčastěji zastoupená je Společnost neslyšících a nedoslýchavých v ČR známá také pod zkratkou SNN, která poskytuje tlumočnické služby občas 12 osobám (100%). Na třetím místě jsou další možnosti pod označením „jiné“ (tlumočení prostřednictvím rodinných příslušníků, Unie neslyšících Brno, Olomouc atd., tlumočnické služby poskytované vysokou školou a kombinace více různých možností), takto využívá tlumočnické služby 1 osoba (25%) a občas 7 osob (75%). Organizaci Tichý svět a její tlumočnické služby využívají 3 respondenti (60%) a 2 respondenti (40%) tyto služby využívají občas.

Tabulka č. 31 – Aplikace pro osoby se sluchovým postižením a druh postižení

Používáte pro komunikaci také aplikace pro neslyšící?	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Aplikace Tichý svět	4/9,8 %	1/3,4 %	0/0 %	0/0 %	5/6,4 %
Aplikace Záchranka	1/2,4 %	8/27,6 %	0/0 %	0/0 %	9/11,5 %
Chatovací aplikace	32/78 %	17/58,6 %	4/100 %	0/0 %	53/67,9 %
Ne	3/7,3 %	3/10,3 %	0/0 %	1/25 %	7/9 %
Jiné	1/2,4 %	0/0 %	0/0 %	3/75 %	4/5,1 %
Celkem	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100%	78/100 %

(vlastní zdroj)

Většina respondentů (67,9% - 53 odpovídajících) používá pro komunikaci se společnostmi také aplikace pro neslyšící a to konkrétně Chatovací aplikace. 9 odpovědí (11,5%) získala možnost aplikace Záchranka. 7 respondentů (9%) napsalo, že nevyužívají pro

komunikaci žádné speciální aplikace pro neslyšící. 6,4 % tedy 5 osob se sluchovým postižením uvedlo, že pro komunikaci využívá také aplikaci Tichý svět a 4 respondenti (5,1%) zaškrtnli možnost „jiné“ (přepis).

Tabulka č. 32 – Příležitosti, při kterých sluchově postižení využívají tlumočnické služby a druh postižení

Při jaké příležitosti nejčastěji využíváte tlumočnické služby?	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Na úřadech	29/70,7 %	5/17,2 %	0/0 %	0/0 %	34/36,6 %
V případě zdravotních problémů	25/61 %	2/6,9 %	0/0 %	0/0 %	27/29 %
V zaměstnání	4/9,8 %	3/10,3 %	2/50 %	1/25 %	10/10,8 %
Při hledání práce	4/9,8 %	1/3,4 %	0/0 %	0/0 %	5/5,4 %
Ve škole	8/19,5 %	1/3,4 %	0/0 %	0/0 %	9/9,7 %
Jiné	1/2,4 %	5/17,2 %	0/0 %	2/50 %	8/8,6 %

(vlastní zdroj)

Tabulka č. 33 – Respondenti využívající tlumočnické služby ve více případech a druh postižení

Tlumočnické služby využívané ve více případech	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
1 případ	10/28,6 %	8/66,7 %	2/100 %	3/100%	23/44,2 %
2 případy	16/45,7 %	2/16,7 %	0/0 %	0/0 %	18/34,6 %
3 případy	6/17,1 %	1/8,3 %	0/0 %	0/0 %	7/13,5 %
4 případy	2/5,7 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %	2/3,8 %
5 případů	1/2,9 %	1/8,3 %	0/0 %	0/0 %	2/3,8 %
Celkem	35/100 %	12/100 %	2/100 %	3/100%	52/100 %

(vlastní zdroj)

Stejně jako u otázek v tabulkách (č. 17,20 a 24), mohli i zde respondenti označit více příležitostí, při kterých využívají tlumočnické služby i proto je celkový počet odpovědí na tuto otázku 93. V druhé tabulce tedy můžeme vidět, kolik respondentů využívá tlumočnické služby pouze v jednom případě a kolik jich naopak tyto služby využívá při více příležitostech.

Využívání tlumočnických služeb na úřadech se s počtem 34 odpovědí (36,6%) umístilo na prvním místě. Tlumočnické služby využívané v případech zdravotních problémů se s počtem 27 odpovědí (29%) dostaly na druhé místo. Na třetím místě skončila možnost tlumočnických služeb poskytovaných v zaměstnání, takto odpovědělo 10 osob (10,8%) se sluchovým postižením. 9 osob (9,7%) uvedlo, že nejčastěji využívá tlumočnické služby ve škole. Možnost využívání tlumočnických služeb „jiné“ (banky, pojišťovny, slavnostní příležitosti –

svatba, kulturní akce atd.) napsalo 8 osob (8,6%) a 5 respondentů (5,4%) uvedlo, že nejčastěji využívává tlumočnické služby při hledání práce.

Z 52 (dvě osoby vůbec neuvedly žádnou odpověď) odpovědí získaných na tuto otázku, pouze v jednom případě využívá tlumočnické služby 23 osob (44,2%). Ve dvou případech pak 18 respondentů (34,6%). Možnost využívání tlumočnických služeb ve 3 případech uvedlo 7 respondentů (13,5%) Využívání služeb ve 4 a 5 případech uvedli se stejným počtem odpovědí 2 respondenti (3,8%).

12.9.6. Bariéry v začlenění (socializaci) do společnosti

Tabulka č. 34 – Co vnímají osoby se sluchovým postižením jako největší obtíž svého postižení a druh postižení

Co vnímáte jako největší obtíž svého sluchového postižení?	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Komunikační problémy	31/75,6 %	12/41,4 %	1/25 %	3/75 %	47/60,3 %
Špatné porozumění (při komunikaci, čtení atd.)	5/12,2 %	8/27,6 %	0/0 %	0/0 %	13/16,7 %
Technické nedostatky	1/2,4 %	5/17,2 %	0/0 %	1/25 %	7/9 %
Špatný přístup k informacím	3/7,3 %	1/3,4 %	2/50 %	0/0 %	6/7,7 %
Předsudky o sluchově postižených	1/2,4 %	3/10,3 %	1/25 %	0/0 %	5/6,4 %
Celkem	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100%	78/100 %

(vlastní zdroj)

Tato otázka měla za úkol zjistit, co vnímají osoby se sluchovým postižením jako největší obtíž svého postižení. Nejčastější odpověď podle očekávání byla, že největší obtíž jsou pro ně komunikační problémy s intaktní společností. Takto odpovědělo 60,3% tedy 47 respondentů. Na druhém místě se s počtem 13 odpovědí (16,7%) umístil problém špatného porozumění (při komunikaci – rychlá mluva, špatná artikulace, čtení atd.). Další pak skončil problém technických nedostatků, který uvedlo 7 osob (9%). Problém špatného přístupu k informacím uvedlo 6 osob (7,7%) Dále se také objevily obtíže spojené hlavně s předsudky o sluchově postižených, tento problém uvedlo 5 respondentů (6,4%)

Z toho tedy vyplývá, že se potvrdila i moje druhá hypotéza, že největší obtíž (problém) spojený se sluchovým postižením jsou komunikační problémy s většinovou společností., to si myslí 60,3% tedy 47 respondentů.

Tabulka č. 35 – Jak by respondenti chtěli, aby zmíněné problémy byly řešeny a druh postižení

Jak byste případně chtěli, aby tyto problémy (obtíže) byly řešeny?	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Osvěta (jak správně komunikovat, o životě sluchově postižených atd.)	18/43,9 %	11/37,9 %	1/25 %	1/25 %	31/39,7 %
Rozšíření znalostí komunikace a schopnost tak komunikovat	7/17,1 %	1/3,4 %	0/0 %	2/50 %	10/12,8 %
Technický pokrok a přizpůsobení potřebám sluchově postižených	5/12,2 %	6/20,7 %	3/75 %	1/25 %	15/19,2 %
Zmírnit komunikační problémy	4/9,8 %	3/10,3 %	0/0 %	0/0 %	7/9 %
Snaha o pochopení a ochota zmírnit sociální vyloučení	5/12,2 %	2/6,9 %	0/0 %	0/0 %	7/9 %
Nevím	2/4,9 %	6/20,7 %	0/0 %	0/0 %	8/10,3 %
Celkem	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100 %	78/100 %

(vlastní zdroj)

Tato tabulka ukazuje, jak by osoby se sluchovým postižením chtěly, aby výše zmíněné obtíže (problémy) byli co nejlépe řešeny. 39,7 % tedy 31 osob se domnívá, že hlavním možností pro řešení problémů spojených se sluchovým postižením je osvěta (jak správně komunikovat, o životě a potřebách osob se sluchovým postižením atd.). Na druhém místě se s počtem 15 odpovědí (19,2%) umístil způsob řešení prostřednictvím technického pokroku a přizpůsobení potřebám sluchově postižených. Dalším způsob jak řešit problémy s tím spojené je s počtem 10 odpovědí (12,8%) rozšíření znalostí komunikace se sluchově postiženými a schopnost tak komunikovat. 8 osob uvedlo, že neví, jak by tyto problémy měly být řešeny. A na konec se stejným počtem 7 odpovědí (9%) se sluchově postižení domnívají, že problémy spojené s jejich postižením by měly být řešeny snahou o pochopení a ochotou zmírnit sociální vyloučení a také zmírněním komunikačních problémů.

Tabulka č. 36 – Názor respondentů na snahu společnosti snižovat komunikační a jiné bariéry a tím napomáhat větší socializaci a druh postižení

Myslíte si, že se společnost slyšících snaží nějakým způsobem snižovat komunikační a jiné bariéry a tím napomáhat větší socializaci?	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Ano	0/0 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %
Spíše ano	2/4,9 %	6/20,7 %	2/50 %	0/0 %	10/12,8 %
Nemohu se rozhodnout	22/53,7 %	6/20,7 %	0/0 %	3/75 %	31/39,7 %
Spíše ne	16/39 %	16/55,2 %	2/50 %	1/25 %	35/44,9 %
Ne	1/2,4 %	1/3,4 %	0/0 %	0/0 %	2/2,6 %
Celkem	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100 %	78/100 %

(vlastní zdroj)

Tabulka ukazuje, zda si osoby se sluchovým postižením myslí, že se společnost nějakým způsobem snaží snižovat komunikační a jiné bariéry a tím napomáhat větší míře socializace. 35 osob (44,9%) si myslí, že se společnost v současné době spíše nesnaží. 31 respondentů (39,7%) se nemohou rozhodnout. Možnost, že se společnost spíše snaží, uvedlo 10 osob (12,8%) a možnost ne získala 2 odpovědi (2,6%).

U této otázky měly možnost osoby se sluchovým postižením účastníci se výzkumného šetření zdůvodnit svojí odpověď a tak bych ráda uvedla některé odpovědi, které respondenti napsali.

- Přejde mi, že se tím nechtějí zabývat, protože je to práce navíc. Takže dělají jen to, co musí, a jen málokdy vidím dobrovolné zpřístupnění např. pomocí přidání titulku ve videu, pomocí vizuálních informací apod.
- Je to individuální, záleží, na koho narazíte a na jeho ochotě s vámi komunikovat
- Nedostatečná osvěta - např. desatero pro komunikaci se sluchově hendikepovanými
- Momentálně si nemyslím, že by se společnost nějak více snažila cokoliv měnit

Tabulka č. 37- Jak respondenti vnímají tyto případné snahy a druh postižení

Jak vnímáte tyto (případné) snahy ?	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Pozitivně	17/41,5 %	11/37,9 %	3/75 %	0/0 %	31/39,7 %
Nemohu se rozhodnout	20/48,8 %	12/41,4 %	0/0 %	3/75 %	35/44,9 %
Negativně	4/9,8 %	6/20,7 %	1/25 %	1/25 %	12/15,4 %
Celkem	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100%	78/100 %

(vlastní zdroj)

Ze 78 respondentů se 35 (44,9%) z nich nemůže rozhodnout, jak má vnímat tyto případné snahy. S počtem 31 (39,7%) osob vnímá tyto snahy pozitivně. Negativně tyto snahy vyhodnotilo 12 respondentů (15,2%).

Tabulka č. 38 - Názor respondentů co by mohlo vést k lepšímu začleňování do společnosti a druh postižení

Myslíte si, že by větší míra informovanosti o osobách se sluchovým postižením a zároveň také větší znalost a schopnost společnosti používat komunikační prostředky, mohla vést k lepšímu začlenění sluchově postižených do společnosti?	Druh postižení				
	Neslyšící	Nedoslýchavý	Ohluchlý	Jiné	Celkem
Ano	23/56,1 %	21/72,4 %	3/75 %	2/50 %	49/62,8 %
Spíše ano	15/36,6 %	5/17,2 %	1/25 %	2/50 %	23/29,5 %
Nemohu se rozhodnout	1/2,4 %	2/6,9 %	0/0 %	0/0 %	3/3,8 %
Spíše ne	1/2,4 %	1/3,4 %	0/0 %	0/0 %	2/2,6 %
Ne	1/2,4 %	0/0 %	0/0 %	0/0 %	1/1,3 %
Celkem	41/100 %	29/100 %	4/100 %	4/100%	78/100 %

(vlastní zdroj)

V této otázce měli respondenti vyjádřit, co si myslí o tom, že by větší míra informovanosti o osobách se sluchovým postižením a zároveň také větší znalost a schopnost společnosti používat komunikační prostředky, mohly vést k lepšímu začlenění sluchově postižených do společnosti. 62,8%, tedy 49 dotazovaných napsalo, že ano. 23 osob (29,5%) uvedlo, že si to spíše myslí. 2 osoby (2,6%) se sluchovým postižením se nemohly rozhodnout a 1 respondent (1,3%) napsal, že si to nemyslí.

Tato poslední tabulka potvrdila i mojí třetí hypotézu o tom, že větší míra informovanosti o sluchově postižených se snahou většinové společnosti naučit se používat komunikační prostředky může přispět k většímu zapojení sluchově postižených do

společnosti, než prohlubování jejich marginalizace. To uvedlo ve svých odpovědích 92,3% osob, tedy ti, kteří zaškrtili možnosti ano a spíše ano.

Je nutné zde ale dodat, že většina respondentů u svých odpovědí ano a spíše ano poměrně často uváděla, že je to těžké a dost často může jít tak trochu o boj s větrnými mlýny.

Na základě vyhodnocení výše v tabulkách uvedených výsledků z dotazníkového šetření vyplynulo:

- Hypotéza č. 1 Největší obtíž spojená se sluchovým postižením je komunikační bariéra s většinovou společností. - Potvrzuji.
- Hypotéza č. 2 Větší míra informovanosti o sluchově postižených se snahou většinové společnosti naučit se používat komunikační prostředky může přispět k většímu zapojení k většímu zapojení sluchově postižených do společnosti, než prohlubování jejich marginalizace. - Potvrzuji.
- Hypotéza č. 3 Lidé, kteří jsou neslyšící od narození, preferují být spíše součástí společnosti Neslyšících než ve většinové společnosti. - Potvrzuji.

13. Diskuze

Moje diplomová práce na téma „*Význam komunikačních prostředků napomáhajících socializaci a zlepšení kvality života osob se sluchovým postižením*“ je zaměřena na zjištění názoru osob se sluchovým postižením na případné aktuální snahy většinové společnosti snižovat komunikační bariéry a napomáhat tím lepšímu začlenění do většinové společnosti.

Pro zjištění tohoto a dalších dílčích cílů včetně potvrzení stanovených hypotéz byl zvolen kvantitativní typ výzkumu provedený prostřednictvím elektronického dotazníkového šetření (doplněno o videa s překladem do českého znakového jazyka), kterého se účastnil výzkumný soubor složený z osob se sluchovým (včetně osob s kochleárním implantátem), kombinovaným postižením nebo se sluchovým postižením po úrazu (nemoci). Dolní věková hranice je stanovena na 15 let, horní hranice omezena není.

Z výzkumu vyplynulo, že celkem 47,4% osob účastnících se dotazníkového šetření se domnívá, že aktuálně se většinová společnost spíše nesnaží nebo vůbec nesnaží snižovat komunikační bariéry a napomáhat tím lepšímu začlenění do společnosti. A 39,7% respondentů se o snahách společnosti nemohlo rozhodnout. Avšak případné snahy o snižování komunikačních bariér by vnímalo pozitivně 39,7% osob tedy 31 respondentů.

Dále se zjistilo, že nejčastěji využívané kompenzační pomůcky, které využívá 58 respondentů, jsou sluchadla a nejvíce používanými komunikačními prostředky jsou český jazyk a psaná čeština, tyto komunikační prostředky uvedly všechny osoby účastnící se výzkumného šetření (ovšem je nutné si uvědomit s ohledem na typ postižení, že ne všechny tyto osoby ovládají tyto komunikační systémy na stejné úrovni, ale odvíjí se to od druhu a stupně sluchového postižení). Na otázku v jaké společnosti se osoby se sluchovým postižením cítí lépe (pohybují) je 52,6% společnost neslyšících a v posledním dílčím cíli se ukázalo, že jako největší obtíže (problémy) spojené se sluchovým postižením jsou podle sluchově postižených komunikační problémy, tuto možnost uvedlo 60,3% respondentů.

Všechny mnou stanovené hypotézy, byly ať už větší nebo menší měrou potvrzeny. První hypotézu tedy, že největší obtíž spojenou se sluchovým postižením je komunikační propast (bariéra) s většinovou společností, to potvrdilo 60,3% osob se sluchovým postižením. Další hypotéza, která říká, že lidé, kteří jsou neslyšící od narození, preferují spíše být součástí společnosti Neslyšících, než ve většinové společnosti to uvedlo 20 (58,8%) respondentů, u kterých vzniklo sluchové postižení v důsledku vrozené vady a 7 (43,8%), jejichž příčina sluchového postižení jsou komplikace v těhotenství nebo při porodu. Poslední hypotéza, která souvisí s tvrzením, že větší informovanost o sluchově postižených se snahou většinové

společnosti naučit se používat komunikační prostředky může přispět k většímu zapojení k většímu zapojení sluchově postižených do společnosti, než prohlubování jejich marginalizace, to potvrdilo ve svých odpovědích celkem 92,3% osob, tedy ti, kteří zaškrtnuli možnosti ano a spíše ano.

Vzhledem ke stylu dotazníku, který měly vyplňovat právě osoby se sluchovým postižením a nikoliv členové jejich rodin nebo lidé kolem nich, nebylo téměř možné získat informace z absolventských prací ať už bakalářských či diplomových, které by zpracovávaly podobné téma (pokud podobné informace o této problematice zabývající se stejným či obdobným tématem v malém množství existují, mají většinou kvalitativní charakter).

Z toho důvodu byly pro účely porovnání výzkumu použity informace z prací zaměřujících se na témata typu „*Bariéry v komunikaci sluchově postižených*“, „*Využívání komunikačních technologií u sluchově postižených*“ atd. Informace z takto zaměřených prací, mohou alespoň částečně dávat odpovědi na stejné otázky (jaké nejčastěji využívají osoby se sluchovým postižením komunikační prostředky a kompenzační pomůcky atd.), které jsem si ve své diplomové práci stanovila jako dílčí cíle.

Pokud se tedy pokusíme porovnat výsledky získané v této diplomové práci s výsledky jiných autorů absolventských prací, zjistíme, že například autorka K. Gruberová, která psala práci na téma „*Využití komunikačních technologií u sluchově postižených*“, dospěla k podobným závěrům, co se týče kompenzačních pomůcek, kdy respondenti nejčastěji uváděli, že využívají sluchadla a světelnou a vibrační signalizaci. Částečně se také shodujeme ohledně komunikačních prostředků, kdy u Gruberové sluchově postižení nejčastěji uváděli, že nejvíce používají český znakový jazyk, který se v mém výzkumu umístil až na druhém místě. A na sdíleném prvním místě se naopak v mém výzkumném šetření umístila možnost český jazyk a psaná čeština (tuto možnost uvedli všichni respondenti, kteří odpověděli na dotazník, nicméně je nutné, zde také uvést, že schopnost využívat tyto komunikační prostředky může být omezena s ohledem na druh a stupeň sluchového postižení nebo také dobu vzniku). Naopak mé výsledky týkající se toho v jaké společnosti se osoby se sluchovým postižením cítí lépe, se částečně neshoduje s výsledky, které uvádí autorka absolventské práce Havelková s názvem „*Identita nedoslýchavých lidí*“, jelikož osoby se sluchovým postižením odpovídající v mé diplomové práci nejčastěji uváděly, že se v 52,6% cítí lépe ve společnosti neslyšících a na druhém místě se dostala možnost, že se cítí v obou společnostech stejně, tuto možnost uvedlo 35,9%, zatímco v práci Havelkové respondenti nejvíce uváděli, že se cítí v obou společnostech stejně dobře.

Moje výsledky potvrzují také tvrzení, které jsou obsažena u autorů v odborné literatuře, ze kterých jsem čerpala podklady nejen pro teoretickou část své práce, ale i pro výzkum. A hlavně moje výsledky, které se týkají hlavního cíle mé diplomové práce, se částečně shodují s názory odborné literatury (knihy, články), jako například kniha „*Sluchové postižení úvod do surdopedie*“ od Horákové nebo „*Uvedení do problematiky sluchového postižení*“ od autorky Skákalové. Shodují se hlavně v částech o komunikaci (i špatných způsobech) a jejích dopadech na začlenění do společnosti, i s názorem organizací poskytujících služby a pomoc osobám se sluchovým postižením. Jako je například organizace Tichý svět, která se prostřednictvím svých činností snaží pomáhat s překonáváním jazykové, kulturní a dalších bariér. A také snižovat předsudky o osobách se sluchovým postižením podporou publicity o této problematice a šířením informací. To se odvíjí od toho, že celkový postoj mediálních prostředků k těmto osobám je značně nepříznivý (televizní pořady i zprávy jsou málokdy opatřeny tlumočením a titulky pro sluchově postižené osoby, není ani příliš informací o životě a kultuře těchto lidí atd.) a to samozřejmě může ovlivňovat i vnímání a postoj intaktní společnosti.

Souhlasím s činnostmi a pomocí takto zaměřených organizací. V tom ohledu, že pokud by se zvýšila informovanost o osobách se sluchovým postižením a schopnost lidí bez postižení s těmito osobami správně komunikovat, usnadnil by se i proces začleňování sluchově postižených do společnosti.

Právě život a s tím spojená komunikace osob se sluchovým postižením v rámci intaktní společnosti je značně komplikovaný. I když si myslím, že ve srovnání s minulostí (tedy alespoň u nás v ČR), kdy jakékoliv osoby se zdravotním postižením vlastně neexistovaly, (byly schovávány mimo dohled společnosti a příliš se o nich nemluvalo) se tento postoj začíná trochu měnit. Z výzkumu k mé diplomové práci ale vyplynulo, že většina sluchově postižených osob se domnívá, že zatím jde pouze jen o teoretické změny například v legislativě spojené s touto problematikou. V praktickém životě však žádné větší změny (ani v oblasti snižování komunikačních bariér) ve snaze začleňování těchto osob zatím nenastaly. I přesto, že některé kompenzační pomůcky se zmodernizovaly a vznikla celá řada organizací na podporu a pomoc osobám se sluchovým postižením. I nadále ve většinové společnosti přetrvávají předsudky a mnoho lidí netuší, jak by měli se sluchově postiženými správně komunikovat.

Jako u většiny všech výzkumů, na které odpovídají lidé, je pravděpodobné vyskytnou chyb či nepřesností, například z důvodů špatného pochopení nebo přečtení otázky, nebo snahy ze strany respondentů se zalíbit popřípadě zlepšit svojí životní úroveň, ale tím pádem může docházet ke zkreslení výsledků výzkumů.

Domnívám se, že výsledky mé diplomové práce se dají využít i v praktickém životě. Například zlepšit aktuální snahy společnosti o začlenění osob se sluchovým postižením do společnosti. Prostřednictvím zvýšení osvěty o těchto osobách (jak správně komunikovat se sluchově postiženými, pochopení života těchto osob atd.), by se zlepšil přístup k informacím a technickým novinkám souvisejících s touto problematikou. V budoucnu by se mohl tento výzkum doplnit a rozvinout o kvalitativní metodu sběru dat nebo uskutečnit výzkum zabývající se například stejnou otázkou, ale z pohledu většinové společnosti (úřady, nemocnice a další) a tím získat více přesné a podrobné informativní data o sluchově postižených osobách a možnostech snižování komunikačních bariér spojených s významem komunikačních prostředků.

V neposlední řadě si myslím, že má diplomová práce by mohla přispět k lepšímu celkovému pochopení osob se sluchovým postižením a k rozšíření znalostí komunikace a schopnosti tak komunikovat.

14. Závěr

Ve své diplomové práci jsem se snažila zjistit názor osob se sluchovým postižením na případné aktuální snahy většinové společnosti snižovat komunikační bariéry a napomáhat tím lepšímu začlenění do většinové společnosti. V teoretické části jsem se snažila nastínit, kdo jsou osoby se sluchovým postižením (klasifikace sluchového postižení, diagnostické metody a obory zabývající se těmito lidmi), jaká je komunikace a možné služby pro sluchově postižené, legislativní rámec atd. V praktické části mi na dotazník k mému výzkumu odpovědělo 78 sluchově postižených respondentů.

Z mého výzkumu vyplynulo, že 47,4% osob se sluchovým postižením se domnívá, že se většinová společnost spíše nesnaží nebo vůbec nesnaží zmírňovat komunikační bariéry a tím napomáhat lepšímu začlenění do společnosti.

V části výzkumu zaměřeného přímo na otázky o bariérách zabraňujících začlenění do společnosti se jako největší problém, jak se dalo očekávat, ukázaly komunikační problémy, technické nedostatky, špatné porozumění a předsudky. Nicméně většina osob, které se zúčastnily výzkumného šetření, si myslí, že větší míra informovanosti o sluchově postižených se snahou většinové společnosti naučit se používat komunikační prostředky může přispět k většímu zapojení k většímu zapojení sluchově postižených do společnosti, než prohlubování jejich marginalizace.

Jako člověk, který studuje sociální práci a charitativní činnost a zároveň snažící se naučit český znakový jazyk (jeden z důvodů, proč jsem se rozhodla psát diplomovou práci na toto téma.), musím konstatovat, že má diplomová práce, potažmo výzkum potvrdily můj osobní názor (ale i názor sluchově postižených, se kterými jsem se osobně setkala).

Na závěr bych chtěla konstatovat, že můj názor, který se zároveň shoduje s hypotézami stanovenými pro tuto diplomovou práci o významu komunikačních prostředků pro lepší socializaci těchto osob, se potvrdil. Můj názor ovlivnil i čas strávený mezi sluchově postiženými. Doufám, že tato diplomová práce napomůže zlepšit současné snažení společnosti ve snižování bariér, které stojí mezi sluchově postiženými a intaktní společností.

15. Seznam literatury

Bendová, P. *Kompenzační pomůcky pro osoby se specifickými potřebami*. 2006, 1. Vydání. Olomouc: Univerzita Palackého. 104 s. ISBN 80-244- 1436-8 (brož.)

Čeňková, I. *Úvod do teorie tlumočení*. 2008. 2. Opr. Vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 111 s. ISBN 978- 80- 87218-09-9 (brož.)

Čihák, R. *Anatomie 3*. 2004, 2. Vydání, Praha: Grada Publishing. 673 s. ISBN 80-247- 1132-X.

Hádková, K. *Člověk se sluchovým postižením*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2016. 302 s. ISBN 978-80-7290-619-2

HAHN, A. a kol. *Otorinolaryngologie a foniatrie v současné praxi*. 2007. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 390 s. ISBN 978-80-247-0529-3.

Horáková, R. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. 1. Vydání, Praha: Portál, 2012. 159 s. ISBN 978-80-262-0084-0 (brož.)

Horáková, R. *Surdopedie*. 2011, 1. vydání, Brno: Paido, 126 s. ISBN 978- 80- 7315- 225-3 (brož.)

Houdková, Z. *Sluchové postižení u dětí – komplexní péče*. 2005, 1. Vydání. Praha: Triton. 117. ISBN 80- 7254- 632-6

Hrubý, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu. 1. Díl*. 2. přepracované a rozšířené vydání, Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených: Septima, 1999. 395 s. ISBN 80-7216-096-6

Hrubý, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu. 2. Díl*. 1. Vydání, Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených, 1998. 321 s. ISBN 80-7216-075-3

Hudáková, A. *Ve světě sluchového postižení – informační a vzdělávací publikace (nejen) pro zdravotnický personál o životě a potřebách neslyšících, nedoslýchavých a ohluchlých lidí a lidí s kochleárním implantátem*. 2005, 1. Vyd. Praha: Středisko rané péče Tamtam. 101 s. ISBN 80-86792-27-7 (brož)

Hybášek, I. *Ušní, nosní a krční lékařství*. 1999. 1. Vyd. Praha: Galén. 220 s. ISBN 80- 7262-017-7

Jesenský, Jan. *Uvedení do rehabilitace zdravotně postižených*. 1. Vydání Praha: Karolinum. 1995. 159 s. ISMB 80-7066941-1

Jungwirthová, I. *Dítě se sluchovým postižením v MŠ a ZŠ*. 1. Vydání, Praha: Portál, 2015. 191 s. ISBN 978-80-262-0944-7

Kabátová, Z. A kol. *Audiológiá*. 2012, 1. Vydání. Praha: Bratislava: Grada Publishing. 360 s. ISBN 978-80- 247- 4173- 4

Komorná, M. *Systém vzdělávání osob se sluchovým postižením v ČR a specifika vzdělávacích metod při výuce 2.*, opr. Vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. 87 s. ISBN: 978-80-87218-18-1 (brož.)

- Krahulcová, B. *Komplexní komunikační systémy těžce sluchově postižených*. 1. Vydání, Praha: Karolinum (nakladatelství) 1996. 218 s. ISBN 80-7184-239-7 (brož.)
- Krahulcová, B. *Komunikace sluchově postižených 2*. Vydání Praha: Nakladatelství Karolinum, 2003. 303 s. ISBN 80-246-0329-2
- Krahulcová, B. *Komunikační systémy sluchově postižených*. 1. Vydání, Praha: Beakra, 2014. 375 s. ISBN 978-80-903863-2-7
- Langer, J. *Komunikace osob se sluchovým postižením*. 1. Vydání, Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. 95 s. ISBN 978-80-244-3674-6
- Langer, J. Suralová, E. *Výchova a vzdělávání osob se sluchovým postižením*. 1. Vydání, Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. 113 s. ISBN 978-80-244-3701-9 (brož.)
- Langer, J. *Student se sluchovým postižením na vysoké škole*. 2014. 1. Vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014. 67 s. ISBN 978- 80- 224- 4214- 3
- LANGMEIER, M. a kol. *Základy lékařské fyziologie. 2009 1. vyd.* Praha: Grada Publishing. 320 s. ISBN 978-80-247-2526-0.
- Lejska, M. *Kompendium ORL dětského věku*. 1995. 1. Vydání, Praha: Grada, 338 s. ISBN 80- 7169-132-1
- LEJSKA, M. *Poruchy verbální komunikace a foniatrie*. 2003. Brno: Paido. 156 s. ISBN 80-7315-038-7.
- Leohardtová, A. *Úvod do pedagogiky sluchovo postižených*. 2001, Bratislava: Septientia. 248 s. ISBN 80- 967180- 8- 8
- Macurová, A. *Jazyk v komunikaci neslyšících - český znakový jazyk a čeština*. 2018. 1 vydání. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. 315 s. ISBN 978-80-246-3446-3
- MRÁZKOVÁ, E., MRÁZEK, J., LINDOVSKÁ, M. *Základy audiologie a objektivní audiometrie: medicínské a sociální aspekty sluchových vad*. 2006. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Zdravotně sociální fakulta. 121 s. ISBN 80-7368-226-5.
- Mukšnáblová, M. *Péče o dítě s postižením sluchu*. 2014, 1. Vydání. Praha: Grada. 128 s. ISBN 978-80-247-5034-7 (brož.)
- OREL, M., FACOVÁ, V. a kol. *Člověk, jeho smysly a svět*. 2010. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 248 s. ISBN 978-80-247-2946-6
- Pipeková, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2010, 3 přeprac. a rozš. Vydání. Brno: Paido. 401 s. ISBN: 978-80- 7315-198-0 (brož.)
- Pittnerová, P. *Role komunikace v procesu integrace žáka se sluchovým postižením*. 2014, 1. Vyd. Brno Masarykova Univerzita. 171 s. ISBN 978-80- 210-7596-2
- Potměšil, M. a kol. *Metodika práce se žákem se sluchovým postižením*. 2012. 1. Vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. 136 s. ISBN: 978- 80- 244-3310- 3 (brož.)

POTMĚŠIL, M. *Čtení k surdopedii*. 2003. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. 217 s. ISBN: 80-244-0766-3.

Potměšil, M. Úvodní stati k výchově a vzdělání sluchově postižených. 1999. 1. Vydání, Praha: Fortuna. 69 s. ISBN 80- 7168-7444-8

Renotiérová, Ludíková a kol. *Speciální pedagogika*. 2006, 4. Vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. 312 s. ISBN: 80- 244- 1475-9 (brož.)

Skákalová, T. *Uvedení do problematiky sluchového postižení: učební text pro studenty speciální pedagogiky*. 1. Vydání, Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. - 94 s. ISBN 978-80-7435-098-6 (brož.)

Slavík, M. *Vysokoškolská pedagogika*. 2012, 1. Vydání. Praha: Grada. 253 s. ISMB 978-80- 247-4054-6 (brož.)

SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika: prevence a diagnostika: terapie a poradenství: vzdělávání osob s různým postižením: člověk s handicapem a společnost*. 2007. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 160 s. ISBN 978-80-247-1733-3

Strnadová, V. *Odezírání jako schopnost*. 2008, 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 85 s. ISBN: 978-80-87218-05-1 (brož.)

Strnadová, V. *Úvod do surdopedie – studijní texty pro distanční a kombinované studium*. 2002. 1. Vydání, Liberec: Technická univerzita v Liberci, 63 s. ISBN 80- 7083- 564-8

Šlapák, I. A kol. *Kapitoly z otorhinolaryngologie a foniatrie*. 1999. 1. Vydání, Brno: Paido, 85 s. ISBN: 80-85931-67-2

ŠLAPÁK, I., JANEČEK, D., LAVIČKA, L. *Základy otorinolaryngologie a foniatrie pro studenty speciální pedagogiky*. 2009. Brno: Masarykova univerzita. ISSN 1802- 128X.

Vagnerová. M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 2004, Praha: Portál. 870 s. ISBN 80-7178- 802-3

ZAHUMENSKÁ, J a kol. *Specifika tlumočení ve vzdělávání*. 2008. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. 165 s. ISBN: 978-80-87153-92-5 (brož.)

Zákony

- zákon č. 329/2011 Sb. o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů a vyhláška 388/2011 Sb.
- zákon č. 100/1988 Sb. o sociální zabezpečení a prováděcí vyhláška 182/1991 Sb.
- zákon č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu ve znění pozdějších předpisů.
- zákon č. 384/2008 Sb. o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob
- zákon č. 155/1998 Sb. o znakové řeči a jeho úplné znění je uvedeno pod č. 423/2008 Sb.
- zákon č. 472/2011 Sb. školský zákon (mění zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání) s prováděcí vyhláškou 147/2011.
- zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách a vyhláška č. 505/2006
- vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami č. 27/2016

- vyhláška o postavení poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních č. 72/2005

Internetové zdroje

- <http://ruce.cz/>
- <https://www.cktzj.com/>
- <https://sancedetem.cz/>
- <https://centrumcarolina.cuni.cz/>
- <https://praceprozp.cz/>
- <https://www.tichyvet.cz/>
- <http://www.asnep.cz/>
- <https://www.cespo.eu/>
- <https://www.cun.cz/>
- <https://www.cmjn.cz/>
- <https://www.audiohelp.cz/>
- <https://www.snnrcz.cz/>
- <https://www.lorm.cz/aktuality/>
- <http://www.cds-psn.eu/>
- <https://www.cktzj.com/>
- <https://www.pevnost.com/>
- <https://csns-sport.cz/>
- <https://www.ecpn.cz/>
- <https://www.cochlear.com/>
- <https://www.suki.cz/>
- <https://rodicovskyklub.estranky.cz/>
- <https://ephata.cz/>
- <https://www.tamtam.cz/>
- <https://www.pomocnetlapky.cz/>
- <https://helppes.cz/>
- <http://www.labyrintbrno.cz/>

Příloha č. 1

Dotazník

Význam komunikačních prostředků napomáhajících socializaci a zlepšení kvality života osob se sluchovým postižením

Vážení dotazovaní, již předem Vám chci moc děkovat za Vaší upřímnost a trpělivost při vyplňování dotazníku. Ve velké části otázek máte na výběr hned z několika možných odpovědí. Vše potřebné najdete v některých případech v popisu otázky. Pokud něčemu nebudete rozumět, neváhejte mě kontaktovat. Na emailové adrese dolenska.tereza@seznam.cz nebo tdolenska@gmail.com

Osobní anamnéza

1. Pohlaví

- Muž
- Žena

2. Věk

- 15-20let
- 21-30 let
- 31-40 let
- 41-50 let
- 51- 60 let
- 61 a více let

3. Doba vzniku sluchového postižení

- V těhotenství matky
- Při porodu
- Po porodu
- Do jednoho roku od narození
- Mezi 1-5 rokem
- Mezi 6-10 rokem
- Mezi 11-15 rokem
- Mezi 16-20 rokem
- V pozdějším věku

4. Druh sluchového postižení

- Neslyšící
- Nedoslýchavý
- Ohluchlý
- Jiné

5. Stupeň sluchového postižení

- Lehká nedoslýchavost
- Střední nedoslýchavost
- Těžká nedoslýchavost
- Úplná ztráta sluchu

6. Důvod vzniku sluchového postižení

- Vrozená vada
- Komplikace v těhotenství matky nebo při porodu
- Úraz
- Nehoda
- Nemoc
- Jiné

Kompenzační pomůcky

7. Využíváte kompenzační pomůcky

- Ano
- Ne

8. Kompenzační pomůcky, které používáte

- Sluchadla
- Světelná a vibrační signalizace
- Kochleární implantát
- Indukční smyčka

- FM pojítka
- Asistenční pes
- Mobil a mobilní aplikace
- Jiné

9. Pokud jste v předchozí otázce uvedli, že používáte kochleární implantát, v jakém věku jste podstoupili operaci

10. Cítíte se někdy špatně (nepohodlně) kvůli tomu že používáte kompenzační pomůcky

- Ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne

Vzdělání a práce

11. Nejvyšší dosažené vzdělání?

- Základní škola
- Odborné učiliště
- Střední škola
- Vyšší odborná škola
- Vysoká škola

12. Navštěvujete/li jste speciální školu pro sluchově postižené?

- Ano
- Ne

13. Zaměstnání

- Studuji
- Pracuji – částečný pracovní poměr
- Pracuji – hlavní pracovní poměr
- Pracuji při studiu
- Nemám
- Jiné

14. V současném zaměstnání pracujete v kolektivu?

- slyšících
- neslyšících
- slyšících i neslyšících

15. Myslíte si, že osoby se sluchovým postižením mají podle Vás stejné šance získat zaměstnání jako osoby bez sluchového postižení? Jsou znevýhodněny při volbě povolání?

- Ano
- Spíše ano
- Nemohu se rozhodnout
- Spíše ne
- Ne

Komunikace a tlumočnické služby

16. Využíváte tlumočnické služby?

- Ano
- Ne

17. Pokud ano, od jaké organizace je využíváte nejčastěji?

- Tichý svět
- Tlumočnické služby SNN
- Česká unie neslyšících

- Jiné

18. Používáte pro komunikaci se společnostmi také aplikace pro neslyšící?

- Aplikace tichý svět
- Aplikace záchranka
- Chatovací aplikace
- Jiné

19. Při jaké příležitosti nejčastěji využíváte tlumočnické služby?

- Na úřadech
- V případě zdravotních problémů
- V zaměstnání
- Při hledání práce
- Ve škole

20. Uveďte, které komunikační systémy (prostředky) ovládáte?

- Český jazyk
- Znakový jazyk
- Znakovanou češtinu
- Mluvenou češtinu (tj. schopnost mluvit)
- Psanou češtinu
- Odezírání
- Mezinárodní znakový systém (cizojazyčné znakové jazyky)
- Jiné

21. Preference jazyka v každodenním životě?

- Český jazyk
- Český znakový jazyk
- Jiné

22. Máte v rodině další osoby se sluchovým postižením?

- Ano
- Ne

23. Jak se členy (slyšícími) své rodiny komunikujete?

- Znakový jazyk
- Znakovaná čeština
- Odezírání
- Jiné

24. Lidé (přátele) kolem Vás jsou?

- Převážně neslyšící
- Spíše neslyšící
- Převážně slyšící
- Spíše slyšící

25. V jaké společnosti se cítíte lépe ?

- Společnost slyšících
- Společnost neslyšících
- V obou stejně

Bariéry v začlenění do společnosti

26. Co vnímáte jako největší obtíž svého sluchového postižení?

27. Jak byste případně chtěli, aby tyto problémy (obtíže) byly řešeny?

28. Myslíte si, že se společnost slyšících snaží nějakým způsobem snižovat komunikační bariéry a tím napomáhat větší socializaci?

- Ano
- Spíše ano
- Nemohu se rozhodnout
- Spíše ne
- Ne
- Jiné

29. Jak vnímáte tyto (současné) snahy ?

- Pozitivně
- Nemohu se rozhodnout
- Negativně

Můžete svojí odpověď zdůvodnit

30. Myslíte si, že by větší míra informovanosti o osobách se sluchovým postižením a zároveň také větší znalost a schopnost společnosti používat komunikační prostředky, mohlo vést lepšímu začlenění sluchově postižených do společnosti?

Příloha č. 2

Informovaný souhlas

Vážený pane, Vážená paní,

Jmenuji se Tereza Dolenská a studuji obor Sociální práce a charitativní činnost na Husitské teologické Fakultě Univerzity Karlovy. Tímto se na Vás obracím s žádostí o vyplnění dotazníku, který bude sloužit jako podklad pro diplomovou práci. Cílem mé diplomové práce s názvem „*Význam komunikačních prostředků pro socializaci a zlepšení kvality života u osob se sluchovým postižením*“ je zjistit názor lidí se sluchovým postižením o snaze většinové společnosti snížit komunikační bariéry a napomáhat tím tak lepšímu začlenění do většinové společnosti.

Chtěla bych Vás tedy požádat o vyplnění dotazníku, jeho vyplnění by nemělo zabrat více než 30 minut.

Získaná data budou využita ke zpracování výzkumné části diplomové práce. Data budou zpracována, publikována a uchována v anonymní podobě a chráněna před jiným užitím. Pokud budete mít zájem seznámit se s výsledky výzkumného šetření, popřípadě mít jakékoliv dotazy napište na adresu: dolenska.tereza@seznam.cz nebo tdolenska@gmail.com

Vyplněním a odesláním dotazníku potvrzujete, že dobrovolně souhlasíte se svojí účastí v tomto výzkumném šetření, o kterém jste byl/a informován/a, jakož i právo odmítnout účast nebo svůj souhlas kdykoliv odvolat.

Předem Vám děkuji, za spolupráci.